حبيبي

حبيبي

Habibi — spravodaj
11. ročníka festivalu [fjúžn]

ISBN 978-80-89008-41-4
9 788089 008414 >

Zdá sa, že svet sa dal do pohybu. Na cestách starého kontinentu stretávame tisíce ľudí, ktorí sa odhodlali drať topánky, preliezať ploty, plaviť sa neistým morom, len v nádeji na lepšie zajtrajšky. Zdá sa, že Európa sa dala do pohybu. Nie však len v zmysle fyzickom. Rušno je aj v našich hlavách. Začali sme čistiť, upratovať, presúvať myšlienky. Začali sme triediť, usporadúvať, rozdeľovať a vylučovať. Aj našu spoločnosť, menšiny, prichádzajúcich a vlastne všetkých ľudí. Toto je čisté a toto zas špinavé. Toto je naše a toto cudzie. Toto si chránime a toto tu nechceme. Uverili sme, že je čas opäť stavať ohrady, ploty a múry z predsudkov. Je preto na čase spozornieť.

V rukách držíte publikáciu, ktorej názov asi nedokážete prečítať. Na obálke je arabské slovo Habibi symbolizujúce priateľstvo, blízkosť a dôveru. Slová, ktoré čím ďalej, tým menej počuť vo verejnom priestore, v diskusiách o našej spoločnosti či z úst verejných činiteľov. Počuť ho menej aj pri posedení v krčmách, na autobusových zastávkach, v školských laviciach či na sociálnych sieťach.

Nadácia Milana Šimečku oslávila vo februári 25 rokov. Už štvrťstoročie sa snažíme, aby sa dôvera a tolerancia nevytrácali z našej každodennej konverzácie, ani zo spoločenských diskusií a kultúrnych podujatí. Aj preto sme jeden z našich programov nazvali Rozmanitosť a v rámci neho organizujeme festival [fjúžn], ktorého cieľom je zvyšovať povedomie o cudzincoch, migrantoch, utečencoch a inovercoch u nás. Táto publikácia vychádza pri príležitosti 11. ročníka festivalu a chce ponúknuť čitateľom pestrý výber článkov o svete a hlavách v pohybe.

Prajeme vám príjemné čítanie a veľa [fjúžn] zážitkov na našom festivale i v živote.

tím Nadácie Milana Šimečku

Tomáš Bella

Ako zo mňa utečenci za týždeň spravili radikála

foto: Michal Babinčák

Článok vyšiel 26. júla 2015 v Denníku N.

Tomáš Bella – šéf online oddelenia Denníka N, člen predstavenstva a reportér. Vyštudoval žurnalistiku, od roku 2000 pracoval v denníku Sme ako vedúci prílohy Počítače, šéfredaktor Sme.sk a zástupca šéfredaktora. V rokoch 2010–2013 bol zakladateľom a prvým riaditeľom firmy Piano Media. Bol trikrát nominovaný na Novinársku cenu, v roku 2010 ho Journalism.co.uk zaradil medzi Top 50 svetových inovátorov v médiách a v 2014 nadácia Res Publica do zoznamu New Europe 100.

Videl som zvnútra dva utečenecké tábory na Sicílii, sledoval prvé kroky piatich stoviek ľudí na európskej pevnine a zmenilo mi to život.

Prvýkrát som Musu uvidel v rade na cestoviny. Podávali sa z obrovského hrnca, Musa už bol takmer na rade, keď sa nám stretli pohľady a on sa naširoko usmial a impulzívne urobil ku mne gesto v zmysle: chceš najskôr ty?

Nestál som v rade. Nikdy predtým sme sa nevideli. Boli sme v utečeneckom tábore na Sicílii a celý jeho majetok pozostával z oblečenia, ktoré mal na sebe.

Musu pred pár dňami zachránila talianska pobrežná stráž z lode v Stredozemnom mori. Po obede som si k nemu prisadol na múrik pred táborom.

Má 16 rokov, pochádza z Gambie. Nepamätá si ani jedného z rodičov, zomreli, keď bol ešte veľmi malý. Vychovával ho strýko, ktorého považoval za otca. Hovorí so mnou po anglicky, ale nikdy nechodil do školy, od dvanástich rokov pásol strýkov dobytok. „Cez deň, v noci, každý deň, štyri roky," hovorí.

Na prahu dospelosti očakával, že s ostatnými súrodencami dostanú po malom kúsku pôdy, aby sa mohli začať sami živiť. „Zrazu mi strýko povedal, že ja nedostanem nič, lebo nie som jeho vlastný syn," hovorí Musa. „Chápete, štyri roky, každý deň. Keby som dostal aspoň jednu jedinú kravu. Ale on, že nič, lebo nie som jeho. Nemohol som zostať, musel som odísť," hovorí a jeho doteraz veselý výraz sa dramaticky mení, akoby sa smútok zo všetkej nespravodlivosti sveta stretol v jednom jeho pohľade. Bol by to jeden z miliónov podobných príbehov, ale vďaka tým dvom čiernym očiam upreným na mňa na sekundu chápem, čo by inak pre belocha bolo nemožné pochopiť: ako sa cíti Gambijčan, ktorý po rokoch otrockej práce zrazu stratí nádej, že raz bude mať vlastnú kravu.

Poďakujem sa, vyjdem na ulicu, sadnem si na schody a plačem.

Toto nebude objektívny text o probléme migrácie cudzincov do Európy, lebo taký sa po týždni strávenom na Sicílii rozhovormi tohto druhu nedá napísať.

Nebude to však ani text o tom, čo všetko Musovi robili v líbyjskom väzení a na ktorých všetkých miestach ho bili. Bude o tom, prečo sú migranti obrovskou hrozbou pre európsku civilizáciu – ak ich neprijmeme.

DVE ZRADNÉ SLOVÍČKA

Povedzme si niečo o ekonomickej migrácii. Musa je ekonomický migrant. Odišiel, pretože chcel mať šancu vlastniť raz kúsok poľa, ktorý mu nikto nebude môcť zobrať.

Aj 17-ročný Buba, ktorého som našiel v tom istom tábore, je ekonomický migrant. Pomáhal mame v Gambii pestovať rajčiny, ale susedia im zobrali pôdu. Jeho otec bol príliš starý, aby ich ubránil, on sám ešte príliš malý. Mama ho preto poslala do susedného Senegalu, kam ušla aj jeho sestra. Buba videl, že mnohí odtiaľ odchádzajú do Líbye, tak sa pridal. Po niekoľkých mesiacoch v Líbyi, bitkách, internačnom tábore sa mu podarilo prepašovať do člna smerujúceho do Talianska. Dve noci preplakal v podpalubí, nevidel, čo sa deje, dusil sa výparmi z nafty.

V tábore je spokojný, pretože Taliani mu zachránili život. Jeho snom je pracovať na stavbe, ale zobral by akúkoľvek prácu. Keby si zarobil toľko, aby sa mohol vrátiť do Gambie a kúpiť mame pôdu, ktorú by jej už nezobrali.

Ekonomický migrant je jazykové spojenie zákerné ako trebárs „preventívny chirurgický raketový úder", lebo vyvoláva asociáciu, ktorá nás skôr vzďaľuje od pravdy, ako k nej približuje. Pod „ísť za lepším" si totiž v strednej Európe predstavujeme niečo úplne iné ako túžbu mať raz v živote prácu, za ktorú dostanete zaplatené namiesto toho, aby vás len zbili.

„Ak niekto vo svojej krajine umiera, lebo nemá dosť jedla, tak je ekonomický migrant," hovorí Chiara Montaldo, ktorá je šéfkou misie Lekárov bez hraníc v sicílskom Pozzalle.

Romantické mestečko s dvoma obľúbenými plážami leží na juhovýchodnom cípe Talianska, a tak je jedným z prístavov, kam lode niekoľkokrát týždenne zvážajú migrantov pozbieraných z chatrných korábov v Stredozemnom mori.

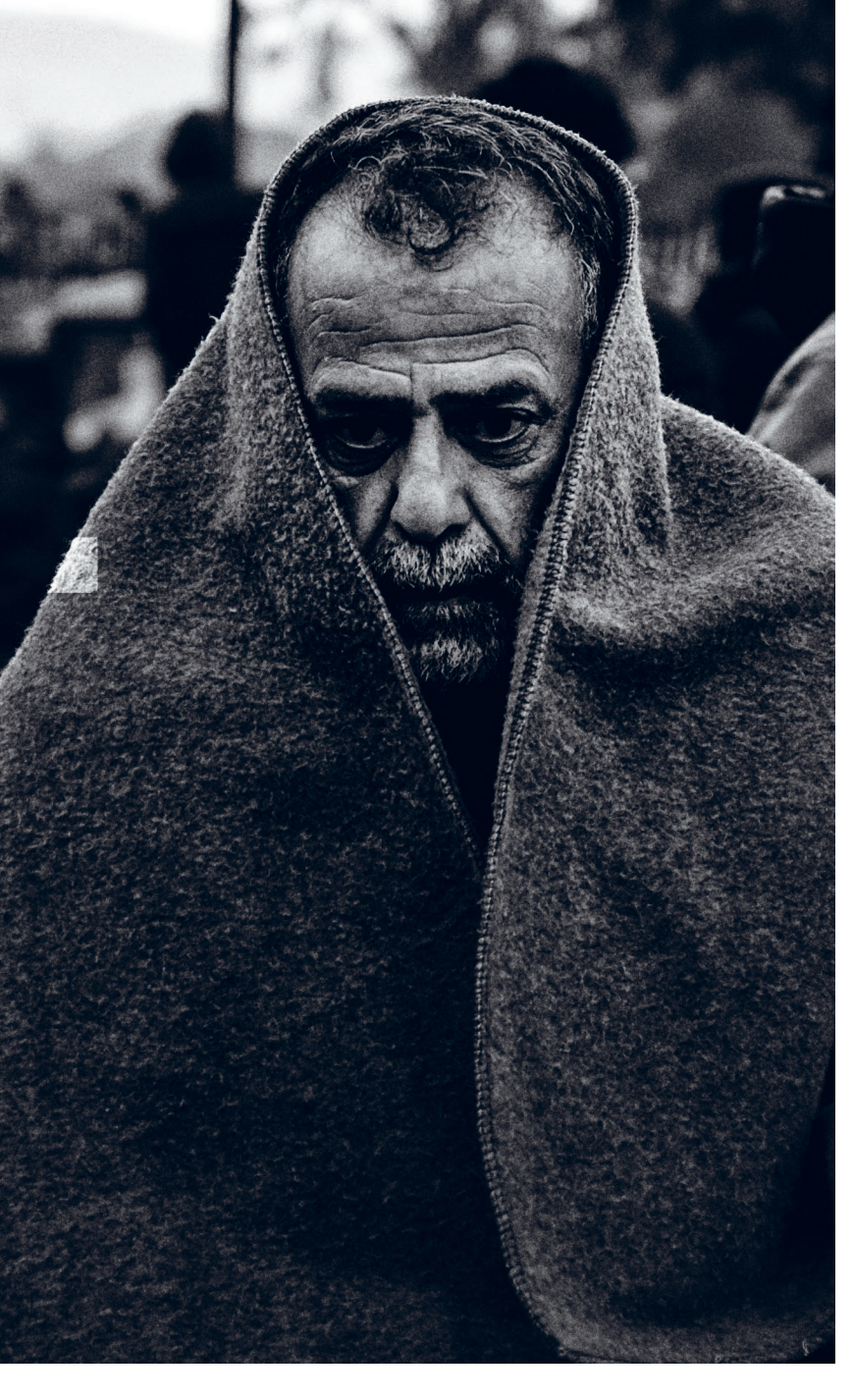

Chiara je špecialistkou na infekčné choroby. Za desať rokov v neziskovke už pôsobila v utečeneckých táboroch v Číne, Indii, Kongu, na Ukrajine a naposledy liečila ebolu v Guinei. Tvrdí, že Sicília je jej najťažšia misia. Pre Lekárov bez hraníc, ktorí väčšinou pôsobia v najextrémnejších situáciách, uprostred vojen a najhorších epidémií, bolo rozhodnutie otvoriť misiu na Sicílii kontroverzné. Je priznaním, že vyspelá európska krajina nezvláda poskytovať ľuďom na svojom území v utečeneckých táboroch základný štandard zdravotnej starostlivosti a ľudskej dôstojnosti.

UTEČENECKÁ RULETA

Aby ste sa zaradili do skupiny absolútne najchudobnejších a najzraniteľnejších obyvateľov európskeho kontinentu, musíte mať veľakrát po sebe šťastie. Väčšinou najskôr pri úteku z domu, potom pri nebezpečnom prechode Saharou. Takmer určite pri prechode Líbyou uvrhnutou do anarchie, ktorú ovládajú náhodné miestne skupinky ozbrojencov. Keď vás bijú pri nastupovaní na loď, nesmiete spadnúť do vody, vášmu pašerákovi sa nesmie pokaziť satelitný telefón, ktorým privolá pobrežnú stráž, a vaša loď sa nesmie rozpadnúť skôr, než pomoc dorazí. Naposledy si pred dosiahnutím európskej pevniny hodíte pomyselnou kockou, keď niekto na veliteľstve námorných operácií rozhodne, kam vás privolaná loď zavezie.

Utečenecký tábor môže vyzerať ako ten, ktorý otvorilo v sicílskom Scicli združenie

„Povedať: Berieme len sýrske rodiny, teda berieme len bohatých a tých chudobných necháme krajinám na juhu Európy, to je rasizmus.“ Lucia Borghi, Borderline Sicilia

talianskych protestantských cirkví. Nenápadná budova v historickom centre mesta označená ako „kultúrne centrum“ má v suteréne učebne, kde sa vyučuje taliančina, na prízemí je jedáleň vyzdobená umeleckými projektmi detí, na ďalších poschodiach kuchyňa a spálne len pre pár desiatok migrantov, ktorým sa nepretržite venujú sociálni pracovníci.

Tu som našiel aj Musu a Bubu z úvodu tohto textu. Tu ma vo dverách ako prvá privítala scénka, ako sa čierni tínedžeri smiali a objímali s blonďavým päťročným synom jednej z talianskych zamestnankýň, ako keby práve vystúpili z nerealisticky presladeného videoklipu UNICEF-u.

Ale tábor môže vyzerať aj ako ten v inom sicílskom meste Mineo – 4000 ľudí natlačených do bývalých vojenských barakov, nekonečné čakania v radoch na jedlo alebo na lekárske vyšetrenie, organizované kriminálne gangy, prostitúcia. Môžete vyjsť pred bránu, ale je to zbytočné, lebo k najbližšej budove, ktorá nie je utečeneckým táborom, by ste museli kráčať 10 kilometrov. Na pohovor s komisiou, ktorá posúdi vašu žiadosť o azyl, nebudete čakať zákonom stanovené tri mesiace, ale v priemere rok. Na výsledok odvolania možno ďalší rok alebo dva. Počas toho obdobia nemáte doklady a nesmiete pracovať. Ak sa večer nevrátite včas späť, stávate sa navždy nelegálnym migrantom.

ČO Z NICH UROBÍME?

Pri debatách o tom, či budú pre Európu utečenci záťažou alebo prínosom, sa zvykneme zameriavať na to, kto sem prichádza, a ignorovať, čo my sami z týchto ľudí počas azylovej procedúry urobíme.

Predstavte si dvoch 20-ročných Slovákov, nazvime ich Fero a Ondrej, s podobným vzdelaním, bystrosťou a chuťou do života, ktorých zrazu premiestnite na Sicíliu. Fera zavriete na základňu v Mineu riadenú organizovaným zločinom a dva roky bude jeho jedinou zábavou možnosť stáť niekoľko hodín denne v rade na jedlo. Ak niekedy stretne Taliana, bude to takmer vždy policajt, ktorý bude dohliadať, či si Fero náhodou potajomky nehľadá prácu.

Ondrej sa dostane do Scicli, naučia ho po taliansky, s adaptáciou mu pomôže psychológ, s hľadaním práce sociálny pracovník a v malej komunite si bude môcť nájsť priateľov medzi ďalšími Slovákmi aj medzi miestnymi Talianmi. Ak by ste po troch rokoch stretli Fera, nebude ťažké vytvoriť si predstavu, že Slováci sú neprispôsobivý, od prírody lenivý a ťažko vzdelávateľný národ. A navyše si pestujú nepochopiteľnú nenávisť k Talianom.

„Keď vidíme migrantov prvýkrát, väčšinou sú skrátka šťastní, že sú nažive,“ hovorí Chiara z Lekárov bez hraníc. „Je hrozné vidieť tú premenu, keď s nimi hovoríme znova o tri mesiace. Sú v depresii, začína sa im vracať všetko, čo prežili, nemôžu pracovať, nemôžu vlastne robiť vôbec nič, len čakať.“

ZAHRAJME SA NA SKRÝVAČKU

Paradoxom situácie v táboroch je, že čím viac Taliansko potrebuje s utečencami pomôcť, tým menej je ochotné ukázať, prečo. Ak najväčší tábor v Mineu miestni označujú ako peklo, menší záchytný tábor priamo v prístave v Pozzalle je dôstojným predpeklím. Získať povolenie na vstup trvá tri dni, ak ste CNN a nakrútite len pár dojímavých príbehov o ľuďoch zachránených z mora, a šesť mesiacov, ak ste neziskovka kontrolujúca dodržiavanie práv migrantov.

Nám to s miestnym fotografom trvalo tri týždne a desiatky e-mailov a telefonátov. Vyvrcholením bola zábavná hra počas posledných pár dní, keď sa úrad tváril, že nám už-už povolenie vydá, a my sme sa tvárili, že nevieme, prečo ho ešte vydať nemôže. Nájsť totiž moment, keď sa tu úplne okato neporušujú zákony, nie je jednoduché. Povolenie sme dostali na presne určenú hodinu: o jednej hodine poobede, deň po tom, ako väčšinu migrantov rozviezli do ďalších táborov, a len hodinu pred tým, ako sem loď talianskeho námorníctva doviezla ďalších 267 migrantov.

„Aký najvyšší počet ľudí ste tu mali v minulosti?“ pýtam sa s predstieranou naivitou nášho sprievodcu. „Oficiálne 180,“ odpovedá bez mihnutia oka. Už roky platí, že každá loď dovezie v priemere 300 až 400 ľudí a maximálna kapacita sa nedodržiava takmer nikdy. Vie to starosta, vedia to lekári, vie to polícia, ale oficiálne to nevie nikto. Tábory spravujú súkromné firmy a zväčšiť kapacitu by stálo peniaze navyše.

Prekročenie kapacity neznamená, že sa nedodržiava jedno z nezmyselných nariadení určených hygienikom kdesi v Bruseli. Znamená to, že 20-ročná žena zo Sýrie v noci spiac na zemi cíti na tvári dych vedľa ležiaceho muža z Eritrey a že ak prešla traumou a potrebuje pomoc psychológa, skôr ju prevezú do iného tábora, než sa dostane u psychológa na rad.

„Tak čo chcete vidieť?“ uškŕňa sa na nás miestny úradník, ktorý musel cestovať v horúčave 40 kilometrov, aby nad našou návštevou oficiálne dohliadal, ale vynahrádza si to potešením z toho, že tábor sa zaplní až tesne po našom odchode. Zvonka vyzerá ošarpaná budova ako anonymný sklad nábytku, vnútri si to rýchlo spresníte na sklad matracov. Hangár je rozdelený na dve časti len murovanou priečkou do výšky pliec. V ideálnom prípade oddeľuje aspoň mužov od žien, ale častejšie tých s kožnými chorobami od tých bez chorôb alebo Sýrčanov od ľudí zo subsaharskej Afriky.

Pre stovky ľudí je tu desať umývadiel, ešte menej záchodov. V menšej časti sú vojenské poschodové postele, vo väčšej len deky na zemi.

„Počúvať ich príbehy a pozerať na ich jazvy, to je vždy také, ako keby mi niekto vrazil pästou do brucha a zastavil mi dýchanie.“ Peppe Cannella, Lekári za ľudské práva

Na stenách sú neumelé grafity a tu a tam nalepené detské výkresy: Milujem Pakistan – Milujem Taliansko. Ďakujem za život.

Na vybetónovanom dvore pobieha africké dievča a vešia na železný plot vypraté oblečenie. Nohavice aj tričko sú jej priveľké, zjavne darované, a tak si ich pri chôdzi pridržiava rukami. Vnútri čakajú na nových spolubývajúcich dve desiatky mužov, z diaľky nás po anglicky vždy prví zdravia.

Rôzne národnosti znášajú vstup do tohto prostredia rozlične, hovorí lekárka Chiara. Afričania sú v prvom momente šťastní, občas dokonca tancujú od radosti, že sú naživе. Sýrčania sú oveľa odmeranejší, sú zvyknutí na iný štandard a niekedy si pri prvom lekárskom vyšetrení pýtajú heslo na wi-fi. Vtedy sa veľmi hanbím za to, v akom prostredí ich tu vítame, hovorí Chiara.

Sestričky v ošetrovni tábora sa pýtam, či sa jej práca odlišuje od toho, keď robila v talianskej nemocnici. „Vidím tu veci, ktoré som predtým nevidela – mnoho strelných poranení, popáleniny, stopy mučenia," vraví. „Inak však choroby väčšinou nie sú vážne. Nie je to ťažké medicínsky. Je to ťažké ľudsky."

A EBOLU MÁTE?

Povedzme si niečo o nákazlivých chorobách. Ak máte neurčitý pocit, že sa do Európy môže na lodiach dovliecť niečo nebezpečné, poviem vám, prečo: zrejme ste videli v televízii alebo novinách zábery, ako migranti vystupujú na breh v sprievode mužov kompletne zahalených do bielych protichemických oblekov, akoby práve vyskočili zo scény amerického katastrofického filmu.

Proti čomu sa títo ľudia chránia? Zďaleka najčastejším problémom, ktorý si sem migranti prinášajú, je svrab, kožná choroba, na ktorej je najhoršie jej meno. „Nám tu už rukami prešli stovky ľudí so svrabom a nikto z nás sa nenakazil, ale v nepravdepodobnom prípade, že by ste ho chytili, sa lieči tak ľahko, že je to vyslovene hlúpa choroba – stačí jedna sprcha a jedno natretie olejom," hovorí lekárka Chiara. Okrem svrabu sa vyskytujú aj ďalšie kožné choroby, všetky spojené s podmienkami, v akých migranti žili v líbyjských táboroch, žiadna z chorôb však nie je pre nás nebezpečná, hovoria sicílski lekári.

Druhú skupinu medicínskych problémov tvoria následky mučenia: pomliaždeniny, popáleniny, poškodené kĺby. „Približne deviati z desiatich migrantov, ktorí sa dostanú do Talianska, sú obeťami násilia, mučenia alebo zlého zaobchádzania," hovorí lekár Peppe Cannella pracujúci pre taliansku humanitárnu organizáciu Lekári za ľudské práva. „Z ľudí, ktorí prešli Líbyou, je to možno 99 percent." Za posledný rok sa situácia v Líbyi dramaticky zhoršila, zhodujú sa úplne všetci, ktorí s migrantmi prichádzajúcimi cez Stredozemné more pracujú. Buď vás unesú policajti a mučia vás vo väzení, alebo vás odvlečú iné ozbrojené skupiny. Ich členovia zvyknú telefonovať vašim príbuzným počas toho, ako vás práve bijú, aby bolo zreteľne počuť váš krik, hovorí Peppe.

Poslednou skupinou sú choroby, ktoré by sme mohli nazvať media doloris – vysky-

tujú sa viac v televíznych správach o migrantoch ako priamo u migrantov. Sú to napríklad ojedinelé prípady tuberkulózy alebo dokonca HIV, ich výskyt u migrantov je však len o málo vyšší ako v bežnej európskej populácii, hovorí Chiara, odborníčka na infekčné choroby. „Určite nie o toľko vyšší, aby mala vznikať akákoľvek panika."

Keď otváram tému chorôb ako ebola, lekárka už len ťažko skrýva rozčúlenie nad tým, že sa znova našiel idiot, ktorý sa na ne dokáže opýtať. „Krajiny, kde je ebola, sú od Líbye vzdialené päťtisíc kilometrov cesty púšťou. Deťom na základných školách to ukazujem aj na mape. Prejsť túto cestu trvá väčšine ľudí najmenej tri mesiace. Potom musia prekonať Líbyu, a potom more. V medicíne nikdy nehovoríme nikdy, ale aby niekto túto vzdialenosť prešiel za tri týždne, čo je inkubačná lehota eboly, a prežil by chorobu až po vylodenie v Európe, sa mi zdá takmer nemožné. Rozhodne máte oveľa, oveľa väčšie riziko, že sa nakazíte ebolou na letisku v Ríme alebo Paríži ako v utečeneckom tábore," hovorí Chiara.

VITAJTE

Je šesť hodín ráno a do nákladného prístavu v Auguste sa ležérnym tempom trúsia po jednom-dvoch zástupcovia nekonečne rozsiahlej štruktúry talianskej štátnej správy. Karabinieri. Polícia. Finančná polícia. Mestská polícia. Prístavná polícia. Protiteroristická polícia. Ministerstvo zdravotníctva. Červený kríž. Civilná obrana. Neziskovka Emergency a neziskovka Lekári bez hraníc. Sympózium uniforiem pôsobí impozantne, ale atmosféra je uvoľnená. Všetci postávame na betónovom móle obklopení prístavnými žeriavmi a bezstarostne debatujeme. Väčšina ľudí sa navzájom pozná, tento rituál tu prebieha niekoľkokrát do týždňa.

Prejdú dve hodiny, kým sa objaví na obzore loď Lekárov bez hraníc Bourbon Argos, na miesto v prístave ju vedie remorkér a malý motorový čln pobrežnej stráže.

Keď je už len pár metrov od brehu, cez sieť zakrývajúcu palubu sa prestrčí ruka a začne nám mávať. Inštinktívne odmávam naspäť. O chvíľu sa objaví aj tvár, a ďalšie tváre, desiatky, stovky. Stojíme s fotografom na okraji móla, polícia a lekári sa neponáhľajú a sú desiatky metrov za nami, a tak sme prví ľudia na európskej pevnine, ktorých pasažieri lode vidia. Upierajú na nás pohľady a v tom momente máme obaja vlhké oči.

Žeriav z lode položí na mólo mostík a na loď nastupujú hygienici zahalení do ochranných odevov s rúškami. Robia prvú zdravotnú kontrolu: dýchanie (tuberkulóza), sťažnosti na svrbenie kože (svrab). Podľa zistených problémov každého označia papierovým náramkom s číslom.

Prejde ďalšia hodina, kým prvý imigrant vystúpi z lode. Ženu, možno tridsiatničku, možno štyridsiatničku, z oboch strán podopierajú zdravotníci z lode, ledva kladie nohu pred nohu. Keď zostúpi z mostíka, okamžite vracia, ale neprestáva kráčať. Polhodinu je v lekárskom stane na móle, potom ju odváža sanitka. Lekári nás prosia, aby sme nepoužívali jej fotografie, pretože prešla „extrémnym násilím", kým unikla z Líbye. Jej manžel tam zostal vo väzení. Zmazávame fotografie.

Začínajú vystupovať ďalšie ženy, po nich deti, po nich mladí muži. Pod mostíkom dostane každý do ruky pollitrovú fľašu s vodou a gumené topánky. O desať krokov ďalej meria lekár každému teplotu. Ďalších desať krokov a vstupujú do medicínskeho stanu, kde sa znova zisťuje anamnéza. Za stanom si sadajú do radov na rozpálený betón, usmerňujú ich policajti. Muž z UNHCR zisťuje národnosti: hláste sa, kto ste zo Somálska. Z Guiney. Z Mali. Z Nigérie. Z Gambie. Zo Senegalu.

Dve hodiny po zakotvení lode všetci odchádzajú do stanu priamo v prístave, kde strávia prvých pár nocí. Potom ich rozvezú do utečeneckých táborov, ktoré sa stanú domovom niektorých z nich na mnoho ďalších rokov. Pár desiatok skončí v pekle Minea. Jeden-dvaja možno v ľudskejšom Scicli.

Len o pár hodín neskôr sa nám od iného oblastného úradu podarí získať povolenie sledovať aj príchod ďalšej skupiny migrantov do 80 kilometrov vzdialeného Pozzalla. Rozdiel medzi dvoma udalosťami, ktoré by teoreticky mali vyzerať úplne rovnako, ukazuje, nakoľko nesystematický prístup k migrantom stále je.

Tentoraz k brehu prichádza nie loď s lekármi, ale korveta talianskeho námorníctva. Pasažieri nesedia v tieni, ale na palube priamo pod pražiacim slnkom, každý, kto je na lodi v ich blízkosti, má kompletný biologický oblek (na lodi Lekárov bez hraníc mal málokto vôbec rúško na ústach). Namiesto vody a topánok ich víta oveľa hustejší kordón policajtov a každého muža, čo má viac vrstiev oblečenia alebo tašku, prehľadajú. V jednom momente policajti schytia muža viditeľne staršieho ako ostatní a rýchlo ho vlečú do pripraveného auta – zrejme je podozrivý z pašovania ľudí. Pýtam sa prizerajúcich sa lekárov, ako sa dá pašerák v takom dave spoznať. Buď majú nahrávku jeho hlasu, ako telefonuje z lode, alebo mu našli predmet, ktorý ho prezradil, myslia si.

V tento deň na Sicíliu priplávala aj tretia loď, zakotvila v Palerme. Na jej palube bolo aj 12 tiel ľudí, ktorých Taliani už nestihli zachrániť. Z opačného konca ostrova k nej vyrážajú lekári, aby sa postarali o ľudí, ktorí niekoľko hodín plávali vo vode s mŕtvolami svojich priateľov.

ZA OTÁZKU NIČ NEDÁTE

Počas týždňa na Sicílii som sa trikrát vrátil do tábora v Scicli, hovoril s dvoma desiatkami lekárov, úradníkov, sociálnych pracovníkov, s bývalými utečencami žijúcimi v Taliansku už roky i ľuďmi, ktorí boli ešte pred 24 hodinami v podpalubí dreveného člna.

Ako človek vyvrhnutý na Sicíliu priamo z nevábnych útrob slovenskej internetovej utečeneckej debaty som mal množstvo praktických otázok, pri ktorých ľudia krútili hlavami: biely muž, tvoje otázky sú pochopiteľné, ale hlúpe. Tak si ich rýchlo preleťme.

„Mnohí migranti sú obeťami pašerákov ľudí. Presvedčia ich, že tu budú mať krásny život. Z niektorých regiónov je ich tu toľko, že to vyzerá, ako keby tam cesty do Európy niekto aktívne propagoval.“ Chiara Montaldo, Lekári bez hraníc.

Chcú imigranti zneužívať náš sociálny systém?

V krajinách, odkiaľ prichádzajú, väčšinou neexistuje žiaden sociálny systém. Počas rozhovorov s ľuďmi, ktorí sú v Európe len krátko, som nenarazil na nikoho, komu by vôbec napadlo, že môže existovať spôsob, ako nepracovať a dostávať pritom peniaze. Je však šanca, že ak migrantov necháme v táboroch odkázaných na našu pomoc dostatočne dlho, dokážeme si ich pre myšlienku sociálnych dávok získať.

Nemali by sme mať na mori viac lodí, keď tam ľudia umierajú?

„Je to naša jediná práca,“ odpovedal mi taliansky námorník, s ktorým sme si dávali o desiatej večer hamburger, keď som sa ho pýtal, akú časť práce námorníctva dnes tvorí pomoc migrantom. „Skrátka čakáme tesne za hranicou líbyjských teritoriálnych vôd, kedy nás zavolajú.“ Odkedy sa začala námorná operácia Mare Nostrum, takmer žiadna loď sa už nedoplaví až do Európy – pašeráci väčšinou sami volajú a hlásia svoju polohu. Koľko ľudí dnes v mori umiera, nikto nevie, ale katastrofické obavy vyjadrované pri nahradení Mare Nostra operáciou Triton sa zrejme nenaplnili: námorníci sú skrátka zmierení, že keď sú ľudia v mori, je ich prácou tých ľudí vyťahovať.

Prečo utekajú práve k nám?

Väčšinou neutekajú k nám, absolútna väčšina utečencov na svete je v iných chudobných krajinách. Aj tí, čo sú u nás, často pôvodne utekali len do najbližšej bezpečnejšej krajiny, keď sa tam situácia zhoršila, utekali ďalej, a pri úteku z Líbye je často hrozné riziko na lodi stále najbezpečnejšou možnosťou, ako opustiť krajinu ktorýmkoľvek smerom. Menšina vie, kam v Európe chce ísť, pretože tam už majú známych alebo príbuzných. Iná menšina je tu dokonca nedobrovoľne, niekto ich skrátka naložil na loď, napríklad aby im nemusel platiť za prácu.

Kto sem vlastne ide?

Dve najväčšie skupiny sa od seba výrazne odlišujú. Z bombardovanej Sýrie utekajú ľudia, akí by utekali z Košíc, keby boli Košice niekoľko rokov bombardované: tí, ktorí majú v iných mestách známych, ku ktorým môžu ísť, a dosť peňazí na zaplatenie cesty. Väčšinou teda stredná trieda, vzdelaní rovnako ako priemerní Košičania. Zo subsaharskej Afriky utekajú väčšinou tí najchudobnejší, ich rodiny často predajú všetok majetok, aby mohli jedného muža poslať na sever s nádejou, že si nájde prácu a bude posielať peniaze rodine. Väčšina týchto ľudí chodila do školy len niekoľko rokov, niektorí vôbec. Veľmi často však ovládajú viacero jazykov, okrem miestnych dialektov najmä angličtinu či francúzštinu. Počas týždňa v Taliansku mi nikdy nemuseli Taliani prekladať, čo hovoria migranti, ale viackrát mi migranti prekladali z taliančiny do angličtiny, čo hovoria Sicílčania.

Môžu byť medzi migrantmi teroristi?

Zatiaľ sa to nestalo, a ak by nejaký cudzinec chcel spáchať teroristický útok v Európe, takmer určite by pre neho bolo bezpečnejšie a jednoduchšie kúpiť si víza a letenku, tak, ako státisíce iných cudzincov prichádzajúcich k nám, ako odovzdať svoj život do rúk militantného pašeráka, riskovať smrť alebo zmrzačenie na lodi, podrobiť sa po pristáti trom prísnym lekárskym prehliadkam, snímaniu odtlačkov prstov, pohovoru s políciou a snahe o jeho identifikáciu zástupcom jeho veľvyslanectva.

Chcú tu imigranti šíriť islam?

Asi tak veľmi, ako chcú migranti prichádzajúci do Prahy z Tvrdošína (91 percent katolíkov, o 4 percentá viac ako moslimov v Sýrii) šíriť kresťanstvo v Prahe.

Nebolo by lepšie pomáhať priamo v krajinách, odkiaľ migranti prichádzajú?

Bolo. Ak máte nápad, ako sa dá odstrániť chudoba v Afrike a vojny na Blízkom východe, a to skôr, ako sem zajtra dorazí ďalšia loď s utečencami, sem s ním.

Zoberú nám utečenci prácu?

Ako si všimol americký komik Louis C.K., ak vám vezme prácu niekto, kto nemá vo vašej krajine žiadne kontakty, nevie jazyk a je bez peňazí, tak ste tak či tak za veľa nestáli.

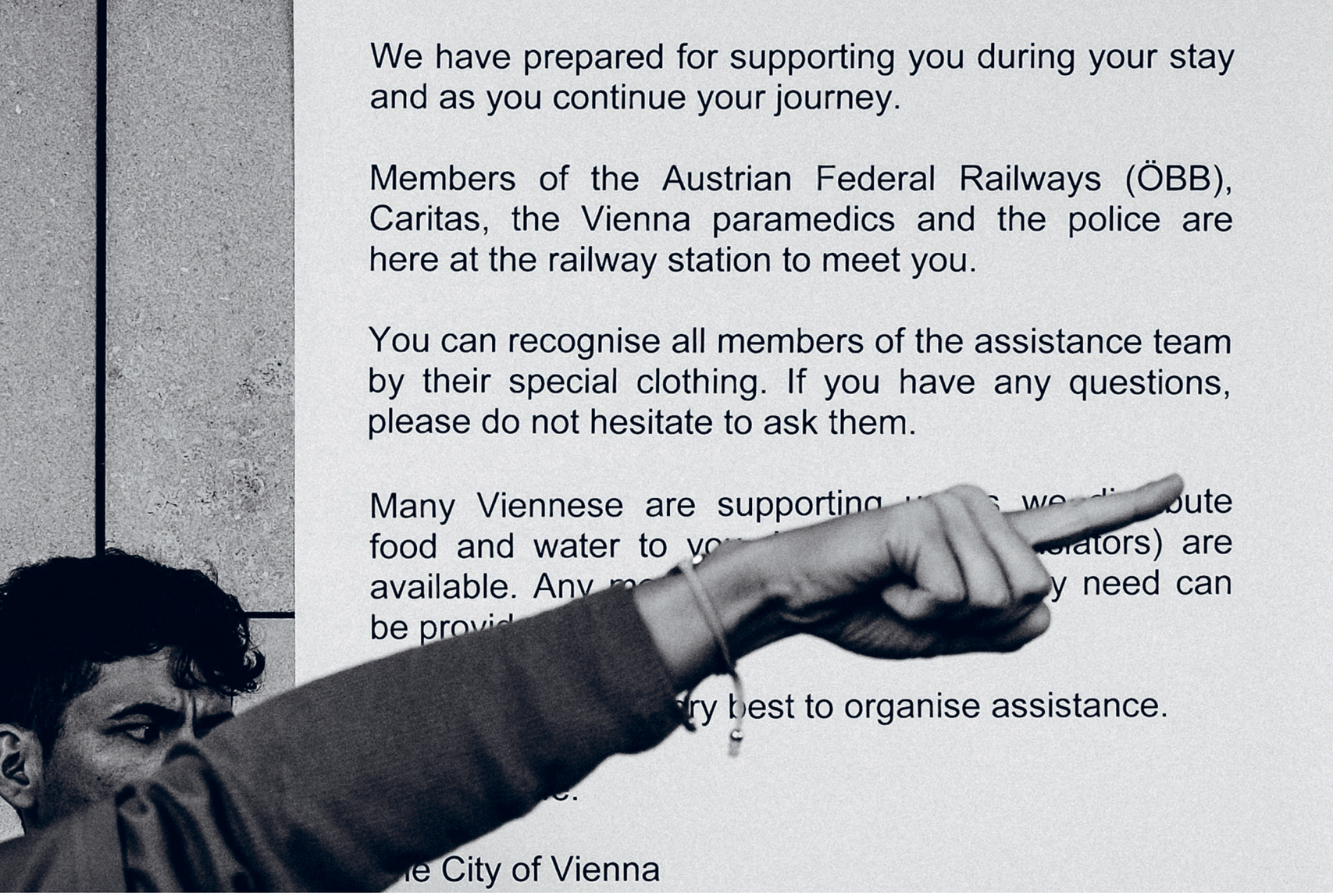

Prečo sú tieto otázky ak nie hlúpe, tak možno nie tie úplne najsprávnejšie?

Austrálsky filozof a etik Peter Singer sa vo svojom slávnom texte čitateľov pýta: ak by ste išli okolo rybníka a topilo by sa v ňom dieťa, vytiahli by ste ho, aj keby ste si pri tom mali zničiť drahé šaty?

Ak odpovedáte kladne, je tu potom druhá otázka. Ako si sám pred sebou odôvodníte, že za cenu jedných vašich nových šiat by ste mohli ešte dnes zachrániť život jedného dieťaťa v Afrike, ale ešte ste to neurobili? Ste rasista a považujete život bieleho dieťaťa za hodnotnejší ako život Afričana? Alebo len nechcete o tom africkom dieťati vedieť, aby ste si takúto otázku nemuseli klásť?

Sú len dve témy, o ktorých mi sám začal rozprávať úplne každý, koho som na Sicílii spovedal: peklo v Líbyi a presvedčenie, že celý problém s migrantmi by bol riešiteľný, keby sa s nimi ľudia stretli osobne a nie o nich len čítali v novinách a na Facebooku.

„Ak sa nejaký politik snaží presvedčiť voličov, akí sú títo ľudia nebezpeční, pozývam ho k nám na návštevu, aby sa im pozrel do očí, tým tehotným ženám alebo ženám s dojčatami, a povedal – nie, my vás tu nechceme, musíte sa vrátiť," hovorí starosta Pozzalla Luigi Ammatuna.

Sedíme v nádhernej kancelárii s panoramatickým výhľadom na Stredozemné more a na prístav, ktorým už prešlo niekoľko desaťtisícov utečencov. Snažím sa z neho dostať aspoň trochu vyvážený príbeh o tom, či utečenecký tábor v meste nespôsobuje predsa len aj nejaké problémy, ale nedarí sa. „Raz, keď bolo v tábore asi 700 ľudí," hovorí starosta stále o tom istom tábore, ktorý má oficiálnu kapacitu 180 osôb, „kupoval som si v blízkej lekárni lieky, a keď som vyšiel von medzi množstvo postávajúcich migrantov, prišiel ku mne možno 75-ročný miestny. Čakal som, že bude nejaký problém, ale on len hovorí: Starosta, keď ich je tu toľko, nemali by sme postaviť viac lavičiek? Veď nemajú kde sedieť!"

„Na Sicílii ľudia s migrantmi žijú, a tak je to tu lepšie ako na severe (Talianska), lebo tu začínajú rozumieť, že nie všetci sú chudobní, nie všetci sú kriminálnici, teroristi, špinaví a chorí," opakuje znova Lucia Borghi z neziskovky Borderline Sicilia, ktorá monitoruje dodržiavanie práv migrantov.

„Predtým, ako tábor vznikol, miestni protestovali, báli sa zdravotných rizík, báli sa o svoju prácu," hovorí zasa Federica Brizi, starajúca sa o migrantov – tínedžerov v tábore v Scicli. „Dnes však už nie sú žiadne problémy. Vzali sme naše deti do miestnej školy, aby sa spoznali s rovesníkmi, mnohí sa stali priateľmi, a tak cez deti aj ich rodiny pochopili, že sú to len chlapci a dievčatá ako hociktoré ostatné."

ČO ZNAMENÁ PRIJAŤ UTEČENCOV

Jedna z lekárok mi rozprávala o žene, ktorá vystúpila z lode v stave ťažkej psychózy, „povedali by ste, že blázon". Previezli ju do nemocnice, ale ani lekári si s ňou nevedeli poradiť a chceli ju prepustiť. Lekárka pracujúca v tábore sa tomu snažila zabrániť a zohnala tlmočníka, ktorý konečne dokázal pochopiť, čo sa stalo: ešte pred dvoma týždňami bola žena zdravá, ale potom ju niekoľko dní vo väzení bili a znásilňovali a nakoniec na-

ložili na loď. „Keď sme to vysvetlili ľudom v nemocnici, ich postoj sa zmenil a už hľadali spôsob, ako jej pomôcť. Kým nič nevedeli, tak sa len báli. Strach vychádza vždy z nevedomosti," hovorí lekárka.

Prijať utečencov neznamená dať ich pod strechu a dať im najesť. Možno v preplnenom rakúskom alebo gréckom tábore nemali ani strechu, ale to nie je ich hlavný problém – prežili už aj horšie veci a je riadna drzosť nazývať to dobročinnosťou, ak sme ochotní akurát ich u nás ustajniť.

Prijať ich znamená správať sa, ako je zvykom v európskej kultúre, ktorá na nás kladie morálnu zodpovednosť za pomoc iným ľuďom, aj keď sme ich nešťastie my nespôsobili. Presne tak sa správame, aj keď vidíme topiace sa dieťa a máme na sebe nový oblek. Dieťa po vytiahnutí nenecháme ležať na brehu, ale privoláme lekára, a áno, ak sa mu utopili rodičia, tak si ho zoberieme aj domov, aj keď sme dnes pôvodne chceli ísť do divadla. Prijať utečencov znamená správať sa k nim tak, ako by sme sa správali k Slovákom v rovnakej situácii: vypočuť si, čo prežili, a spýtať sa ich, ako im môžeme pomôcť.

AKO HOLOKAUST

„Čo sa tu teraz deje, to nie je migrácia, to je exodus. Je to ako nový holokaust, ľudia umierajú doma, umierajú po ceste v púšti, umierajú v Líbyi. Musíme tých ľudí zachrániť," hovorí naliehavým hlasom psychiater Peppe Cannella z Lekárov za ľudské práva. Drží ma pritom za obe ramená, akoby už nevedel, ako má viac zdôrazniť, že aspoň túto jednu vec musím pochopiť. „Keď sa však tých ľudí, čo prešli hroznými vecami, dotknete, strávite s nimi čas, keď ich spoznáte, srdce každého jedného človeka začne búchať súcitom."

Peppeho angličtina je slabá, a tak nám tlmočí jeho kolega Angelo Kiros Abraha, ktorý sem pred štyrmi rokmi sám prišiel ako utečenec z Eritrey. „Keď týchto ľudí spoznáte, spoznáte ich bolesť a pochopíte krásu príbehov každého jedného z nich, krásu ich kultúr, dosť sa od nich sami naučíte," pokračuje Peppe.

„Kedysi, keď som mal vo fľaši už len na dne trochu vody, vyhodil som ju, dnes už by som to neurobil – naučil som sa od migrantov, že všetko má svoje využitie a nič sa nemá vyhadzovať," hovorí. „Možno je naša európska kultúra na rázcestí, možno naše zameranie len na produktivitu a profit má naraziť na zrkadlo, ktoré nám a našim hodnotám oni so svojimi príbehmi nastavia. Možno je to začiatok novej Európy. Možno práve to, čo nám títo ľudia prinášajú, najviac potrebujeme," vraví psychiater.

OHROZENIE JE SKUTOČNÉ

V tomto texte nie je veľa dojímavých príbehov o tom, ako utečenci prekonávali strašné nástrahy krutého osudu. Prvý dôvod je, že je ťažké spovedať trebárs dve štrnásťročné dievčatá z Nigérie, ktoré vravia, že ich rodičia nemali žiadne peniaze a za cestu teda neplatili, ale „niektorí ľudia im pomohli" a v ich očiach čítate len pohŕdavé: nikdy nemôžeš pochopiť, čo som zažila. Dokonca to nie je len ťažké, ale aj nezodpovedné: dievčatá potrebujú psychológa na niekoľko rokov, nie novinára na 20 minút.

Druhý dôvod je, že keď máte emóciu, ešte to neznamená, že máte pravdu. Že je ťažké pokojne počúvať niečí životný príbeh, neznamená, že má hneď dostať azyl. Najprekvapujúcejším momentom z ôsmich dní na Sicílii však neboli návaly negatívnych emócií, ale tie nečakané pozitívne.

Môj fotograf Andrea býva pár kilometrov od prístavu a fotografoval už desiatky pristátí migrantov pre mnohé svetové agentúry. Keď však spolu sledujeme vyloďovanie migrantov z lode Lekárov bez hraníc, ktoré má zvláštne dôstojné čaro, v očiach má slzy a niekoľkokrát mi potom ďakuje, že niečo také mohol vidieť.

Čo je také dojímavé na tom, keď na vás zvedavo a s nádejou pozerá dvesto ľudí z lode? To, čo cítim, je hrdosť, a hanbím sa za to, lebo ja som tým ľuďom nijako nepomohol. Ale aj tak som hrdý, lebo som súčasťou civilizácie, ktorá ich vytiahla z mora, a oni sa teraz z tváre každého belocha snažia vyčítať, aký bude ich úplne nový život, čo sa o pár sekúnd začne.

Na Sicílii som sa stal radikálom, lebo ak mi teraz niekto začne hovoriť o problémoch s migrantmi, budem mu ja rozprávať o Musovi a budem pri tom zvyšovať hlas a možno ho aj držať za plece ako Peppe, keď mi zúfalo rozprával o ľuďoch, čo po stovkách umierajú v púšti. Odteraz budem radikálom, lebo myslím, že európsku civilizáciu treba ubrániť za každú cenu a že ak neubránime našu schopnosť empatie a ochotu pozrieť sa ľuďom vystupujúcim z lodí do očí, tak nič iné z našej civilizácie už nemá žiadnu cenu.

Zuzana Kizáková

Pomoc druhým mi zmenila život

foto: výstava Strach z neznámeho
Dom umenia/Kunsthalle Bratislava

Janette Suchá
Rozhovor vyšiel 5. decembra 2015 v magazíne smeŽeny.

Zuzana Kizáková je dobrovoľníčka a koordinátorka dobrovoľníckej pomoci v utečeneckom tábore na srbsko-macedónskych hraniciach v Preševe. Vyštudovala na Katedre žurnalistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pracovala ako kultúrna redaktorka v TASR, Aktuálne.sk, v denníkoch Hospodárske noviny a Pravda, pôsobila ako PR manažérka slovenských filmov Kauza Cervanová, Slovensko 2.0, Deti, Mirage, Koza, pracovala pre festivaly Divadelná Nitra, Art Film Fest, Febiofest.

Mnohí sa pozerajú na to, čo sa deje okolo nás a hodnotia veci, o ktorých majú málo informácií alebo ich nikdy nezažili. Ona sa nedokázala len prizerať, ale rozhodla sa niečo urobiť.

Prečo sa mladá žena ako vy rozhodla odísť na maďarské a srbské hranice pomáhať utečencom?

Myslím si, že pomáhať je ľudské a prirodzené alebo by aspoň malo byť. U mňa to bolo z viacerých, možno nevedomých dôvodov. Moja mama je učiteľka a celý život pomáhala, od rómskych detí cez komunitu, susedov, rodinu. Ja som bola vychovaná v tom, že pomáhať je normálne. Moji starí rodičia prežili holokaust a myslím si, že keď sa vrátili z koncentračných táborov, tak im tiež niekto v prvých dňoch musel pomôcť. A nakoniec, keď som videla fotografiu budapeštianskej stanice Keleti, ktorú poznám od detstva, plnú tisícov ľudí v núdzi, povedala som si, že nemôžem doma v obývačke pohodlne sedieť a tváriť sa, že sa okolo nás nič nedeje. Odišla som teda do Budapešti a tam sa začal celý môj príbeh. Odvtedy som stále na ceste a v niektorom utečeneckom tábore v Srbsku, kde je práve krízová situácia. Môj život sa od základov zmenil na sklonku tohto leta a ja som v pomoci ľudom na úteku, ale aj ľuďom, ktorí im pomáhajú – dobrovoľníkom, našla seba a svoje miesto.

Je to také jednoduché, že si doma poviem: „Chcem pomáhať a idem?“

Neexistuje na to návod. Ja som počúvla akýsi vnútorný hlas, ktorý mi povedal, že musím vstať a ísť pomôcť tam, kam treba a bolo to naozaj len pár kilometrov od Bratislavy. Bol to zvláštny večer, keď som na Facebook napísala status, že takto o týždeň idem na Keleti a ak mi niekto chce niečo pribaliť do batohu, nech sa mi ozve. Už počas noci mi napísalo asi desať ľudí a nasledujúci týždeň sa mi ozvalo okolo stovky ľudí. Bolo to pre mňa absolútne prekvapenie. Nanosili mi veci, ktoré zapratali jednu celú izbu. Medzitým som sa spojila s maďarskou organizáciou dobrovoľníkov a podľa ich pokynov a potrieb som viedla celú zbierku. Nakoniec sa mi na konci týždňa podarilo nejakým zázračným spôsobom zohnať deväť áut a išli sme nabalení do Budapešti. Lenže práve vtedy sa pohlo asi tisíc utečencov smerom na rakúske hranice a tak sme pomoc flexibilne rozdávali po ceste. To bol začiatok. Dva týždne na to som sa ocitla v utečeneckom tábore na srbsko-ma-

ďarských hraniciach v Horgoši s veľmi krízovými situáciami, s ľuďmi na pokraji života a smrti, v momente, keď boli zatvorené hranice a ľudia nevedeli, či sa dostanú z tábora alebo nedostanú. Zrazu sme s Rózou, maďarskou dobrovoľníčkou boli samé dve v situácii, že sme reálne rozhodovali o osudoch stoviek ľudí. A tam už pre mňa nebola cesta späť. Späť do pohodlného každodenného života.

Aké najväčšie problémy majú utečenci?

Tých problémov je veľmi veľa. Najväčší problém je ten, že v ich krajine je vojna alebo veľmi zlé životné podmienky a oni sú nútení opustiť svoje domovy, život, aký žili. Zoberú sa celé rodiny, starí ľudia, hendikepovaní, tehotné ženy, niekoľkomesačné bábätká, malé deti a merajú cestu cez „pol sveta“ nevediac úplne do čoho idú, čo ich tu, v Európe a v táboroch čaká, koľko hodín, dní ešte pôjdu autobusmi, vlakmi, koľkí pašeráci ich „ošklbú“ o peniaze, kde ich kto zbije, kto pred nimi zatvorí či otvorí hranice a čo bude s ich životmi, keď prídu do konečnej stanice. Myslím si, že každý má svoj domov. Pre mňa je domov dom s orechovým stromom v strede dvora, pre niekoho je to opustený dom v maďarskej puste. Títo ľudia majú domov v Sýrii či v Afganistane. Ja by som svoj domov neopustila, ak by som nemusela. Vy by ste sa tiež len tak pre nič za nič, povedzme tehotná či s malými deťmi alebo chorými rodičmi nepustili na cestu cez desiatku krajín do neznámeho sveta. A ja verím, že ani títo ľudia nie. Podľa mňa sú nástrojmi v politických a finančných hrách veľkých krajín, ktoré medzi sebou vedú mocenské boje. Do Európy prichádzajú riskujúc svoje životy a životy svojich detí, mnohí z nich stratili rodičov, príbuzných hroznými spôsobmi vo vojne či po ceste. Prichádzajú zmätení do Európy, do demokratických režimov a my ich tu, na našich hraniciach, „vítame“ aj tým, že im predávame člny, z ktorých mnohé vyfučia uprostred mora,

policajnou agresiou, šikanou, pašerákmi, ktorí vezmú 10, 20 euro za jazdu 10 kilometrov, improvizovanými tábormi, kde cez noc mrznú, kde nie je prvá pomoc, kde sa stane, že žena porodí na zemi – na palete. V Horgoši som stretla päť sýrskych chlapcov s vysokými školami, ktorí mi povedali, že oni už ďalej nejdú, nenastúpia do tých autobusov do Chorvátska. Že radšej ako by strávili ešte jeden deň v Európe, zomrú po ceste naspäť do Sýrie alebo v Sýrii vo vojne. To bol jeden z najsmutnejších príbehov, aké som zažila.

Ako vyzerá Váš deň v utečeneckom tábore?

Každý deň vyzerá inak. Môj prvý deň v tábore v Horgoši bol mojím najdlhším v živote. Prišla som tam dva dni pred uzatvorením tábora a našla som ho v stave, keď tam bolo asi 400 utečencov a v celom tábore zostali len piati dobrovoľníci. Zobudili sme sa do horúceho dňa, bolo asi 40 stupňov, hranice do Chorvátska boli zatvorené a my sme nevedeli, čo sa s tými ľuďmi stane. Nemali sme ani auto, ale ako som sa naučila v týchto dňoch, keď pomáhate, pomôže niekto aj vám. Napokon sme v dedine vykúpili z obchodu všetku vodu, aj chlieb sme mali. Lenže v tom teple začali ľudia kolabovať, jediný zdravotník, ktorý tam zostal, oživoval ľudí, bolo tam veľa detí. Začali tam chodiť miestni autobusári, že tých ľudí zoberú do Rumunska, ale to bolo klamstvo. Prešla som celý tábor a zakázala ľuďom nastúpiť do tých autobusov. Večer sa napokon otvorili chorvátske hranice a my sme nakladali ľudí v noci do autobusov a platili im lístky, lebo jazda stála 25 eur.

Odkiaľ máte aktuálne informácie, čo sa kde deje, čo máte robiť?

V tomto celom príbehu som už tretí mesiac a stretla som množstvo ľudí z celého sveta a nadviazala veľa kontaktov. Výborné informácií sú na refugeemap.com, na fórach, ktoré sú neustále aktualizované

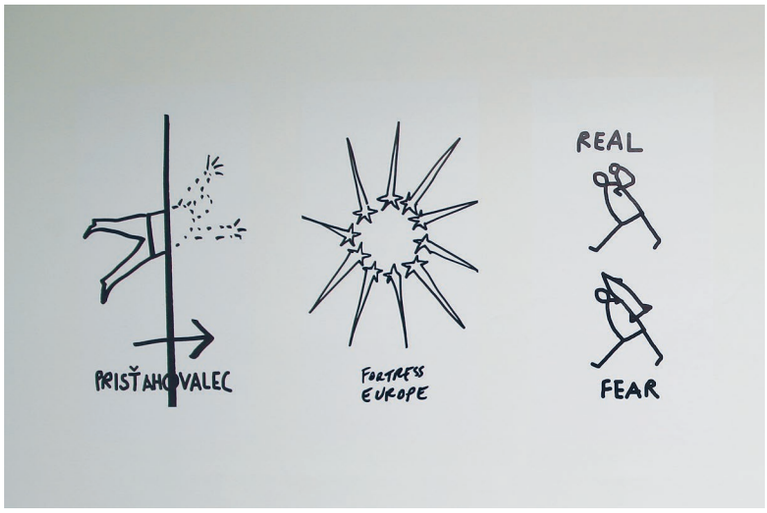

dobrovoľníkmi, ktorí pomáhajú na hraniciach, a kde prispievam aj ja. Stále som na Facebooku, prostredníctvom ktorého komunikujem s ostatnými. A v celom tomto príbehu funguje akýsi zvláštny inštinkt, a akési zvláštne spojenia medzi ľuďmi, čo pomáhajú. Nemusíme sa poznať, nemusíme o sebe nič vedieť, spája nás to, že pomáhame a pomáhame aj jeden druhému. V istých situáciách akoby všetci z nás vedeli, čo majú robiť, aké je to správne rozhodnutie, aby nevznikla panika, nedošlo k nešťastiam a aby naša pomoc bola efektívna. Možno preto, že som cestovala po Ázii, možno preto, že som aj v osobnom živote zažila dosť bolestí, mám prah citlivosti alebo hladinu vnímania utrpenia nastavenú inak a nekolabujem z toho, čo vidím, čo sa niektorým dobrovoľníkom stáva. Prichádzajú z celého sveta, každý s vlastnou výchovou, kultúrou svojej krajiny. Nepoznajú lokálny kontext, často ani situáciu. A jedna z vecí, ktorú robíme, je, že im po tej dlhej dobe v táboroch vieme dať potrebné informácie, zasadiť ich do kontextu srbského pohraničia, nastaviť režim práce a pomoci, pretože táto práca sa nedá robiť dvadsať hodín denne a nespať, nemôžete si v strede poľa medzi taxikármi a pašerákmi rozložiť stan s čajom a podobne. My nerobíme pod žiadnou organizáciou, máme lokálne kontakty, dokážeme zisťovať informácie a zasadiť ich do kontextu, riešiť situácie a tým, že nie sme na nikoho viazaní, sme oveľa flexibilnejší.

Hovorí sa o ekonomických migrantoch, aký je príbeh tých ľudí?

Keď pomáham, nemám čas triediť ľudí na ekonomických či vojnových migrantov. A myslím, že to ani nie je mojou úlohou. V tej konkrétnej situácii, keď predo mňa predstúpia, sú to všetko ľudia v núdzi. Príbehy, ktoré som počula, boli zhruba rovnaké. Ľudia na úteku zo Sýrie, Afganistanu, Iraku hovoria, že doma ich čaká istá smrť a ak sa vydajú do Európy, majú aspoň nejakú šancu prežiť. Veľa Európanov sa na nich pozerá ako na nepriateľov, ale väčšina z nich – ani z našich politikov –

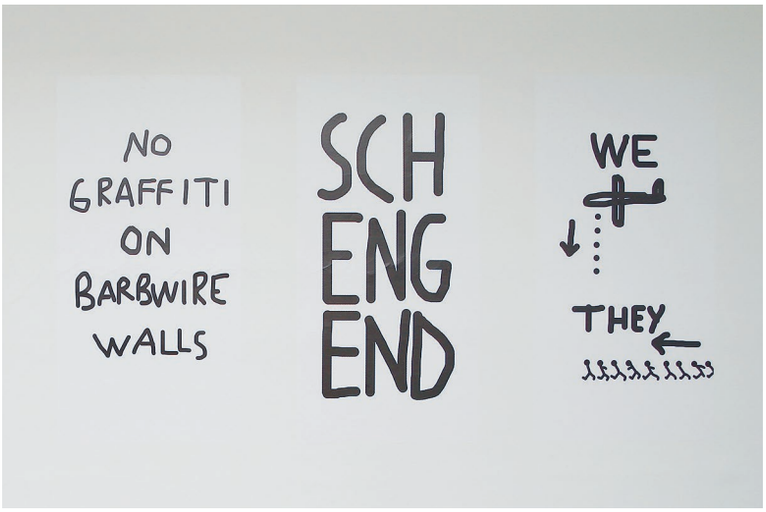

s nimi nemá osobnú skúsenosť. To, čo ja som videla v sýrskych rodinách, ako sa muži s láskou pozerajú na svoje ženy a starajú o svoje rodiny a s akou láskou vám ďakujú za mlieko pre deti, za deku, bolo krásne. Keď sa však na nich budeme pozerať ako na nepriateľov, tak sa tými nepriateľmi aj stanú. Keď im neukážeme európsku kultúru a európske hodnoty, nebudú ich mať ako prijať.

Kolujú rôzne fotografie o neporiadku, ktorý po sebe utečenci zanechávajú, o tom, ako si nevážia darované veci, je to skutočne tak?

Áno, neporiadok je tam všade. Ale v rámci toho kontextu je to prirodzené, pretože ak putujete cez polia, lesy, stovky kilometrov s jedným batohom, a niekde sa prezlečiete, nevezmete si tie špinavé šaty so sebou ďalej, beriete si len to najnevyhnutnejšie. Ale bola som aj ja svedkom nezmyselnej pomoci, kedy ľudia nosili obrovské množstvá vecí, a tie nemali byť ako využité.

Je tam veľa dobrovoľníkov? Kde sa tam vzali?

Dobrovoľníci sú z celého sveta, stretla som dievčatá z Aljašky, zo Švédska, terapeuta z Indie, farmárov z Ameriky, hipisákov z Nemecka, rangera zo Srbska. Spoznali sme, napríklad, tetovača Simona zo Švajčiarska, ktorý má dve deti a dcérka mu pred dvoma mesiacmi povedala, že „tati, ty musíš niečo urobiť“. Simon už dva razy sadol do auta a išiel dvetisíc kilometrov a za vlastné peniaze nakupoval veci a pomáhal utečencom v Horgoši aj v Preševe. Neviem, čo nás tam všetkých pritiahlo, ale viem, čo nás všetkých spája. Vnútorná potreba, hlas, že musíme pomôcť, že nemôžeme sedieť doma a čakať, že túto krízu niekto vyrieši, lebo pomoc vlád aj Európskej únie už dlhé mesiace kríva. Často sa dobrovoľníci ocitnú v situáciách, v ktorých sa podľa mňa ocitnúť nemajú, pretože reálne rozhodujú o osudoch ľudí. Máte v tábore štyritisíc ľudí a musíte tam udržať pokoj a mier, lenže tí ľudia sú vyčerpaní, hladní, smädní, v neistote a môžu tam vzniknúť potýčky, to je jednoducho v tejto situácii úplne prirodzené. A vy ich musíte zvládnuť. To by mala robiť polícia alebo armáda, ale nerobí to. Dobrovoľníci, často študenti či mladé decká, tam pomáhajú pri pôrodoch, pretože Červený kríž má na istých miestach otvorené len od deviatej do piatej a keď má niekto problém mimo úradných hodín, tak má jednoducho smolu. Tí, ktorí tam zachraňujú situáciu a sú v prvej línii, sú dobrovoľníci. Suplujú to, čo by mali robiť krajiny alebo veľké medzinárodné organizácie, ale to nikoho nezaujíma. Je medzi nami akési zvláštne spojenie, nemusíme sa predstavovať, nemusíme si rozprávať čo kto je, akú má prácu, z akej krajiny prišiel ako keď sa s niekým zoznámite v kaviarni. Je medzi nami akási absolútna dôvera, prirodzená pomoc, vznikajú tu priateľstvá na celý život.

Čo ste robili predtým, aké máte vlastne povolanie?

Vyštudovala som žurnalistiku a sedem rokov som pracovala ako novinárka, potom dva roky v diplomacii a mnoho rokov robím na voľnej nohe PR a marketing v kultúre, promujem slovenské filmy, pracujem na filmových a divadelných festivaloch. A naposledy som pracovala v SND, v činohre. Novinárčinu som vždy milovala a vždy som sa snažila prinášať v rozhovoroch akési posolstvo, ale keď som bola prvýkrát v Ázii na thajsko-kambodžských hraniciach a uvidela som tie vyhladované kambodžské deti, tak vtedy som si povedala, že sa tam musím vrátiť a pomôcť im. Mám v sebe potrebu pomáhať a teraz tí ľudia v núdzi, a je jedno, odkiaľ sú, „prišli“ ku mne. A ja som v tejto pomoci našla v sebe absolútny mier. Viem, že to mám robiť. Zarábať si na živobytie môžem iným spôsobom.

Situácia a emócie na takýchto miestach sú ale určite náročné...

Paradoxné je, že na miestach, kde vidíte najväčšie utrpenie, je veľmi veľa ľudskosti a dejú sa tam naozaj zázraky. Keď som bola posledný deň v Preševe, nakúpila som keksy. Zrazu ku mne prišiel policajt a vypýtal si dva balíky. Zostala som stáť pri aute a ten policajt podišiel k sýrskemu chlapcov na vozíčku a dal mu balíček keksov, ďalší porozdával deťom naproti. To sú zvláštne situácie, pretože viete, že tí policajti sú tam prepojení s pašerákmi a nie vždy viete, kto je dobrý a kto je zlý. Zažila som aj situácie, kedy policajt vzal do auta tehotnú ženu alebo chorého človeka previezol do miestnej nemocnice. No povedali by ste, že sa to môže stať? Funguje to tam na úplne iných princípoch, a nikto nechce tú situáciu ešte horšiu ako už je, a zrazu sa v tom celom rodí ľudskosť. To je pre mňa zázračné.

22⁴

piatok o 08.30
Dom umenia/Kunsthalle, Bratislava,
Nám. SNP 12

O svojich zážitkoch a skúsenostiach porozpráva Zuzana Kizáková v rámci podujatia Creative Mornings Bratislava: Boli sme na hraniciach.

podľa denníka utečenca spracoval
Marek Vadas

kresba: Robert Gabris

Prečo som tu

Mám dvanásť. Nie, žeby som si to pamätal. Do karty mi to napísala úradníčka v záchytnom tábore. Bolo to ďaleko od domova, teda od domu, v ktorom som sa narodil, aj od toho, v ktorom ma teraz držia.

Mám dvanásť a som čierna huba, som černejší ako Cigán, som zlodej a bandita, a mám sa vrátiť, odkiaľ som prišiel. Dozvedel som sa to na výlete v meste, kam ma nedávno vzala pani Mária spolu s ostatnými miestnymi deťmi. Mám sa spakovať, a ja by som sa celkom rád aj spakoval, ale nemám kam.

Na začiatku cesty mi otec povedal „teraz spi“ a ja som spal. Šiel som so zatvorenými očami, driemal aj chrápal, a pritom kládol nohu pred nohu. „To si nevšímaj,“ povedal mi a ja som si nič nevšímal. „Zavri oči a mysli na niečo pekné. Už tam budeme.“ Oči som teda neotváral, premýšľal som o futbale a pečenom mäse a dozretom mangu a plávaní, Ringovi a rybačke, hojdal som sa na otcových pleciach, nadskakoval nad dierami na ceste, letel nad krajinou s roztiahnutými rukami. Potom som sa ocitol niekde ďaleko a prišiel deň, keď nás rozdelili.

Auto otvorili bieli muži v uniformách. Na pohovore som mal vysvetliť, ako a prečo som sa sem dostal. Čo tu plánujem robiť. Povedal som to už stokrát. Každý úradník si to zapísal a založil do spisu. Pri prvom rozhovore som povedal všetko. Pri druhom nie, ale to by som nerozoberal. Ten človek mal v očiach niečo divoké, niečo, čo sa nedá opísať, ale čomu som nemohol dôverovať. Mal som strach a bol som ticho.

Ako som povedal, rovnaké otázky som dostával pravidelne. Za stolom sa striedala kopa ľudí a každý sa o mňa zaujímal. Vždy chceli vedieť všetko odznova. Asi o mne napíšu knihu. Po niekoľkých stranách sa bude začínať zas a zas.

Najprv som sa nazdával, že opakovanie má len potvrdiť moje slová. Veď možno ma iba chcú nachytať pri klamstve. Ale išlo im asi o niečo iné, na čo som doteraz neprišiel.

Keby som dostal za úlohu zistiť pravdu ja, obrátil by som sa na starého Josepha. Ten mal v dedine posvätný kameň. Človek sa na kameň postavil a odpovedal. Ak by zaklamal, dostal by bolesti alebo by rovno zomrel, podľa toho, akú závažnú vec by zapieral. Ak by som Josepha s kameňom nemal poruke, skúsil by som hada. Videl som to veľakrát. Chytil by som mambu pod krkom, tesne pred tvárou človeka, ktorého by som spovedal. Pri odpovediach by ho prezradil jeho pohľad. V očiach sa dá čítať ako zo šlabikára. Nemajú Josepha s kameňom, nemajú hada, v poriadku. Pýtal by som sa trebárs desaťkrát. Potom by som mu jednu švacol. Aby som mu ukázal, o čo ide. Aby sme si boli načistom. Bolo by mu jasné, aké sú moje zámery. Určite by som ho nespovedal stokrát. Nevidím v tom zmysel.

A tak som len opakoval vety, už automaticky, bez rozmýšľania. Nemal som energiu niečo si vymýšľať. Veľakrát som dúfal, že sa mi podarí stvoriť príbeh, ktorý by ich uspokojil. Zavreli by nadobro fascikel a povedali: „Voilá! Konečne!“ Bol som ale úplne prázdny.

Neviem, prečo som odišiel a prečo tu nie je môj otec. Prečo nie som doma, ani prečo nie som niekde inde, ani prečo som práve tu. Neviem dokonca ani to, prečo patrím k svojmu otcovi, a nie k niekomu inému, ani prečo som na svete. A hlavne neviem, prečo sa ma na to pýtajú. Miestni vyzerajú, že podobné otázky ich netrápia, majú ich vyriešené úplne prirodzene a sú pripravení kedykoľvek odpovede vysypať.

Odchádzam do nového domova. Volá sa detský domov. Je to obrovská stará budova s parkom a dlhým vstupným schodiskom, ktoré strážia dva kamenné levy. Možno ich postavil niekto od nás. Muselo to ale byť veľmi dávno, pretože zvieratá vyzerajú zúbožene, na hlavách majú diery a jednému chýba predná laba.

Z tábora sme prišli dvaja, ale Čudák takmer vôbec nerozpráva. Neviem, odkiaľ presne je, ani ako sa volá, pripojil sa k nám omnoho neskôr. Dali nás spolu na izbu. Chodí od okna k posteli a späť, lezie mi to na nervy. Myslí na tú noc, keď sa pre nás všetko zmenilo. Na štvordňovú záverečnú cestu, keď sme po dlhých mesiacoch natlačení za balíkmi konečne odišli za svojím cieľom, na západ. Bola to chvíľa. Napchali nás dovnútra, môjho otca a Čudákovu mamu so strýkom odtlačili späť. Pre dospelých nezostalo miesto. Mali ísť ďalšou dodávkou za nami. Chcel som za nimi vyskočiť, ale dostal som po hube. Kým som sa spamätal, auto sa už natriasalo po výmoľoch. Otca som viac nevidel.

„Nájdu nás,“ hovorím, ale Čudák sa ku mne obráti chrbtom a tresne pästou do steny.

Ľahnem si spať. Povedali mi, že sen, ktorý sa mi bude na novom mieste prvú noc snívať, sa mi splní. Mám obavy, čo to bude a lepšie by bolo, keby sa mi nesnívalo vôbec nič. Počas cesty som takmer vôbec nespal, aj keď trvala skoro rok. Vždy, keď som zavrel oči, objavili sa nočné mory, zobudil som sa na svoj krik a nevedel som sa prestať triasť.

Po niekoľkých minútach radšej vstanem a pozerám z okna. Koruny stromov hádžu v noci pri mesiaci iné tiene ako doma. Zhluky listov pripomínajú vyškerené tváre. Roztvorené ústa miestnych bohov, pripravené zahryznúť.

Môj veštecký sen vyzeral asi takto: Kotúľam pneumatiku po prašnej ceste, tlačím ju z celej sily do kopca a bežím popri nej do údolia, potom si na ňu sadám a skáčem na nej ako na obrovskej lopte, odrážam sa do výšky, až sú ľudia podo mnou drobní ako mravce, doskáčem na križovatku plnú áut a motoriek, uhýbam, aby som sa im nedostal pod kolesá, jedno z áut do mňa drgne a ja podskakujem stále rýchlejšie, nakoniec už nestíham pneumatiku ovládať, vyletím a padám, neviem sa nadýchnuť, črevá ma šteklia. Takže toto sa mi má splniť. Na druhej strane to mohlo byť omnoho horšie, takže mi odľahne.

Čím ďalej som bol od domova, tým boli moje sny desivejšie. Viem, že sa v nich o mňa pokúšali zlé sily. Akoby ma trestali, že som odišiel. Videl som v nich tie najhoršie veci, aké si človek vie predstaviť, a možno ešte horšie.

Oheň, smrť, nože, palice s klincami, muži s čiernymi šatkami na tvárach, krik. V snoch som bol slabý a zraniteľný. Vysávali zo mňa energiu a keď som sa prebudil, cítil som sa unavenejší ako predtým. Starí ľudia u nás hovorili, že na sny si treba dávať pozor, nepriateľ sa k vám cez ne najľahšie dostane. Treba sa mu postaviť, byť odvážny. A ja som toho nepriateľa musel mať silného ako všetci diabli.

A tu zrazu takéto čosi – skáčem na pneumatike. Neviem, čo to malo znamenať, ale v každom prípade som sa neprebudil v hrôze uprostred noci, spal som pokojne do rána. Ktovie, čo bude zajtra. Musím byť pripravený.

„Bueaaeuau?“ pýta sa ma žena s obrovskými okuliarmi.

Nemyslite si, že neovládam jazyky. Chodil som do školy. Ajdontandrstend, žnepakompri, to všetko viem. Myslím ale, že bude lepšie, ak sa naučím ich reč. Aj tak tu niet čo iné robiť.

Po niekoľkých dňoch robím v jazyku pokroky. Na hodinách treba sledovať učiteľkine pery. Silu, akou zviera svaly na lícach a brade, intonáciu hlasu, pohyby obočia, tvar vrások, pokrčenia nosom. Človek potom rozumie omnoho lepšie. Zo začiatku sme na ženu iba pozerali, ale teraz už chápem aj výrazy, ktoré sa nedajú nakresliť. Ukladám si ich do pamäti jeden za druhým, pekne vedľa seba, aby som ich mal pripravené, keď sa ocitnem v najhoršom. Keď opakujem melódiu slov ako povolenie, štatút, domov alebo rodina, cítim jemné mravenčenie.

Stále žiadne správy o otcovi. Meno Njikam nebolo v databázach zaznamenané. Budeme čakať. Naučil som sa dve pesničky. Jedna sa volá „Ide ťava Saharou“. Nemá rytmus ani melódiu, je o ťave.

Čudák má o učiteľku viac. Chodieva s ňou popoludní do parku. Vidím ho z okna, ako so sklonenou hlavou kope do kamienkov a ani raz sa na ňu nepozrie. Keď sa vráti, švacne sebou o posteľ a pozerá do plafóna. Poviem mu, že je len otázka času, kedy nájdu našich rodičov. Stačí len vydržať. Potom s nimi pôjdeme spolu na západ. Alebo späť domov, kam povedia.

Čudák sa posadí, päsťami sa zaprie do postele. Vyzerá, akoby sa chcel rukami odraziť a vyskočiť na mňa.

„Tu si vo väzení, nechápeš?“ zakričí a celý sa pritom trasie. Oči má krvavo červené, bojím sa mu do nich pozerať. Žiadna cesta späť nie je možná, naše dediny už neexistujú. Rodiny sú už na západe a nás tu držia za trest. Som hlupák. Potom poláme stoličku.

Mám kresliť, čo mám rád, na čo si pamätám, o čom snívam. Kresliť ma baví, pretože pri kreslení nepotrebujem hľadať slová. Ani nič dokazovať, vysvetľovať, obhajovať. Hotové výkresy si Pani Mária berie za stôl a tam ich študuje. Mračí sa, priviera oči, akoby im rozumela. Na konci hodiny jej prinesiem všetko ostatné, čo som práve dokončil. Vyberie ten najväčší.

„Čo to znamená?“ pýta sa.

„Kalvária.“

„To je Ježiš?“

Prikývnem.

„Prečo má na chrbte mačku?“ chce vedieť.

„Mám rád mačky. Mal som kresliť to, čo mám rád.“

Vystrie ruku, aby mala papier čo najďalej. Vzdychne a zakrúti hlavou. Potom ma pošle obedovať.

Čudák zmizol. Uprostred noci ma zobudil šramot. Na podobné zvuky som už bol zvyknutý, môj sused sa totiž často potme ponevieral po izbe a po chodbách. Asi si útek dlho pripravoval. Zazrel som ho, ako opatrne vychádza a pomaly zatvára dvere.

Ráno ho dve hodiny hľadali po všetkých izbách, záchodoch, aj v odľahlých kútoch parku. Vedel som, že je to zbytočné. Odišiel na západ. Možno som ho mal zastaviť. Vstať a odísť s ním. Urobil aspoň niečo, zatiaľ čo ja tu sedím so založenými rukami a čakám.

Dnes sa mi nechce kresliť. Aj tak to nemá zmysel. V izbe mám celý štós výkresov, a nič z toho. Maliar zo mňa nikdy nebude. Odkladám pastelky, zatváram oči a vraciam sa s otcom domov. Z námestia sa ozýva muzika,

zo zhorených ruín je opäť kostol a pred ním sa hrá futbalový zápas. Vo vzduchu voňajú pečené ryby, ženy pri ceste predávajú ovocie a arašidy. Kúpim si vrecko orieškov a celý si ho nasypem do úst. Sú čerstvé, šťavnaté a sladké. Slávnostne vyobliekaní susedia nás vítajú, otec sa smeje a pije palmové víno plnými dúškami, až mu steká po tričku a nohaviciach. Rozbehnem sa na náš dvor, kde čakajú sestry a oblizuje ma pes Ringo. Poviem im, že sme sa vrátili iba na skok, o chvíľu musíme pokračovať v ceste. Dám si aj kúsok ryby, ale jej chuť na jazyku mizne, Pani Mária mnou zatrasie. Pozerá na prázdny papier. Chvíľu mi trvá, kým zistím, kde som. Pustí ma.

Za dverami sa skloním a viažem si šnúrky. Zvnútra počujem, ako niekomu vysvetľuje, že trpím traumou a potrebujem viac podnetov, aby som sa z toho dostal.

Šli sme na výlet do mesta. Tam som sa dozvedel to o tej čiernej hube a banditovi. Ale najprv sme sa zastavili v kostole. Na omši bolo veľa voľných miest. Spomenul som si na náš kostol, ktorý už neexistuje. Pätnásť hudobníkov, balafóny, bubny, mbira, niekedy aj trúby. Tu sa tiež spieva, ale poriadne falošne, nikto nebubnuje, netancuje, neusmieva sa. Ježiš je biely ako mlieko.

Pani Mária mi kúpila sviečku s krížom.

Na ulici som sa snažil predstaviť si, že som doma. Namiesto lámp som videl palmy, namiesto ostrovčekov s burinou obrovské zakvitnuté buganvílie, tunajšie stromy som vymenil za košaté mangovníky a asfalt za krvavočervený laterit, od ktorého sa odrážali všetky farby sveta. Aj črty ľudí naokolo sa menili, ale nestretol som nikoho, kto by sa na mňa podobal. Podnety sa skončili, nastúpili sme do autobusu.

V novom jazyku mi to ide čoraz lepšie. Už dokážem bez zaváhania viesť jednoduchý rozhovor. Ale nemyslím si, že by som v ňom niekedy vedel vysvetliť, čo cítim. Keď nad tým tak rozmýšľam, asi by som to nevedel vyjadriť ani v tom rodnom.

Vyberiem spod postele obrázky, ktoré som za celý čas v domove nakreslil. Zapálim sviečku, čo som dostal v kostole. V plameňoch sa moja cesta začala. Papiere horia pomaly, blčia nazeleno. Pani Mária na nich aj tak nenašla veci, ktoré som sa tam pokúšal zachytiť. Neviem, prečo som jej nakoniec tvrdil, že moja mama je Ježiš Kristus. Prikladám ich nad knôt jeden za druhým, obzerám si ich, ako miznú, a potom zvyšky púšťam do vedra na odpadky.

Spomeniem si na otázky, na ktoré som mal kedysi odpovedať. Prečo som tu, čo tu robím. Jedného dňa sa to dozviem, niekto mi to prezradí, alebo na to prídem sám. Alebo príde otec a povie mi to. Odpovede snáď existujú.

Príbeh mladého utečenca je z knihy Miroslavy Hlinčíkovej a Martiny Sekulovej Integrácia ľudí s medzinárodnou ochranou na Slovensku: Hľadanie východísk. (Inštitút pre verejné otázky, Bratislava, 2015), v ktorej sa snažia odpovedať na otázku, ako by sa dal integračný program nastaviť tak, aby mal na každodenný život a integráciu utečencov čo najpozitívnejší vplyv a aby dorovnal ich často ťažké začiatky na Slovensku. Kniha obsahuje aj autorské texty Jany Beňovej, Michala Hvoreckého, Zusky Kepplovej a Mareka Vadasa. Publikácia je výsledkom projektu Tajomstvá z denníkov migrantov na okraji: viac inklúzie pre ľudí s medzinárodnou ochranou, ktorý bol podporený z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009—2014, občianskym združením Včelí dom a grantom VEGA 2/0024/14 ÚEt SAV.

Zygmunt Bauman

Migranti jsou pro nás poslové špatných zpráv

foto: Lousy Auber

Rozhovor vyšiel 26. augusta 2015 na iDNES.cz.

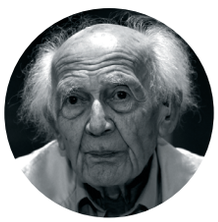

Zygmunt Bauman – sociolog, který posledních několik desetiletí strávil v Anglii, patří mezi nejvlivnější odborníky v oboru vůbec. Jeho popis moderní společnosti a postavení člověka v ní představuje jeden ze základních stavebních kamenů oboru. Přesvědčivě třeba ukázal, že holocaust neproběhl ani tak navzdory modernitě, ale je naopak produktem moderní doby s její touhou po pořádku, kategorizaci a ekonomickým myšlením. Napsal více než padesát knih a stovky odborných článků.

Současný strach z migrace podle polsko-britského sociologa Zygmunta Baumana ukazuje na velké změny ve společnosti. Poprvé v moderní historii je podle něj jisté, že budeme všichni žít ve světě plném jinakosti a nejistot. Nové komunikační technologie prý problém neřeší, zatím z nás spíš dělají ignoranty.

Prožil jste největší imigrační vlnu novodobých dějin, druhou světovou válku. Co říkáte současné situaci?

Moderní doba je období masového pohybu osob. Moderní doba vytváří lidi, kteří nemohou žít tam, kde by chtěli. Lidi, kteří jsou pak označeni za zbytečné (nebo nadbytečné). Příčiny jsou dvě: tou první je naše záliba v řádu. My jsme posedlí řádem. Když pak stávající řád není dost dobrý, měníme ho a vytváříme řád nový – modernizujeme. A najdou se lidé, kteří se do nového pořádku nehodí. Druhou příčinou je ekonomický pokrok. Učíme se vytvářet nové věci s méně pracovníky a menšími náklady. V tu chvíli se znovu někteří lidé stanou zbytečnými, protože jejich způsob obživy je zastaralý. A k tomu přidejte místní konflikty, spory mezi skupinami a tak dále, kvůli kterým lidé také opouštějí svoje bydliště.

Takže na současné situaci není podle vás nic nového?

Něco nového tu je. Až do druhé části 20. století se od lidí, kteří přišli do jiné země, očekávalo, že se asimilují. Když přijdete do Francie, stanete se Francouzem, když do Německa, tak se poněmčíte, a tak dále. Ale tak už to není. Můžete si to ilustrovat na problému německých gastarbeiterů. Když si je Německo po válce pozvalo, protože v zemi byl nedostatek pracovních sil, tak byli označeni za „hosty na dobu určitou“ – udělejte svou práci a vraťte se domů. Ale oni se odmítli vrátit a jsou tam pořád, ve druhé nebo třetí generaci. Ale nechápou, proč by měli přestat být Turky. Chtějí bydlet, pracovat a platit daně v Německu, ale bez toho, aby přestali být „cizí“. K problému masové migrace tak přibyl problém diasporizace: lidé se neasimilují, chtějí si zachovat vlastní identitu. V moderní době poprvé se tedy cítíme, že jsme nuceni, odsouzeni, žít s jinými – s cizími. A není to tak, že by byli někde daleko, mimo náš dosah.

Pošlete děti do školy a oni budou mít ve třídě děti s jiným jazykem, kulturou, vzhledem a tak dále.

Bývala situace jednodušší?

Politika asimilace si od lidí nežádala, aby se naučili velmi obtížné umění žít trvale s cizími. Vůbec není sporu o tom, že to je obtížné a o nervy. „Co si opravdu myslí? Jaké mají záměry?“ Je to zneklidňující a vyžaduje to jisté umění, musíte se naučit nové dovednosti, jak se vyrovnat s lidmi, kteří jsou jiní, cizí a odmítají svou odlišnou identitu měnit. Potýkáme se s tím, jak každý den žít s cizinci, jak zapomenout na to, co nás odlišuje, jak spolupracovat navzdory rozdílům mezi námi. Ale nemusí to být jen těžké a obtížné. Potkávat se s jinakostí je zároveň velmi vzrušují, dobrodružné a zábavné – a my jsme nabádáni k tomu, abychom si zábavu užívali. Ale v základu jde o dovednost, kterou se člověk musí naučit. A je tu ještě jeden rozdíl, a to je globalizace.

Ve smyslu ekonomickém?

Ano, díky ní dělníci v Bangladéši přímo soupeří s lidmi, kteří pracují v Praze. Jsme spojení. Už nesoupeříte jen se svým sousedem, ale s cizinci. Když si majitelé spočítají – a oni si to spočítají, protože jsou to inteligentní lidé – že se jim vyplatí přestěhovat výrobu do Bangladéše, protože dělníci tam pracují za nižší mzdy, udělají to. A ve chvíli, kdy lidé z těchto zemí přijdou sem, jsou to „poslové špatných zpráv“, jak říkal Bertolt Brecht. Jsou symbolem globalizace a nyní přišla sem, k vám domů. V tu chvíli se obavy z nejistoty, křehkosti, nestability současného stavu soustředí přímo na přicházející cizince. Kteří skutečně přicházejí v jistém smyslu jako konkurenti, protože zaměstnavatelé příchod migrantů mohou vítat. Když si pustíte televizi, co uvidíte? Dramatické scény z Makedonie, z Calais, z Lampedusy a tak dále. Obyčejní lidé jako vy nebo já si na základě toho vytvoří názor, že jde o boj, ve kterém nás vlády chrání proti záplavě těch hrozných lidí odněkud z ciziny. V televizi vám ovšem už neukážou, kolik lidí přijíždí na pozvání zaměstnavatelů, kteří potřebují pracovníky. Takže tu máme dva protichůdné tlaky: jedna strana vyžaduje levnou pracovní sílu, druhá se cizí pracovní síly bojí.

Z vašeho pohledu se tedy v dohledné době nic nezmění?

Nečekám, že by se otázka nějak rychle vyřešila. Slib někoho, že zastaví migraci, bude snadný způsob, jak získat volební hlasy, takže se toho chopí celá řada populistických stran. Ale od slibu k nějakému smysluplnému řešení je velmi, velmi dlouhá cesta.

Strach z neznámeho

Dom umenia / Kunsthalle Bratislava

Odporúča festival [fjúžn]!

18³
31⁷

po 12.00—19.00
st 12.00—20.00
št—ne 12.00—19.00
Nám. SNP 12

Kurátorka: Lenka Kukurová
Vystavujúci autori a autorky: Radovan Čerevka SK Pavlína Fichta Čierna SK Janka Duchoňová SK Alena Foustková CZ Mandy Gehrt DE Oto Hudec SK Lukáš Houdek CZ Mario Chromý SK Daniela Krajčová SK Kristián Németh SK Nová věčnost CZ Dan Perjovschi RO Tomáš Rafa SK Oliver Ressler AT Birgit Rüberg DE Kateřina Šedá CZ TOY_BOX CZ Ján Triaška a Olja Triaška Stefanović SK Eliška Vrbová CZ Anna Witt AT Tobias Zielony DE Artur Żmijewski PL

Fenomén strachu z neznámeho, ktorý sa objavuje v názve výstavy, na Slovensku a vo východnej Európe do značnej miery určuje podobu verejnej diskusie. Tematika iných kultúr alebo náboženstiev je našej, domácej realite stále pomerne vzdialená. Napätie v spoločnosti nevzniká na základe reálnych skúseností, ale väčšinou na základe sprostredkovaných obrazov a tvrdení. K ľuďom, ktorí do Európy prichádzajú v núdzi, sa v dôsledku toho často nestaviame ako k skutočne „neznámym“, ale ako k reprezentantom predstáv o tej-ktorej skupine.

Umenie poskytuje platformu, kde je možné otvoriť závažnú spoločenskú tému v symbolickej rovine bez čierno-bielej polarizácie. Umelci a umelkyne nie sú odborníkmi na utečeneckú problematiku, no vyjadrujú svoje subjektívne pocity a názory a dostávajú sa do dialógu s názormi publika. Ambíciou umeleckého spracovania je rozhovor človeka s človekom. V umení je možné vyhnúť sa zjednodušeniu na abstrahované „dobro“ a „zlo“ a zamerať sa na predstavy a vízie. Výstava môže byť miestom, kde sa môžu všetci rozprávať bez toho, aby debatu vyhrali.

Diela prezentované na výstave sa nedotýkajú len problematiky súčasnej utečeneckej krízy, ale aj tém s ňou úzko spojených. Niektoré diela majú formu umeleckých reportáží, niektoré vznikali dokonca v spolupráci s utečencami a utečenkyňami alebo s ľuďmi, ktorí s nimi pracujú. Časť diel vyzýva na zamyslenie, ďalšie sú vyjadrením protestu. Prevažná väčšina umeleckých diel vznikala priamo pre výstavu a vyjadruje sa k téme v kontexte východnej a strednej Európy. Vystavujúci umelci a umelkyne veľmi citlivo vnímajú situáciu a náladu v spoločnosti a reagujú na ňu. Politické a kritické témy sa v tvorbe mnohých z nich objavujú dlhodobo.

Vystavené umelecké diela nie sú prezentované ako dokumenty, nenárokujú si na absolútnu pravdu. Vytvárajú priestor na zastavenie, zamyslenie a zbavenie strachu. Zároveň sú humanistickým apelom. Výstava pripomína, že problém utečeneckej krízy nevzniká mimo nás, ale sme jeho súčasťou. Sme však aj súčasťou jeho možného riešenia.

Záštitu nad výstavou prevzal
prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska.

Prízraky spoločensky mŕtvych

tranzit.sk

12³
07⁵

st—so
14.00—19.00
Beskydská 12,
Bratislava

Kurátor: Christian Kravagna
Vystavujúci umelci: Robert Gabris, Mulugeta Gebrekidan, Christine Meisner, Juri Schaden, Emma Wolukau-Wanambwa

Cieľom výstavy je zasadiť problematiku sociálneho vylúčenia do historickej perspektívy. Prepája postupy rôznych inštitúcií a prostriedkov, určených na kontrolu ekonomických nerovností a sociálnych konfliktov formou fyzickej separácie ľudí (tábor, múr, plot, väzenie). Výstava sa odvoláva na tézu Nicholasa Mirzoeffa o „ríši táborov“, ktorá dohliada na globálnu migráciu, ale i na úvahu Giorgia Agambena o táboroch ako „skrytej paradigme moderného politického priestoru“. Vychádza pritom z argumentov, ktoré sa sústreďujú okolo konceptu „zaistenia ako technológie moci“.

Od pádu Berlínskeho múru a „železnej opony“ vzniklo množstvo nových múrov. Ich účelom je znemožňovať pohyb, ktorý by ohrozoval ekonomické rozdelenie nastolené globálnym kapitalizmom. Po konci studenej vojny sme zažili niečo, čo možno popísať ako rozširovanie opatrení slúžiacich k fyzickému vylúčeniu. Nejde pritom len o tzv. vonkajšie vylúčenie – ploty postavené v strednej Európe počas takzvanej utečeneckej krízy sú toho čerstvým príkladom. Jestvuje tiež množstvo opatrení a inštitúcií vnútorného vylúčenia. Sú to napríklad múry vylučujúce rómske komunity na Slovensku a v ďalších krajinách, početné internačné tábory a detenčné centrá po celej Európe a v Severnej Afrike, ale aj systémy masového väznenia (predovšetkým černochov) v USA.

Príspevky piatich súčasných umelcov ako aj séria fotografií z konca 50. rokov, autorom ktorej je sociológ Pierre Bourdieu, sa zaoberajú rôznymi modernými podobami komplexu vylúčenia na príklade táborov, múrov, plotov a väzníc. Zvláštnu pozornosť venujú rasovému rozmeru fenoménu – pozostatku koloniálnych čias.

Vystavené diela – bez ohľadu na ich rôznorodé techniky vzniku, použité médiá a metódy – hľadajú odpoveď na otázku, ako zobrazovať politickú produkciu „spoločensky mŕtvych“.

Súčasťou výstavy Prízraky spoločensky mŕtvych sú aj kresby slovensko-rakúskeho umelca Roberta Gabrisa, v ktorých prevádza tetovanie z tiel rómskych väzňov do rytín, čím poukazuje na väzenie ako inštitúciu kontroly sociálnych problémov.

Robert sa narodil v Hnúšti. Žije a pracuje vo Viedni. O svojej práci hovorí:

„V mojej umeleckej tvorbe skúmam prevažne nástroj kresby, ktorá čerpá prevažne z mojej pamäte. To predstavuje jazyk, ktorý tvaruje moje myslenie a ženie ma ďaleko preč ‚odtiaľto‘. Spomienky hrajú kľúčovú úlohu v mojej autobiografickej práci. Zaznamenávam ich na papier ako odraz mojej osobnosti. Odzrkadľujú moje neustále hľadanie presného pomeru a symetrie, pričom každá z nich rozpráva vlastný príbeh. Obrazne povedané, moja práca je citáciou môjho bytia, pitvou viacerých osobností a výskumom mojej príslušnosti. Osobitnú pozornosť venujem výskumu, ktorý umožňuje uviesť statické obrazy do pohybu. V procese kresby ma fascinujú rôzne spôsoby vytvárania pohybu, a teda aj ovládania rýchlosti, prchavosti a časovosti kresby, či jej akcelerácie. Avšak výzvou ostáva zredukovať zložitý príbeh na základný pohyb. Hľadanie nových foriem realizácie a výsledok sú pre mňa interdisciplinárnou formou kresby. Základnou technikou, ktorú používam, je pre mňa lept, prípadne suchá ihla. Som samotár a kreslím si obrázky. V nich definujem miesto, kde som pánom svojich svetov. V mojej práci sa pohybujem medzi dvomi miestami – Viedňou a Reichenau/Rax. Práve v Reichenau nachádzam najviac inšpriácie a odstupu od ruchov mesta. Tu do môjho srdca prenijakú lesy a pokoj prírody a preto sem unikám. V partnerovom dome som si mohol vytvoriť ateliér, kde môžem slobodne maľovať pri pohľade na majestnátne hory. Považujem toto miesto za svoju súčasť. Tu sa cítim v bezpečí.“

http://robertgabris.com

Útek za Dalajlámom

O utečencoch bez krajiny, ktorí chcú byť cudzincami

foto: Edwin Koo

Článok vyšiel 27. februára 2016 na MONO.sk.

Magdaléna Vaculčiaková (1986) je digitálna nomádka a novinárka na voľnej nohe. Pravidelne píše pre slovenské aj české médiá. Externe spolupracovala v mediálnej oblasti s Platformou mimovládnych rozvojových organizácií, bola aj PR manažérkou festivalu dokumentárnych filmov o ľudských právach Jeden svet. Venuje sa najmä téme ľudských práv a rozvoja.

Niektorí žijú v Indii už viac ako päťdesiat rokov. Mnohí sa tu dokonca narodili. Sú vďační, že ich Indovia prijali. A predsa zostávajú cudzincami, ktorí sa neintegrujú. Tibeťania v podhorí indických Himalájí veria, že sa raz dočkajú oslobodeného Tibetu.

Je skoré ráno, hodiny ledva odbili štvrtú. V úzkych uličkách svietia oči Indov, ktorí ma chcú odviezť do hotela. A ešte jedna žiarovka – v malom stánku oproti budhistickému chrámu predáva tibetský starček korenistý mliečny indický čaj. Mnísi v bordových habitoch prekladajú prsty po drevených guľôčkach patričiek, odriekajúc si mantry popod nos. S vychádzajúcim slnkom sa po uliciach začínajú preháňať trúbiace autá, ktoré ma uisťujú, že som ešte stále v Indii. Hoci pokorné pohľady Tibeťanov, budhistické modlitebné vlajočky aj streetartové obrazy hlásajúce heslo Free Tibet jednoznačne naznačujú, že táto časť najväčšej demokracie sveta už dávno dýcha inou než indickou kultúrou.

VÍTANÍ V INDII

Keď v roku 1959 vypuklo protikomunistické povstanie v tibetskej Lhase, desaťtisíce ľudí nasledovali budhistického vodcu dalajlámu XIV. a spolu s ním Tibet opustili. Dalajláma vtedy požiadal o pomoc v Indii, ktorá umožnila zostať nielen jemu, ale aj mnohým ďalším. Dnes v Indii žije podľa rôznych odhadov viac ako stotisíc Tibeťanov. Do žiadnej inej krajiny na svete neutieklo z vyše sedemmiliónového národa viac ľudí.

Aj preto volajú mestečko McLeod Ganj pod majestátnymi himalájskymi kopcami, kde sídli dalajláma a tibetská exilová vláda, malou Lhasou.

Obyvatelia postupne dvíhajú rolety na svojich obchodoch. Z úzkych jedální sa valí dym a vône indického karí prebíjajú vône tibetských zeleninových polievok thukpa, hoci tých tibetských je viac. Najmä starší Tibeťania vybaľujú na svoje stoly popri ceste náušnice, prívesky, hrubé šály z jačej vlny. Kašmírčania vykladajú šatky z kašmíru pred obchodíky.

Okrem obchodíkov si miestni s tibetskými utečencami konkurujú aj v reštauračných a ubytovacích službách. Žiadny z nich však netvrdí, že nejaká konkurencia existuje – na jednej, ani na druhej strane. India je podľa každého Tibeťana, s ktorým hovorím, veľmi prívetivou krajinou a cítia sa v nej vítaní. O Indoch hovoria samé chvály – sú príjemní, veľkorysí, prajní. Indická vláda sa podľa slov mnohých o Tibeťanov „naozaj stará“.

Napriek tomu viacerí nemôžu vlastniť pôdu, voliť či protestovať. Integrácii nevenovali pozornosť oni ani indická vláda, zostávajú preto hosťami, ktorí čakajú na návrat domov. Akoby obe skupiny prijali fakt, že musia žiť spolu, ale zdá sa, že urobili veľmi málo pre to, aby si porozumeli.

UTEČENKA Z ROZHODNUTIA RODIČOV

Lobsang žije v Indii už pätnásť rokov. Bola v puberte, keď jej rodičia zabalili veci a poslali ju do Lhasy za štúdiom. „Nechápala som, prečo mi balia všetko, ak som sa mala vrátiť na víkend domov,“ spomína. Teraz mi pripravuje indickú kávu v miestnom obchodíku s výrobkami tibetských utečeniek, ktorý slúži ako sociálny podnik v rukách jednej z mnohých tibetských neziskoviek. Každá podporuje inú oblasť života Tibeťanov.

Lhasa bola iba zámienkou, čo Lobsang pochopila, keď sa viezla v aute s neznámou ženou už dva dni. „Až vtedy mi povedala, že ideme do Indie. Rodičia jej zaplatili, aby sa postarala o to, že sa tam dostanem. Chceli pre mňa lepšie vzdelanie,“ vraví Tibeťanka. Kričala, plakala, no nepomohlo. Rozpráva svoj príbeh tak detailne, akoby to bolo včera.

Prešla rukami niekoľkých prevádzačov. Niektorým peniaze nestačili, a tak prezradili Číňanom, kde sa utečenci skrývajú. Lobsang kráčala celé týždne cez Himaláje s cudzími ľuďmi. „Nepoznali sme sa navzájom. Vždy sme kráčali v noci a cez deň sme spali v kempe v lese, aby nás Číňania nechytili,“ popisuje Lobsang. Tibeťania prechádzali cez Himaláje najmä v zime. Číňanov je vtedy v horách menej, navyše rieky sú zamrznuté, takže sa cez ne dá jednoduchšie dostať.

Cez hranicu Číny a Nepálu prechádzala v indickom oblečení, natretá na hnedo, aby si mysleli, že je Indka. A podarilo sa. Ale nastali ešte ťažšie chvíle. V Nepále zostala sama, mesiac strávila v utečeneckom centre v Káthmandu. „Napokon som vyplnila papiere a spolu s ďalšími tibetskými utečencami som nasadla na autobus do utečeneckého centra v hlavnom meste Indie Dillí,“ dodáva. Rodičia v jej dedine nemali telefón, poslali jej list, až keď dokončila siedmy ročník na základnej škole.

TIBET V ČÍNE

Čína tvrdí, že Tibet patrí pod jej správu už stovky rokov. Pred rokom 1949 ho Tibeťania považovali za nezávislé územie. Následne prišla invázia a Čína začala tvrdo potláčať budhizmus. „Neexistovali nijaké kláštory, tradičné vzdelávanie, neslávili sa náboženské sviatky,“ vysvetľuje tibetológ Martin Slobodník z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Situácia sa zmenila po smrti Mao Ce-tunga v roku 1976, keď začali tibetský budhizmus obnovovať. „Tibetské kláštory sú však pod prísnym dozorom čínskych úradov, ktoré ich monitorujú ani nie tak kvôli náboženskými aktivitám, ale kvôli tomu, že mnísi sú lojálni voči dalajlámovi a mnohí z nich odmietajú čínsku prítomnosť v Tibete,“ dopĺňa.

Tí, čo v Tibete zostali a protestujú, čelia tvrdému prenasledovaniu. Niektorí protestujú aj sebaupaľovaním – len do septembra 2015 sa o to pokúsilo 143 ľudí. Mnohé z obetí takýchto aktov boli budhistickí mnísi a mníšky.

„Kým prišli Číňania, môj otec bol vedúcim dediny. S ich príchodom ho uväznili a niektorých mojich strýkov zavraždili,“ rozrozpráva sa Yeshi, dnes riaditeľ neziskovky Tibet World. „Chceli, aby sme si boli všetci rovní. Avšak skončilo to tak, že naši dedinčania nemali čo jesť. Môj otec občas dokonca jedával kožu z topánok,“ pokračuje a so smutným pohľadom sa zapozerá von z okna svojej kancelárie, kde sa stretávame. „Dokonca vypaľovali niektoré dediny, ich obyvateľov týrali. Moja rodina zažívala ťažké časy.“

Územie Tibetu má pre Čínu veľký geopolitický význam. Navyše v šesťdesiatych rokoch tam objavili množstvo nerastných surovín, ťažia chromitan, meď, zlato aj ropu. „Z ekonomického hľadiska je to v poriadku, ale nie za cenu toho, že Tibeťania trpia,“ myslí si Tsetsen, ktorý sa venuje politickým vzťahom medzi Tibetom a Čínou. Ťažba často prebieha v oblastiach, kde hrozí zamorenie riek, ktoré Tibeťania využívajú ako zdroje vody. Zároveň čínske spoločnosti nerešpektujú fakt, že Tibeťania považujú hory za sväté.

Aj Tsetsen utiekol z Tibetu. Stretávam ho na prednáške o tzv. Bielych papieroch, ktoré pravidelne vydáva čínska vláda a propagandisticky v nich informuje o rozvoji Tibetu. Keď mu vravím, že som novinárka, zneistie. Nechce, aby som uvádzala jeho priezvisko.

KONEČNE DO ŠKOLY

Mladý Yeshi sa sám rozhodol, že utečie. „Moja dedina je úplne odľahlá. Vyzeralo to v nej ako v 13. storočí. Otec ma raz zobral do mesta, kde som bol úplne šokovaný, keď som

videl autá a televízory. A videl som aj deti kráčajúce do školy, so školskými taškami na chrbtoch. Odvtedy som túžil chodiť do školy aj ja," vraví Tibeťan, ktorého tričko hlása, že o Tibete treba tweetovať.

Bol pastier, ako väčšina tibetskej populácie v tých časoch. Mal trinásť rokov, ale nikdy predtým nebol v škole. O tom, že v Indii sa môže vzdelať, sa dozvedel od mníchov, s ktorými sa dal náhodne do reči. A hovorili aj o dalajlámovi. „Chcel som ho vidieť. Mali sme doma malé rádio. Môj otec vždy naladil dalajlámove preslovy, celá rodina sedela na zemi a počúvali sme. Hoci sme skoro ničomu nerozumeli, keďže dialekt v našej dedine je odlišný od tibetčiny. Rozumel iba otec. Pred príchodom Číňanov bol mníchom," hovorí Yeshi.

Keď jedného dňa prišiel brat, že odchádza do Indie, mladší súrodenec mu oznámil, že ide s ním. „Rodine sme nič nepovedali. Jednoducho sme ušli do Lhasy, kde sme si našli sprievodcu. Bolo nás v skupine 47. V tom čase utekalo veľa Tibeťanov," pamätá si detaily Yeshi. Po týždni v otvorenej dodávke kráčali cez Himaláje takmer dva mesiace. „Niektorí ľudia v tej zime takmer umreli," opisuje Yeshi.

Keď sa chlapci dostali do Indie, Yeshiho brat sa dal na mníšsku dráhu a on začal konečne chodiť do školy. „Nevedel som, ako to v škole funguje. Pamätám si, že na mojej prvej hodine sa po vstupe učiteľa do triedy všetci postavili a ja som zostal sedieť. Spolužiak ma udrel do ramena, ale keď som vstal, ostatní už sedeli," dnes sa Yeshi Lhundup nad touto príhodou smeje, avšak priznáva, že to bolo veľmi ťažké obdobie. Aj preto, že nerozumel jazyku.

Zvládol základnú aj strednú školu. Vysokú školu vyštudoval na juhu Indie, aby sa potom vrátil a založil v McLeod Ganj organizáciu Tibet World, ktorá sa snaží o zachovanie tibetskej kultúry tým, že o nej šíri informácie. Poskytuje tiež tibetským utečencom kurzy cudzích jazykov či počítačové kurzy. A tak ako ostatní utečenci, aj Yeshi sa osobne stretol s dalajlámom.

GRATULÁCIA DALAJLÁMOVI

Najvýznamnejší budhistický spirituálny vodca oslavuje 80. narodeniny. McLeod Ganj je plné turistov aj Tibeťanov. Niektorí vraj prišli až z Tibetu. V úzkej uličke sa zoraďujú zvedavci, o chvíľu má cez ňu prejsť Jeho Svätosť v aute. „Prečo tu stojíme?" pýta sa Ind za mnou vedľa stojaceho Tibeťana. „Čakáme na dalajlámu," odpovedá starší pán. „A to je kto?" zahlási bez ostychu Ind. Po vysvetlení sa rozhodne čakať s davom.

Na druhý deň ráno sa ten istý dav zhromažďuje pred chrámom dalajlámu XIV. Všetci odovzdávajú techniku a hľadajú si miesto na sedenie. Je šesť hodín, ale chrám je už takmer plný. Dalajláma prichádza o ôsmej, za sprievodu mníchov s tibetskými trúbami. Máva na všetky strany, pomaly – prislúchajúco svojmu veku aj tomu, čo všetko tento veľký človek prežil.

Po schodoch vyjde na druhé poschodie, kde sa posadí a najbližšie dve hodiny prijíma gratulácie od Tibeťanov, ale aj od Indov, politikov, mníchov a mníšok. Celá udalosť sa premieta na veľkoplošných obrazovkách. Prítomným zatiaľ mladí mnísi rozhadzujú tibetský chlieb a rozlievajú maslový čaj. Tisíce návštevníkov sa delia o jedlo aj dojmy. Spomínajú na učenia dalajlámu, ktorých sa zúčastnili.

Dalajláma aj exilová vláda, teda Centrálna tibetská administratíva (CTA) sídliaca v indickej Daramšale, chcú zachovať tibetskú kultúru napriek tomu, čo sa v Tibete deje. Vzdelávajú preto po svojom.

Malých tibetských utečencov, ktorým sa podarí dostať sa do Indie, sa ujímajú v sieti tibetských škôl. V školách sa do šiestej triedy vyučujú predmety v tibetčine, potom pribúda anglický jazyk. Po hinduisticky sa Tibeťania učia málokedy, keďže v rôznych štátoch Indie sa hovorí rôznymi jazykmi. Angličtina je univerzálnejšia.

Tibetský jazyk chce exil zachovať aj preto, lebo doma sa pomaly vytráca. V niektorých častiach Tibetu dnes žije viac Číňanov ako Tibeťanov. „Tibeťania sa aj v Tibete stávajú menšinou. Ak chcú ísť do mesta, musia hovoriť po čínsky, inak sa nedohodnú," vysvetľuje Yeshi. Preto zatiaľ čo tibetské deti sa v Indii úpenlivo učia po tibetsky, ich rodičia navštevujú kurzy čínštiny, pre prípad, že sa raz vrátia do rodného Tibetu.

UŽÍVAŤ SI ŽIVOT

Tibetskou centrálnou dedinkou, v ktorej je miestna škola pri McLeod Ganj, sa vinie vôňa čerstvého chleba z miestnej pekárne. Deti s vychovávateľkami umývajú na dvore riady. Na ihrisku ďalšie, v modro-zelených uniformách, nacvičujú spoločnú pesničku. Nepovedali by ste, že celé roky nevideli svojich rodičov.

„Samozrejme, že majú traumy, prichádzajú sem bez príbuzných, niektoré skončili vo väzení – ale to sú príbehy nás všetkých, – sme utečenci," vraví Tenzin, ktorý ma dedinkou sprevádza. „Neviem, ako to robíme, ale vyrovnávame sa s tým," dodáva zmierene. Psychologickú pomoc teda mladým Tibeťanom neposkytujú.

A chýba ešte čosi. „Najmä na začiatku prichádzalo veľa Tibeťanov, ale indická vláda ich vôbec nevzdelávala o miestnej kultúre a pravidlách. Skrátka prišli a začali tu žiť. Nedostatok vedomostí o miestnych pravidlách tak spôsobuje problémy," vraví Yeshi z Tibet World. Niektorí Indovia sa sťažujú na mladých Tibeťanov, vraj sa nesprávajú slušne a problémy s nimi musí riešiť aj polícia. Hoci, nehovoria o tom úplne otvorene.

Rozdiely medzi indickou a tibetskou kultúrou nie sú iba v jazyku a náboženstve, ale aj v každodennom živote, ktorý sa odvíja najmä od náboženstva. „Náš postoj je iný. Ak mám 20-tisíc rupií, idem a kúpim si za ne motorku. Ale Indovia, najmä tí v dedinách, radšej šetria v bankách. A potom sa na nás trochu hnevajú, že tu žijú celé roky, ale Tibeťania, ktorí prišli nedávno, sa majú lepšie, lebo si užívajú život. Trochu nám závidia," myslí si Yeshi.

Majú sa však Tibeťania v Indii naozaj dobre alebo si len – ako radí budhizmus – užívajú tu a teraz?

HOSTIA BEZ STATUSU

Tibeťania, s ktorými hovorím, tvrdia, že sú spokojní so svojím stavom „bez statusu". Podľa indickej vlády totiž spadajú pod miestny zákon o cudzincoch, ktorý im nepriznáva utečenecký status. Indická vláda doteraz nepodpísala Dohodu OSN o statuse utečencov, Tibeťania preto

nemajú utečenecké preukazy, ale len registračné. Mnohí z nich nemôžu voliť, zastávať vybrané povolania, ani vlastniť pôdu. Ako cudzinci tiež nemajú právo protestovať a tí, ktorí sa o to v minulosti pokúsili počas návštev čínskej delegácie v Indii, boli jednoducho zatknutí. Dokonca ani samotný dalajláma nie je označovaný za utečenca, ale indická vláda ho nazýva „váženým hosťom“.

Indická vláda pritom postoj k utečencom od 60-tych rokov menila. Tibeťania, ktorí sa v Indii narodili medzi rokmi 1950 a 1987, môžu nadobudnúť občianstvo. Dokonca v posledných parlamentných voľbách v minulom roku mali možnosť voliť. Volila však len zanedbateľná časť Tibeťanov.

Ani Tsetsen nemá indický pas, hoci by mohol. „Keď mám registračný certifikát cudzinca, pripomína mi to, že som utečenec a mám zodpovednosť informovať o Tibete. Imidž, ktorý by som mal, (keby som zmenil občianstvo), by bol iný. Tibetskí nacionalisti by to neprijali,“ vraví. Mnohí si držia stav „bez statusu“ a nároky odmietajú indické občianstvo, pretože by to mohlo byť v komunite vnímané ako zrada voči snahe udržať tibetskú kultúru naživo. Zároveň by indické občianstvo mohlo skomplikovať jeho držiteľom situáciu, ak by sa rozhodli do Tibetu jedného dňa vrátiť.

Tibeťania musia svoje registračné karty obnovovať každých päť rokov. Ak tak neurobia, hrozia im pokuty, zadržanie, uväznenie, či dokonca deportácie. Podľa ľudskoprávnej organizácie Tibetan Justice Center (TJC) je ťažké zistiť, ako presne sa deportácie dejú. Zdá sa však, že indicko-tibetská pohraničná polícia má nariadené Tibeťanov, ktorí sa rozhodnú prekročiť hranicu späť do Indie, zastreliť. Na čínskej strane hranice je deportovaný zatknutý a s najväčšou pravdepodobnosťou skončí vo väzení.

Po potlačení protičínskeho povstania v Lhase v roku 2008 je takmer nemožné z Tibetu utiecť. S Číňanmi tiež začala spolupracovať nepálska vláda, ktorá poctivo vracala tibetských utečencov do rúk čínskych úradov. Ak predtým prichádzalo do exilu dve až tritisíc utečencov ročne, v roku 2013 ich bolo podľa TJC iba sto. „Aj India sprísnila opatrenia, čo sa týka prijímania nových Tibeťanov – nechce, aby sa zhoršili vzťahy s Čínou. A asi aj preto, že nechce mať vo svojej krajine čínskych špiónov,“ vraví Tsering z Oddelenia komunikácie exilovej vlády.

Dnes chodia Tibeťania do Indie najmä za štúdiom, na ktoré potrebujú povolenie.

Keď doštudujú, nastáva problém – mnohí totiž zostávajú v krajine nelegálne.

HROZBA INTEGRÁCIE?

Budhistické modlitebné vlajky vlajú nad hlavou, keď vstupujem do oblasti tibetskej usadlosti v Dárdžilingu. Okolo obrovského ihriska sú dielne na výrobu kobercov. Potichu v nich sedia tibetskí seniori a tkajú. Koberce sú najmä na vývoz do zahraničia. Pár detí vykrikuje pri basketbale, inak je usadlosť akoby vyľudnená. Zostalo tam zostarnuté obyvateľstvo, ktoré sa naďalej pokúša o sebestačnosť. Mladí odišli za prácou inde.

Podobných tibetských usadlostí je na severe Indie veľa. Pozemky Tibeťanom poskytla v 60-tych rokoch indická vláda. Nikdy však nemalo ísť o trvalé dedinky, ale o izolované sídla, v ktorých by Tibeťania žili podobne ako žili v rodnej zemi. Živilo ich poľnohospodárstvo či pletenie svetrov, alebo kobercov.

Tibetské usadlosti cielene postavili tak, aby vytvárali tibetskú komunitu. Dnes sú však Tibeťania izolovaní. Podľa autora knihy o tibetskej diaspóre Dawa Norbu by sa mali snažiť integrovať do indickej spoločnosti. Realita je však iná.

„Našťastie už hrozbu integrácie nemusíme prekonávať, keďže dalajláma vyhlásil, že Tibeťania sú súčasťou kozmopolitného, globálneho sveta," povedal na adresu integrácie Tsering.

Problémom je aj hľadanie práce mimo usadlostí. Tibeťania nemôžu ako cudzinci pracovať vo verejnom sektore. Oficiálne nemôžu ani vlastniť obchody, hotely či reštaurácie, čo niektorí riešia tak, že úradníkov podplácajú. Získať licenciu na podnikanie je komplikované, mnohí na to nemajú peniaze.

Nemálo mužov odišlo z Indie ďalej do zahraničia za lepšou prácou. Pripravujú tam podmienky pre to, aby za nimi mohli prísť ich manželky s deťmi. „V tradičnom Tibete rodina znamená veľmi veľa, ale útekom sa veľa rodín popretŕhalo," myslí si Dolma Yangchen, riaditeľka Tibetskej asociácie žien. S odchodom do exilu sa výrazne zmenil život Tibeťanov. „Kým v Tibete je miesto ženy najmä doma, keď sa ženy nútene premiestnili do Indie, museli sa naučiť fungovať iným spôsobom. Museli začať zarábať, aby mala rodina z čoho žiť," popisuje Dolma.

Napríklad 34-ročná Nyidon žije v Indii už 12 rokov. Najprv tu vyštudovala, potom sa vydala. Manžela však naposledy videla v roku 2012. Žije v USA. „Čakáme, kým bude mať tamojšie občianstvo, aby sme mohli odísť za ním,"

Chicago
6th

6th

vraví, keď ju stretávam pri obede v jedálni pre takmer stovku utečencov, ktorý poskytuje každý deň neziskovka Lha Charitable Trust. Nyidon nemá prácu, pretože má malého syna, s ktorým musí chodiť do školy. Chodí aspoň na kurzy angličtiny v tej istej neziskovej organizácii.

Tibetskí seniori, ktorí prišli do Indie v prvej vlne v 60-tych rokoch, sa pokúšali o zachovanie nomádskeho spôsobu života. Nepodarilo sa, aj kvôli náročným klimatickým podmienkam v oblasti severného Ladakhu. Zostali bez vzdelania, mali problém zaradiť sa do spoločnosti. Mnohí dnes žijú v exilových kempoch, nemá sa o nich kto postarať. Nielen, že im chýbajú pomôcky, ktoré by im zjednodušili život, v niektorých kempoch dokonca nie je ani voda.

POMOC OD INTELEKTUÁLOV

Starší Tibeťania síce veria, že Tibet bude slobodný, ale keď sa ich pýtam, či sa tam niekedy vrátia, s úsmevom odpovedajú, že sa toho už asi nedočkajú. Zástupcovia neziskového sektora či tibetskej exilovej vlády sa tiež pravdepodobne nebudú môcť vrátiť, podľa ich slov by to nebolo bezpečné. Mladší, ktorí sa narodili v Indii, Tibet nezažili, iba si ho predstavujú.

A tí, ktorí sa vrátiť chceli – často za svojimi rodinami – tak už urobili, najmä v 80-tych rokoch minulého storočia. Vybrali si, že budú žiť v Číne, hoci možno nie úplne slobodne. Na čo teda čakajú ostatní?

Dalajláma prišiel v 80-tych rokoch s riešením tzv. Strednej cesty. Želá si autonómiu oblastí obývaných Tibeťanmi v Číne, pri zachovaní statusu Tibetu ako súčasti Číny. Tibet by mal samostatne rozhodovať v otázkach životného prostredia, ekonomiky, práv žien, nenásilia, fyziky, astronómie, budhizmu a vedy, aj napríklad reprodukčného zdravia a sexuality.

Čínska vláda však túto možnosť neprijíma. Nevidí dôvod na kompromisy či ústupky voči dalajlámovi alebo predstaviteľom tibetskej exilovej komunity. Navyše, Slobodník tvrdí, že ani pre časť tibetského exilu – najmä mladých Tibeťanov v združení Tibetan Youth Congress a niektorých intelektuálov – nie je Stredná cesta riešením. Jedinou alternatívou sa im javí nezávislosť Tibetu.

Tú by však podľa odborníka nepriniesla ani prípadná zmena režimu v Číne. „Vnímanie Tibetu ako historickej súčasti Číny sa nezrodilo v roku 1949, keď bola založená Čínska ľudová republika, má oveľa dlhšiu históriu," upozorňuje Slobodník.

Čínska strana v minulosti komunikovala so zástupcami dalajlámu. Ten sa však vzdal politickej moci v prospech exilovej vlády. Aktuálne medzi Čínou a tibetskou exilovou vládou neprebieha žiaden dialóg. Vládu Čína, ani iné štáty neuznali, sama sa vyhlasuje za dočasnú aj po šesťdesiatich rokoch. „Čínska vláda čaká na smrť dalajlámu XIV., aby si potom mohla vybrať jeho nástupcu," tvrdí Slobodník.

Tibetskí astrológovia predpovedali dalajlámovi, že sa dožije 114 rokov. Ak to bude pravda, nejaký čas na zmenu statusu Tibetu ešte zostáva.

„Svet sa mení a raz bude musieť venovať pozornosť Tibetu a Čína bude musieť ustúpiť," verí Tsetsen.

Exilová vláda dávnejšie zmenila stratégiu a už nehľadá podporu zahraničných vlád. Nádej vidia v čínskych intelektuáloch žijúcich v zahraničí, ktorí nie sú ovplyvnení režimom a propagandou.

„Aj medzi čínskymi odporcami či kritikmi režimu je však len málo tých, ktorí by otvorene hovorili o nezávislosti Tibetu," konštatuje Slobodník.

ČAKANIE

„Bol som v Mongolsku, tak si viem predstaviť, ako Tibet vyzerá," vraví Tsering z tibetskej administratívy. Narodil sa v Indii, dnes v Tibete už nemá žiadnu rodinu. Je však odhodlaný brániť tibetskú kultúru a ako hovorca administratívy spomína Tibet so zápalom. Svojho sna sa nevzdáva. „Ak by som v Tibete mohol kúpiť pozemky a začať nejaké obchodovanie, možno by som tam šiel žiť," tvrdí mladík. A ako mnohí, zostáva v Indii cudzincom.

Len pár kilometrov od sídla tibetskej administratívy, na jednom z kopcov v himalájskych lesoch, posedáva starší tibetský pár. Občas prejde okolo budhistický mních, ktorý žije v tichej oblasti lesa. Nehovorí sa v nej. Podobne, ako sa v tibetskej komunite nehovorí o možnosti, že by Tibet mohol Číne patriť na celé ďalšie dlhé desaťročia.

Edwin Koo (1978, Singapur) – novinárskej fotografii sa začal venovať počas štúdia žurnalistiky. Po ukončení štúdia fotografoval pre viacero novín. Dennú fotožurnalistiku po piatich rokoch zanechal a presťahoval sa do Nepálu ako fotograf na voľnej nohe so zameraním na projekty o migrácii a strate identity. Získal viacero ocenení, medzi inými UNICEF Photo of the Year, či grant The Getty Images. Publikoval v tituloch ako GEO, International Herald Tribune, The New York Times a Le Monde.

حبيبي

O islame a moslimoch sa v poslednej dobe veľa hovorí. Možno viac ako kedykoľvek predtým. Podľa nedávneho prieskumu Eurobarometer sú moslimovia najmenej akceptovanou náboženskou skupinou v Európe. Spomedzi všetkých obyvateľov EU iba 61% odpovedalo, že by boli úplne v pohode s tým, ak by ich kolega v práci bol moslim. A len 43% respondentov by bolo spokojných, ak by ich zaťom alebo nevestou mal byť moslim alebo moslimka.

Najodmietavejší postoj k nim pritom vyjadrili obyvatelia v Českej republike a na Slovensku. Za spolupracovníkov by chcelo moslimov iba 37% z nás. „Frajerenie“ našich detí s moslimom alebo moslimkou by tolerovalo dokonca iba 16% ľudí na Slovensku. I napriek nie príliš pozitívnemu postoju väčšiny obyvateľov, žije na Slovensku podľa odhadov približne 5000 moslimov. Ako sa tu asi cítia? Považujú nás za pohostinných a dobrosrdečných alebo sa nás boja tak, ako sa bojíme my ich?

Festival [fjúžn] si preto zaumienil ponúknuť Bratislavčanom možnosť zoznámiť sa s niekoľkými z nich. V spolupráci s fotografom Lousy Auberom sme sa pod názvom Habibi rozhodli nafotiť sériu portrétov moslimov žijúcich u nás. Toto arabské slovo znamená dôverné oslovenie muža, blízkeho človeka či priateľa a možno ho preložiť ako kamoš, bráško alebo aj drahý. Počas niekoľkých týždňov sme oslovili vyše 100 príslušníkov moslimskej komunity u nás. Drvivá väčšina z nich sa však nechcela nechať odfotiť... Majú strach. Aj vo svetle vyššie spomínaných údajov z prieskumu verejnej mienky sa im ani nemožno čudovať. O to viac si preto vážime odvahu a ochotu tých, ktorí s účasťou v našom projekte súhlasili. Pôvodne sme zamýšľali, že by pri každom portréte boli aj základné informácie o človeku na fotografii. S tým však nesúhlasil už takmer nik z oslovených.

Na ďalších stranách nájdete 10 anonymných portrétov našich moslimov. Fotografie dopĺňajú citáty zo série Prijať prichádzajúcich, za ktorou stojí Jablko (www.jablko.sk).

autori projektu

Myslíme si, že na neznámych prichádzajúcich, hoc aj nepozvaných, sa nemáme pozerať ako na nebezpečných a nepríjemných. Sú to predovšetkým ľudia v núdzi. Ženy, muži a deti po dlhej ceste. Ak sme sa o tom, akými spôsobmi je možné zachovať sa k týmto ľuďom, nerozprávali s chladnou hlavou a otvorenou mysľou spoločne doposiaľ, pokúsme sa o to teraz. Nepochybujeme o tom, že ich máme prijať a pomôcť im. Nie preto, že oni môžu raz pomôcť nám, ale preto, lebo je to slušné a nevyhnutné. Keď ich príjmeme, môže začať diskusia o tom, ako im pomôcť ďalej, ako pomôcť nám. Mnohí z nich už budú my. Otázkou pre nás teda nie je či, ale ako ich prijať.

Všetko, čo sa nám v živote deje, závisí od toho, kde sa narodíme. Počas života sa niektorým darí menej, iným viac, niektorí sa o niečo snažia, iní celý život len tak vegetujú. Ale to prvé a najviac určujúce rozhodnutie nerobíme my, ale spraví ho za nás náhoda. Utečenci si svoj život nevybrali, ale snažia sa ho zmeniť. A my sedíme v slonovinovej veži a karháme ich za to, že sa nevedeli narodiť. Veľmi mylná logika. ALEBO... Prečítajte si poviedku od Ursuly K. Le Guin – Ti, kteří odcházejí z Omelas. Viac sa k tomu nedá povedať.

Teodor Kuhn

Marína Terenová

Áno, som za pomoc ľuďom v núdzi, som aktívne zapojená v tejto pomoci, ale nie každý, kto klope na vaše dvere, prichádza skutočne ako prenasledovaný človek, ktorý stratil svoj domov. Buďme pozorní a riaďme sa srdcom, ani dvere vlastného bytu neotvorím každému, kto povie, že nemá kde spať. Preverujme prichádzajúcich a neotvárajme hranice pred tými, čo nemajú záujem rešpektovať naše domovy a tradície – pomáhajme v núdzi, ale myslime aj na svoje vlastné deti, budú žiť v tejto krajine s ľuďmi, ktorých dnes prijímame.

Sandra Štasselová

Žijem v demokratickej krajine, bezprostredne ma neohrozujú prírodné živly, choroby ani násilie. Narodila som sa tu, nikdy som nepociťovala núdzu, som zdravá a mám veľkú milujúcu rodinu. Je mojou ľudskou povinnosťou byť dobrým a súcitným človekom. Je mojou občianskou povinnosťou byť solidárnym globálnym občanom. Cítim zodpovednosť za konflikt v Sýrii a cítim zodpovednosť za európske neľudské zaobchádzanie s ľuďmi, ktorí utekajú pred vojnou. Mojou povinnosťou je svojimi každodennými aktivitami vytvárať lepší svet – nie len pre seba a svoju rodinu, ale aj pre ľudí, ktorí nemali moje šťastie. Som pripravená aj na úkor svojej pohodlnosti a komfortu pomôcť ľuďom, ktorí utiekli pred vojnou zo svojich domovov. Pretože sú to ľudia a toto je náš svet.

Monika Podolinská

Nikdy by sme nemali zabúdať na to, že sme ľudia a mali by sme sa podľa toho správať. Pomôcť mladým či starým, deťom, rodinám... lebo možno raz, niekedy, sa aj my môžeme ocitnúť v podobnej situácii a niekto tam ďaleko si spomenie, ako raz pomohli jemu. Pomôcť preto, lebo je to správne. Ja stále verím, že dobro sa dobrým opláca.

Jana Shemesh

Počúvam často, že aj na Slovensku sa majú ľudia zle a malo by sa pomáhať predovšetkým im. Je pravda, že mnoho chorých, sociálne vylúčených a slabých zažíva denne bezmocnosť a strach, čo bude zajtra a je to hanba. Nielen vlády, ale aj naša. V tomto prípade ale neplatí, že klin sa klinom vybíja. To, že sa cítime ponižovaní, nevyrieši, že budeme ponižovať iných. To, že nám je upierané, nenapravíme tak, že budeme upierať kúsok ľudskosti tým, čo ležia v prachu. Ak je nám to ťažko, tak aspoň mlčme a buďme vďační za tých, čo robia niečo preto, aby sa tie masívne dvere, čo sme zabuchli pred utečencami, aspoň trochu poodchýlili.

ATHLETIV

Lucija Gvozdjáková

V nedeľu ráno (6. septembra) sme sa s manželom zobudili a spontánne rozhodli, že ideme pomáhať prevážať ľudí na úteku z nehostinného Maďarska do otvoreného Rakúska (do Viedne a do Nickelsdorfu). Pred Leberfingerom sa nás okolo 13. hodiny stretlo 5 osobných áut = 5 posádiek, ktorí zareagovali na status "neznámej" FB priateľky. V Győri sme natrafili na oveľa silnejšiu skupinu – asi 140 osobných áut z Rakúska. Stáli tam hipisáci, hipsteri, muži v sakách, ženy v zrelom veku, rodičia s deťmi... na veľkých Land Roveroch, ale aj Minicooproch, ako aj v Škodovkách. Vytvorili sme konvoj a okolo 17. hodiny sme prišli na stanicu Keleti. Z Budapešti sme viezli mladých 30-ročných mužov, rodiny s deťmi... zo Sýrie, z Iraku... Väčšina z nich okamžite pospala. Z áut vyšli až za hranicami Maďarska. Šťastní. Bol to deň, kedy pápež František povedal, že každá farnosť by mala prijať jednu utečenecku rodinu. Vtedy sme o tom nevedeli a večernú omšu sme nestihli. Stačí sa len rozhodnúť. V utorok 15. septembra sa zákony voči utečencom zmenia k horšiemu.

Iveta Hochmuthová

Obdivujem a podporujem tých z nás, ktorí sa neboja zastať sa utečencov a zapojiť sa do pomoci. Naozaj hlavným posolstvom našej kultúry by mala byť ľudskosť.

Ivan Ježík

Strach ľudí z nepoznaného a obavy z toho, čo všetko môže nastať, sú prirodzené. Nemali by sme ich prehliadať. Nemôžeme ale nevidieť ani to, že prichádzajúci potrebujú pomoc. Namiesto podnecovania úzkosti by sme sa mali o našom nepokoji vecne rozprávať. Myslím, že tak si vytvoríme väčší priestor na rozmýšľanie nad problémami druhých a na reálnu a konkrétnu pomoc. Na nej teraz najviac záleží.

Katarína Selecká

Je hrozné čítať/počúvať z rôznych strán, ako sa ľudia stavajú k tejto situácii. Asi každému, kto trochu situáciu sleduje a trochu ju chápe, je jasné, že problém migrantov z Afriky či Blízkeho východu je hlbší. No ľudia, ktorí sa rozhodli absolvovať a prežili tú životunebezpečnú cestu sem do Európy, si zaslúžia našu pomoc. V prvom rade sú to ľudia v núdzi. Osobne, keď si na niečo neviem urobiť názor, zvyknem si otočiť situáciu. V tomto prípade, ako by som sa cítila ako žena s ročným dieťaťom, ktorá riskuje život, aby ušla a pokúsila sa prežiť a zabezpečiť tomu dieťaťu lepší život. A po dorazení k brehom „najvyspelejšej existujúcej kultúry“ by ma čakalo to, čo sme my pripravili pre tých chudákov? Absolútne nerozumiem ľuďom, ktorí v takejto situácií nie sú ochotní podať pomocnú ruku človeku, ktorí stratil všetko.

Beata Luiza Ujová

Ako môžem pomôcť? Nemám čas ísť do Rakúska, ale hádam poslať oblečenie alebo peniaze? Už som sa prihlásila do projektu „Kto pomôže?“, ale prvé rodiny majú prísť až koncom roka. Priznávam, že mám obavy z islamizácie, ale pomáhať treba...

Ján Púček

Slová sú dôležité. V tomto smere si vážim každú jednu vetu, ktorá nie je nasiaknutá pre mňa nepochopiteľnou nenávisťou. A ešte viac si vážim slová tých, ktorí si išli tento problém prežiť na vlastnej koži, ktorí hovoria o tom, čo videli a napokon sa tiež stanú ľahkými terčami pre idiotov. Dobrovoľne. Lebo vedia, že sú aj veci "vyššie". Psychický stav tejto krajiny je mizerný, pár zdravých buniek robí, čo môže. A vie. Chlieb a soľ sú zabudnuté symboly zo strateného sveta. Je to smutné. Predsa každý deň krájame chlieb. Na Vianoce kladieme na stôl prázdny tanier pre príchodzieho. Ale pre istotu na dvakrát zamkneme. Nechápeme, že symbol má aj svoje reálne pozadie...

GOOD BLACK

Augustín Hlavina

Niekto múdry povedal: „Kto zachráni jeden život, zachráni celý svet.“ Dnes som sa k téme utečencov prichádzajúcich a hľadajúcich dotkol aj v svätej omši. O to viac, že to ľudia vnímajú, prežívajú, pýtajú sa a dokonca sa aj spovedajú v „búdkach“ vo svätej spovedi. Hovoril som, že je to naša šanca, ako prejaviť ľudskosť, lásku, prijatie a nádej. „Kto prijme jedného z mojich najmenších, mňa prijíma, seba prijíma.“ A že, ako by sa zachoval Ježiš – ako človek alebo ako pokrytec? V prvom rade sme ľudia, až potom kresťania, až potom v tej či onej strane. Otrávené srdce otrávi všetko. Aké je jeho srdce, taký je človek, taký jeho život. Vystatujeme sa svojimi tradíciami a pritom nám ľudia odchádzajú a tých, ktorí prichádzajú, neprijímame a odmietame, zavrhujeme, hádžeme do „plynových komôr“, do „dobytčích vagónov.“ „Lebo som bol hladný a dali ste mi najesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som pocestný a pritúlili ste ma; bol som nahý a priodeli ste ma; bol som chorý a navštívili ste ma; bol som vo väzení a prišli ste ku mne.“ Toto je láska a toto je ľudskosť. A mám aj pozitívnu reakciu, ľudia chcú pomáhať, hovorili „poďme niečo urobiť “. Dobré veci nikdy nepôjdu ľahko.

Daniel Kunic

Myslím si, že je úplne normálne pomôcť ľuďom v núdzi... Ja som niekedy strašne smutný, že u nás má väčšiu hodnotu zatúlaný psík ako ľudský život... A toto treba ľuďom vysvetlovať, v prvom rade sú to ľudské bytosti v núdzi.

Erika Páleniková

Ďakujem za každý prejav súcitu a snahu o pomoc! Nemusím si tak pripadať hlúpo v dave tých, ktorí sú radikálne proti akejkoľvek odchylke, či inakosti a nemusím sa hanbiť za to, že pomáhať mi príde ľudské a tak samozrejmé. Vďaka ľuďom ako vy môžem ostať hrdá na to, že som Slovenka.

Siavash Alaghmandan Motlagh

Iránsky stand-up komik, čo rád pije borovičku

foto: Lousy Auber

Mirek Tóda
Rozhovor vyšiel 9. decembra 2015 v Denníku N.

Siavash Alaghmandan Motlagh prišiel na Slovensko po zmanipulovaných iránskych voľbách a následných represiách v roku 2009. Jeho rodičia v Bratislave pracujú ako učitelia na medzinárodnej škole. Sám pracoval v IT, teraz sa sústreďuje na učenie slovenčiny a stand-up. Má tu aj brata a sestru, obaja sú študenti.

Siavash Alaghmandan Motlagh sa síce stále učí slovenčinu v škole, ale už sa stihol osvedčiť ako vtipný stand-upista v komediálnej šou Silné reči, kde mieša angličtinu so slovenčinou a rád vtipkuje, ako pije borovičku, čo by v Iráne nemohol. Na Slovensko sa prisťahoval po brutálnych represiách iránskeho režimu. Rozpráva, prečo má Slovensko rád, aj čo si myslí o monitorovaní všetkých moslimov.

Čo hovoria ľudia, keď vás stretnú? Že vyzeráte ako hipster alebo skôr ako člen iránskej Revolučnej gardy?

Asi pol na pol. No, je jasné, že na mne hneď na začiatku vidia podľa tváre, že som tmavší, že musím byť cudzinec a nezodpovedám európskym kritériám. Na Slovensku mám však väčšinou veľmi milé reakcie. Ľudia často vôbec netušia, odkiaľ som, sú zvedaví, pýtajú sa, odkiaľ som prišiel. Niekedy je to otravné, ale vždy som pripravený vyrozprávať im svoj príbeh.

Máte v Iráne hipsterov?

Obrovské množstvo, presne ako tu. A ako na Slovensku, tak aj v Iráne chodia do extrému, aby vyzerali jedinečne. Tu vidíme hlavne veľa brád, v Iráne sa zase nosia medzi hipstermi fúzy. V Iráne brada znamená iné veci. Napríklad revolučné gardy, nábožensky orientovaní ľudia ich nosia, takže nie vždy sú tak pozitívne vnímané.

V Teheráne by ste nenosili takú bradu?

Ani neviem, možno áno, možno nie. V Iráne si musíte dávať pozor, ako vyzeráte, aby ste nemali problémy.

Vaše meno znie celkom komplikovane. Znamená niečo?

Jasné. Siavash je tradičné perzské meno, ktoré by sa dalo preložiť ako ten, čo má čierneho koňa. Ide o jeden z príbehov perzského básnika

Ferdowsiho, kde vystupuje princ, ktorého chce zviesť jeho nevlastná mama. Keď ju odmietne, našije naňho obvinenie zo znásilnenia. Siavash sa musí očistiť tak, že prejde koňom cez oheň. A podarí sa mu to tak, aby sa vôbec nezranil. To bola taká tradícia ako dokázať svoju nevinu. Aj tak však musel zmiznúť z Iránu do vymyslenej krajiny Turan. Veľa iránskych mien pochádza práve z tejto Ferdowsiho knihy Shahnameh.

Má to niečo s islamom?

Vôbec. Perzský básnik Ferdowsi sa usiloval udržať tradíciu perzského jazyka pri živote, keď Irán čelil tlaku arabčiny, ktorá bola v tom čase dominantným jazykom vedy či obchodu. Snažil sa preto zachovať čistú verziu perzštiny, aby staršie generácie mali z čoho čerpať.

Má veľa iránskych mien za sebou taký príbeh?

Ako ktoré. Tak ako na Slovensku máte biblické mená, aj u nás sú veľmi populárne mená z koránu ako Ahmed, Mohamed, Alí. Ja som mal desať spolužiakov, čo sa volali Alí.

A ako je to s vaším priezviskom?

Muži aj ženy si nechávajú svoje priezvisko aj po svadbe. V Iráne má často dve časti. Pred asi dvesto rokmi neboli v Iráne rodné listy, tak nová vláda zaviedla priezviská. Väčšinou išlo o profesiu alebo korene. Ale keďže veľa ľudí malo rovnaké povolanie a pochádzali z rovnakého miesta, tak sa pridala druhá časť. No a moje priezvisko Alaghmandan znamená zaujímavý človek. A jeho druhá časť, Motlagh, absolútny.

Čiže ste absolútne zaujímavý človek?

Haha, áno, je to zábavné meno. Ani v Iráne, ani v Európe sa debata o ňom nezaobíde bez vtipov.

Ako ste sa dostali na Slovensko, ako migrant či utečenec?

Neprišli sme ako utečenci hľadať azyl. V mojej krajine situácia nie je až taká zlá, aby sme mohli žiadať o azyl. Lenže je toľko vecí, čo v Iráne nefungujú. Nemáme tam slobodu, sociálne zabezpečenie, dobrú zdravotnícku starostlivosť. Necítite sa tam ako normálna súčasť spoločnosti, ale skôr ako nástroj na výrobu peňazí pre režim. Ekonomicky to pre tvrdé sankcie a pre zlú zahraničnopolitickú orientáciu začalo veľmi upadať. No a v roku 2009 to bolo pre nás už neúnosné.

Odišli ste pre zmanipulované voľby v prospech Ahmadínedžáda a brutálne potlačené miliónové demonštrácie v Teheráne?

Áno, to bol kľúčový moment. Síce boli ulice plné protestujúcich ľudí, režim začal do nich strieľať. Hlavne milície, basídži, začali biť ľudí. Aj ja som chodil na demonštrácie, ale vždy som radšej zmizol, keď som počul streľbu. Mal som sedemnásť a veľmi som prežíval, že som ešte nemohol voliť Musávího (opozičný líder, pozn. red.). Aj tak som však bol skeptický. Väčšina ľudí v Iráne vôbec nevie, čo je to demokracia. Nechcú túto vládu, ale nevedia, aká by mala prísť po nej. Revolúcia toto nevyrieši, ak áno, tak by to vyriešila tá predtým.

Odišli ste s rodičmi?

Áno, vzali nás s mojou mladšou sestrou aj bratom. Pamätám si, ako môj otec hovoril, že už v tomto systéme nevie žiť. Bol tínedžerom, keď sa začala islamská revolúcia, a odvtedy to preňho šlo len dolu vodou. Po revolučných rokoch prišiel konflikt so Západom, potom dlhé roky vojny medzi Iránom a Irakom. Slovensko bolo pre nás dobrá voľba, je členom Európskej únie, nie je tu až také ťažké získať víza. Moja mama kedysi robila na slovenskej ambasáde v Iráne, a vedela, ako funguje získavanie víz.

Vo svojom stand-upe si robíte žarty, že prvá vec, čo ste sa naučili po slovensky, bola borovička a ako si ju objednať v bare. V Iráne by ste za to skončili vo väzení. Ako to tam funguje s pitím alkoholu?

Záleží na tom, ako veľmi chcete piť, a teda ako veľmi chcete porušiť zákon. V Iráne je síce zakázané piť alkohol, ale aj tak to nemôžete úplne zakázať. Ľudia si vždy nájdu spôsob. Tak, ako tu máte napríklad dílerov marihuany, v Iráne máme dílerov alkoholu. Väčšinou sú to Arméni, kresťania, ktorí si ho môžu vyrábať a majú z toho dobrý biznis.

Robia hlavne arak?

Áno. Najpopulárnejší arak je z hrozna, potom z datlí. Predávajú ho v päťlitrových galónoch, je to možno ešte silnejšie ako borovička.

Určite ste počuli nášho premiéra, ako dal monitorovať každého moslima v krajine. Už si vás všimli?

Polícia ma zastavila v jeden deň trikrát. Raz vo Viedni, policajti tam boli veľmi príjemní, len skontrolovali môj pas. V ten istý deň ma slovenskí policajti zastavili pri Slavíne, aby som si rozopol bundu. Povedal som, že jasné, a rozopol som si ju. Potom mi skontrolovali batoh,

pozreli sa doň. A potom sa ma pýtali, či nosím zbraň, povedal som, že nie. Skontrolovali môj pas. A opýtali sa ma v slovenčine – a čo tu robíš? Povedal som im, že študujem. Pýtali sa čo, odvetil som, že slovenčinu. Potom sa poďakovali a ospravedlnili, že ma obrali o čas. Chvíľu nato ma zastavili ďalší na inom mieste.

Čo si o tom monitorovaní myslíte?

V prvom rade neverím slovám premiéra, že monitoruje naozaj každého moslima. Tiež si však myslím, ako ukázala história, keď sa vypichla len jedna konkrétna menšina, neskončilo sa to dobre. Ale OK, viem, skadiaľ som, aké mám korene, ak ma idú monitorovať, tak nech to slobodne robia.

Bolo to pre vás na Slovensku zo začiatku ťažké?

Veľmi, dospieval som, nerozumel som jazyku, nemal som tu kamarátov a väčšina rodiny zostala v Iráne. Bolo to ťažké obdobie. Dokonca ma raz aj zbili náckovia.

Ako sa to stalo?

Pred tromi rokmi v Starom meste v Bratislave som sa v jednom podniku na ulici, kde bývam, pochytil s jedným chlapíkom. Drgol som doň, nebolo to nič vážne, ale odišiel som radšej preč. Na druhý deň sa však zjavil znovu aj s dvomi silnými mužmi a začali ma biť. Našťastie sa nestalo nič vážne, zostal som v jednom kuse. Vtedy som ešte nehovoril veľmi dobre po slovensky, ale zjavne išlo o rasistov v hokejových dresoch.

23⁴

sobota
o 20.00
KC Dunaj,
Nedbalova 3

Počas 11. ročníka festivalu [fjúžn] bude mať premiéru úplne nová anglická stand-up comedy show Joke's On You, v ktorej sa predstaví Siavash a jeho kamoši.

Mamadou Abass Seck

Život v Bratislave očami Mauritánca

V auguste 2012 som prišiel z Francúzska do Bratislavy, aby som si tu spravil PhD., netušiac nič o meste, krajine či kultúre, do ktorej som sa dostal. Poznal som len názov hotela, kde som mal byť ubytovaný prvý týždeň, meno môjho supervízora a miesto nášho stretnutia. Pamätám si ešte, ako som pred mojim príchodom pátral na internete po histórii Slovenska a jeho životnom štýle. To sa však neukázalo veľmi nápomocné, keďže som nenašiel mnoho stránok s recenziami. Veľmi som sa tešil ako začnem nový život, budem stretávať nových ľudí, objavovať novú kultúru, nové zvyky a celkovo sa veľa učiť. Prví ľudia, ktorých som tu stretol, boli z Kene. Keďže to boli Afričania ako ja, nadviazať spojenie bolo ľahšie. Časom sa mi podarilo nájsť si dosť slovenských aj zahraničných priateľov.

V Bratislave mi vždy bolo fajn. Je to krásne malé mesto s historickou architektúrou, ako napríklad v Starom meste. Život je tu pomerne lacný v porovnaní s inými európskymi hlavnými mestami ako Paríž, Londýn, či Berlín.

Kvôli slabej slovenčine, nebolo pre mňa až také ľahké sa integrovať. Dokázal som sa však jazyk naučiť aspoň natoľko, aby mi uľahčil základnú orientáciu. Navyše doktorát som si robil v angličtine, čo mi ešte sťažovalo učenie sa nového jazyka. Nemal som ani možnosť, akú majú študenti na výmenných programoch, chodiť na hodiny slovenčiny.

Hoci mám z Bratislavy mnoho zážitkov, medzi ktoré patria návštevy klubov a krčiem, výlety a šport, mal som aj nepríjemné skúsenosti. Jednej noci sme mali s priateľkou a kamarátmi žúr na byte. Nerobili sme veľký hluk, lebo sme vedeli, že v budove sú aj iní ľudia. Zrazu sa objavil pri dverách muž, silno na ne búchal, a keď sme otvorili, zaútočil na nás s tým, že tu nemáme čo robiť, pretože „Slovensko patrí Slovákom.“ Nakoniec sa nám ho podarilo upokojiť a rozhodli sme sa presunúť inam. Zanechalo to vo mne síce trpkosť, ale aj tak verím, že dobrí aj agresívni ľudia sú všade. Celkovo ale musím povedať, že ma príjemne prekvapilo, akí milí sú Slováci, a aký majú záujem o iné kultúry. V električke som zvykol stretávať starších ľudí, ktorí sa ma zvedavo pýtali, odkiaľ pochádzam. Raz sme s kamarátom nastúpili do autobusu a pristúpilo k nám dieťa a pýtalo sa odkiaľ sme a prečo sme tu. Potešil som sa, pretože to bol ešte len malý chlapec. Nikdy na ten zážitok nezabudnem.

Mám veľmi rád organizáciu Internationals Bratislava, ktorá organizuje pre cudzincov veľa podujatí, párty, stretnutia, workshopy, atď. Ich neskutočné úsilie výrazne prispieva k integrácii cudzincov do tunajšej spoločnosti.

Okrem toho milujem aj slovenské jedlo, hlavne slepačiu polievku, ktorú by som dokázal jesť každý deň. Hoci musím povedať, že reštauračné služby v Bratislave nie sú zamerané na spokojnosť zákazníka. Inými slovami, väčšinu času čašníci a čašníčky o vás neprejavujú veľký záujem. To si myslí mnoho cudzincov, aj keď pre všetky miesta v Bratislave to určite neplatí.

A pokiaľ ide o dievčatá, musím po rôznych cestách po Európe dať za pravdu tým, ktorí tvrdia, že Slovenky sú najkrajšie.

Keby mi niekto niekedy povedal, že raz budem žiť v Bratislave, neveril by som mu. Čosi som o Slovensku (predtým Československu) vedel z hodín dejepisu na strednej škole, ale tie poznatky boli len útržkovité a stereotypné. Avšak prišiel som sem. Spravil som si doktorát, zamiloval som sa do tunajšej kuchyne. No najmä som sa oženil s krásnou Slovenkou.

Nasi M.

Kríza identity
Nasin príbeh

Hoci názov naznačuje, že budem hovoriť o mojich skúsenostiach, toto je životná skúsenosť mnohých. Príbeh môjho zápasu nemá vyvolať ľútosť, ale umožniť nahliadnuť do mysle mladej migrantky a získať tak snáď trochu porozumenia.

Mala som 15 rokov keď sme sa odsťahovali z Teheránu v Iráne. Bola som tínedžerka a rozumela som tomu vtedy veľmi málo. Nechápala som, prečo sa moji rodičia chcú odsťahovať. Moje myšlienky boli vtedy asi takéto: „Mnoho Iráncov to už urobilo a mnoho ďalších urobí, hádam to zvládneme tiež! Neviem sa dočkať až zažijem európsky životný štýl.“ Súhlasila som s tým, že život v Teheráne aj v celom Iráne nie je ľahký. Chápala som napríklad, že moji rodičia nechcú, aby som ja a moji bratia boli vystavení vymývaniu mozgov iránskym vzdelávacím systémom.

Na prvej strane takmer každej učebnice bol obrázok Chomejního, predchádzajúceho najvyššieho vodcu, ktorý zomrel v roku 1989. Pod každým obrázkom bol inšpiratívny citát a jeho vláda bola ospevovaná. Takto učili mladšiu generáciu rešpektovať a obdivovať muža, ktorého nikdy nestretli. Aby nedošlo k nedorozumeniu, iránsky vzdelávací systém

mne a mojim bratom nebránil získať všeobecné vzdelanie. Avšak isté množstvo hlúpej nenávisti a odsudzovania v škole nielen kázali, ale aj podporovali, čo prispievalo k tomu, že mládež bola vychovávaná s predsudkami voči určitým národom alebo krajinám.

Vďaka rodičom sme si s bratmi rozvinuli určitý stupeň kritického myslenia, sledovali sme zahraničné filmy a seriály, ako mnoho iných mladých Iráncov. Moji rodičia aj tak verili, že oveľa viac môžeme dosiahnuť, ak sa odsťahujeme. Všetko, čo chceli, ako väčšina iných rodičov, bola budúcnosť s primeraným vzdelaním a konkrétnou kariérou, ktorá zaistí ich deťom bezpečie a napokon aj šťastie. Chápala som ich dôvody, uvedomujúc si, že prežili revolúciu a osemročnú vojnu. V pätnástich som však faktory, ktoré ovplyvnili naše odsťahovanie, vnímala iba veľmi zhruba. Po pár rokoch života v inej krajine sa faktory, nádeje a snahy mojich rodičov pre mňa stali oveľa jasnejšie a pochopiteľnejšie.

Dnes si viem nie len zracionalizovať náš odchod, ale chápem aj jeho logiku. Podarilo sa mi dokončiť strednú školu tu v Bratislave a začala som študovať na vysokej škole. Našla som si aj brigády i prácu na plný úväzok, vďaka čomu som pomohla rodičom s nákladmi na môj pobyt tu. Nestalo sa to však okamžite a ľahko a môžem úprimne povedať, že moja integrácia do slovenskej spoločnosti ešte nie je ukončená. Predsa ale pripúšťam, že sa už cítim viac-menej usadená.

Mladí ľudia, vo všeobecnosti, zápasia o svoje miesto v spoločnosti a pokúšajú sa porozumieť možným cestám ich budúcich životov. Ako mladá migrantka mi nestačilo nájsť si len priateľov, na ktorých sa môžem spoľahnúť, ale aj takých, ktorí by chápali moje kultúrne dedičstvo a ukázali by mi zas to svoje. Keď sme sem prišli, cítila som sa veľmi osamelo medzi rovesníkmi. Trvalo šesť mesiacov, kým som si vytvorila normálny vzťah s mojimi spolužiakmi a nakoniec sa s nimi spriatelila, čo bola naozaj dlhá doba. Moja osobnosť sa začala meniť v mnohých ohľadoch, proces rozhodovania sa a určovania priorít sa v priebehu roka drasticky zmenil. V priebehu troch rokov som sa čoraz viac vzďaľovala od svojho kultúrneho dedičstva a takmer úplne odstrihla od svojej rodiny, pretože integrácia do slovenskej spoločnosti bola pre mňa najvyšším cieľom. Napríklad som veľmi zriedka používala môj materinský jazyk, čo sa neskôr ukázalo ako neúspešný pokus zapadnúť medzi rovesníkov a vymazať identitu cudzinky.

Po štyroch rokoch sme odcestovali na dva týždne späť do Teheránu. Ten výlet bol pre mňa akoby osvietením. Ukázal mi, čo mi chýba a o čom som nevedela. Bola to rodina, dôvera, pocit spolupatričnosti... To, čo mi naozaj chýbalo, bol domov. V Teheráne som si však uvedomila aj svoju príslušnosť k Bratislave, pretože po dvoch týždňoch mi už začalo chýbať Slovensko. Bola to zvláštna skúsenosť, že mi môžu obe miesta chýbať rovnako. Chýbala mi originálna iránska kuchyňa podávaná počas veľkých rodinných osláv, chýbalo mi aj vysedávanie v malých útulných kaviarňach v Bratislave od obeda do neskorého večera pri rozhovoroch s kamarátmi. Zbožňovala som niektoré súčasti života oboch miest, no nedali sa skombinovať. A neskôr som prišla k trpkému poznaniu, že aj keď sa v Bratislave cítim ako doma, nikdy pre mňa nebude ako môj prvý domov, Teherán.

Teraz, po piatich rokoch od presťahovania sa, som sa v krásnom meste Bratislava usadila, našla som si konečne kamarátov, ktorí nielen rozumejú môjmu kultúrnemu dedičstvu, ale ho aj rešpektujú. A aj vzťahy s mojou rodinou sú silnejšie ako kedykoľvek predtým. Stále sú však chvíle, keď mám problém vyhodnotiť situácie, do ktorých sa dostanem. Snažím sa vyhnúť vnímaniu svojich reakcií na základe kultúrnych vplyvov a skôr ich chápem ako osobné vlastnosti ovplyvnené kultúrou. Kríza identity môže u každého trvať skoro celý život, ale na nás, ktorí sme opustili domov, či už z vlastného rozhodnutia alebo z donútenia, môže mať kríza identity omnoho väčší dopad, ako si len dokážete predstaviť.

Nicolas Giroux

Som Francúz a už to budú 3 roky, čo žijem na Slovensku. A cítim, že táto krajina sa po vzore západneho ekonomického systému slepo a strmhlav rúti k neoliberalizmu a snahe o nikdy nekončiaci ekonomický rast. Chcel by som však ľudí na Slovensku varovať: hospodársky rast nie je trvalo udržateľný a jeho neustále naháňanie spôsobí väčšie škody, ako si viete predstaviť. Zdanlivé zlepšovanie kvality života a materiálnych podmienok v dôsledku priaznivého ekonomického rastu sú úplnou ilúziou. Dovoľte mi to vysvetliť.

Odkaz pre Slovákov a Slovenky

Dnes, rovnako ako každý týždeň, som šiel na farmársky trh kúpiť si lokálne, sezónne a ekologicky pestované potraviny. Farmári, s ktorými sa zvyknem rozprávať, majú už vyše 50 rokov. Väčšina z nich pravdepodobne i viac ako 60, niekedy dokonca 70. O pár rokov, ak teda Borovička neomladzuje, už tu nebudú. Mladší farmári, tí do 50 rokov, sa museli stáť viac podnikateľmi ako poľnohospodármi, aby sa uživili. Vidím hojnosť ich ovocia a zeleniny bez ohľadu na ročné obdobie, všetko rovnaké, bez kazu, lesklé, takmer ako v supermarkete. Avšak aj to je ilúzia.

Zjednodušene, malé rodinné farmy sú šetrné k životnému prostrediu: žiadne znečistenie, pekné lány v krajine, väčšia biodiverzita. Na druhej strane, priemyselní podnikatelia neberú ohľad na životné prostredie: monokultúry, menej stromov, menej biodiverzity, znečisťovanie pôdy a vody.

Dve odlišné poľnohospodárske metódy, ktoré navonok vedú k rovnakému výsledku: jedlo na trhoch a v supermarketoch . Ale hospodárskemu rastu nezáleží na tom, či jedlo chutí a vyzerá odlišne, či má viac alebo menej živín, či je prostredie poškodzované a biosystém narušený, a či sú poľnohospodári primerane odmenení. Systému zaleží len na tom, že je jedlo vyprodukované a snáď aj spotrebované. Vrátane borovičky.

Premýšľajte o tom. Na Západe sme už preskúmali cestu industrializácie poľnohospodárstva. Teraz sme si uvedomili, že je to slepá ulička a snažíme sa nájsť iné spôsoby. Ale Slovensko nemusí postupovať úplne rovnakým spôsobom. Vidíte predsa, že je to neúspech. Ušetrite si 50 rokov chybnej „modernizácie“, ušetrite si túto traumu. Pokrok už dnes neznamená ekonomický rast. Buďte inovatívni. Stačí ísť ešte o krok ďalej. Ak chcete, nechajte sa inšpirovať našimi inovatívnymi riešeniami (mestské poľnohospodárstvo, komunitné poľnohospodárstvo, permakultúry, agroekológie...), Len, prosím, neopakujte rovnaké chyby.

Prečo som sa rozhodol žiť na Slovensku?

Ako Francúza žijúceho na Slovensku, sa ma každý Slovák pýta, prečo dofrasa žijem v tejto krajine, vraj tak neporovnateľnej s Francúzskom. Obyčajne odpovedám zoznamom vecí, ktoré sa mi páčia, ale v hĺbke duše mám len jednu jednoduchú a radikálnu odpoveď.

Bývam na Slovensku, pretože tu nachádzam viac koreňov než vo Francúzsku. Dokonca vidím viac z minulosti Francúzska v slovenských koreňoch než vo Francúzsku samotnom! Našiel som tu úrodnejšiu pôdu pre osobný rast. Ľudia podobne ako rastliny potrebujú k rastu korene. Koreňmi mám na mysli komunity, tradície, kultúru, zvyky. V podstate, korene znamenajú poznanie a stelesnenie toho, odkiaľ ste.

Vo Francúzsku, a najmä v Provensálsku, odkiaľ pochádzam, je to už takmer preč. Zvyky sa vytratili, tradície sú dávno zabudnuté. Jediné zvyšky identity, ktoré prežívajú, sú tie, ktoré sa dajú dobre predať, aby sme svetu ukázali, aké Francúzsko je. Avšak nie, v podstate ukazujeme, aké Francúzsko kedysi bolo.

Nie, nie sú to Arabi a moslimovia, ktorí ohrozujú „vaše Slovensko". Slovensko potrebuje ochranu pred mocou peňazí, ktoré vás donútia sa prizerať, ako sa vaše lesy predávajú a rúbu kvôli investičným spoločnostiam, ako sa vaše životné prostredie znečisťuje, a ako sa výdavky na umenie, kultúru, vzdelávanie a zdravotníctvo okresávajú z politických dôvodov. Chamtivá moc peňazí, ktorá umožní, že verejný priestor, parky a úrodná pôda padnú za obeť nákupným strediskám. A napokon je tu tragédia slovenských mladých ľudí, donútených opúšťať krajinu alebo si nájsť nudnú prácu v nadnárodných korporáciách.

Pre toto všetko vás chceme varovať, nenasledujte Západ! Ukázali sme, akým spôsobom sa neuberať. Vo Francúzsku sa občianska spoločnosť snaží uniknúť smrtiacemu cyklu pomocou tisícmi nových ekologických a sociálnych spôsobov života. Ak chcete nasledovať nejaký model, nasledujte les, ktorý potichu rastie a nie gigantický strom, ktorý padá nadol.

René Marcel Ponneker

Všetko to začalo vo Fínsku počas Interrailtrip. Jedno dievča sa ma spýtalo na môj rozvrh a začali sme sa rozprávať. Bola na študentskom výmennom pobyte a pochádzala z Československa. Fíha, niekto spoza železnej opony. Vymenili sme si adresy (pradávny výraz pre „stali sme sa priateľmi na Facebooku") a po prázdninách sme si začali písať (pradávny výraz pre „začali sme spolu chatovať"). O rok som pricestoval z Holandska do Bratislavy, navštíviť jej krajinu a spoznať jej manžela. Do neznámej krajiny, kde ešte vládli komouši.

Zistil som, že ľudia vyzerajú rovnako, reagujú rezervovane, autá boli staromódne, verejná doprava lacná a v obchodoch ľudia panikária, pretože som nedodržiaval pravidlá. Okrem toho som si však prvýkrát uvedomil, že niektorí politici a médiá hovoria odlišné veci, aké v skutočnosti sú. V tomto prípade, že bežný život v komunistických krajinách sa až tak veľmi nelíšil od toho v kapitalistických štátoch.

Si tu štastný?

Druhý raz som bol v Bratislave na Vianoce 1989. Mesiac po Nežnej revolúcii. Ľudia už neboli takí zdržanliví. Neustále sme sa rozprávali...

Potom som ich každé tri či štyri roky navštevoval v ich rodinnej chate na Orave, aby som zistil, ako ich deti rastú a vždy im upiekol obľúbený holandský jablkový koláč.

Na jeseň v roku 2013 som sa na Facebooku spoznal s chlapíkom, ktorý mi navrhol, či by som nechcel trénovať jeho tím. OK, prečo nie?

Začiatkom roku 2014 som začal chodiť na hodiny slovenčiny. Nechcel som byť limitovaný jazykovou bariérou. Moja slovenčina vtedy pozostávala zo slov: ďakujem, pivo, nefunguje, pozor padá omietka. Trochu málo na konverzáciu.

V lete 2014 som absolvoval dvojtýždňovú stáž v Nadácii Pontis, aby som spoznal, ako funguje slovenská kancelária. Potom zas trojtýždňový kurz slovenčiny na univerzite. Bola

to opäť nová školská skúsenosť – na mňa metódy výučby slovenského jazyka neúčinkovali. Množstvo gramatiky a takmer žiadna konverzácia. Moja životná filozofia je, že podstatný nie je spôsob, ale výsledok. Takže, ak aj použijem úplne zlú gramatiku, ale dosiahnem, čo som chcel, cieľ je splnený. Najskôr rozprávať, potom dolaďovať. Pravý opak slovenskej metódy, ktorú som zažil.

V rovnakom období som si uvedomil, že Slováci javia záujem o moju prácu: trénovanie a workshopy. V duchu hesla „choď tam, kde sú peniaze“ som začal trénovať malých podnikateľov, robil som workshopy pre začiatočníkov, a pripravil aj workshopy „WhatCity?“ pre Punkt. Môj pôvodný nápad zostať na Slovensku asi 10 týždňov, nájsť obchodného partnera a potom operovať medzi Holandskom a Slovenskom, sa zmenil na polotrvalý pobyt. Z návštevníka a pozorovateľa k súčasti slovenskej spoločnosti.

Môj spôsob trénovania spočíva v metóde Otázka – v duchu hesla opýtaj sa a dostaneš odpoveď. A tiež učiť sa praxou: trénujte to, čo kážete. Mladí podnikatelia majú chuť to takto robiť, ale nie je to ľahké. Takže som sa im pokúsil pomôcť. Inicioval a investoval som do prekladu, tlače a vydania malej brožúrky pre podnikateľov, ktorá v origináli vyšla v holandčine pod názvom Calimeromarketing 3.0 (pre čerstvo vyliahnutých podnikateľov, ktorí neradi čítajú, prečítate za 1 hodinu). Podporilo ma dokonca aj Holandské veľvyslanectvo pri organizovaní prezentácie so samotným autorom. Ako to? Upiekol som jablkový koláč na narodeniny veľvyslanca a priniesol som mu ho na ambasádu.

Musel som sa naučiť počúvať, pretože učením sa od ostatných je jednoduchšie dosiahnuť svoj cieľ.

Takže teraz robím na Slovensku veci, o ktorých mi ani nenapadlo, že by som niekedy robil. Oslovili ma, aby som učil deti angličtinu, takže teraz vediem kurzy konverzácie. To isté s holandčinou, ale pre dospelých. Často som chodil na HC Slovan a učil som sa slovenčinu stále viac a viac. Jazdil som na bicykli bez ohľadu na to, či ma taxikári za to majú radi alebo nie:

A prečo som opustil Holandsko? Mám rád svoju krajinu, som na ňu hrdý, je skvelo zorganizovaná, vláda je dôveryhodná, verejné priestory sú udržiavané, nemocnice vás berú ako ľudskú bytosť, udržateľnosť nie je mŕtvym slovom a bicyklovanie je bezpečné. Tu na Slovensku však môžem čeliť výzvam. A možno môžem byť malou (veľmi malou) pomocou v snahe spraviť Slovensko ešte krajším ako je teraz. Cítim sa tu šťastný. Chodil som a chodím von, spoznávať ľudí, pretože nikto neprichádza za mnou. Byť v cudzej krajine znamená ťažkú prácu, robiť dvakrát viac za polovicu času, a stále si nebyť istý, či moja snaha prinesie nejaký výsledok. Jazyky som sa naučil na škole a zlepšujem sa v nich. Sú pre mňa kľúčom do spoločnosti.

Podnikateľov, ktorých som trénoval a chceli opustiť svoje krajiny, pretože „niekde tam“ je lepší svet, sa vždy pýtam: si tu šťastný? Pretože ak nie si šťastný tu, nebudeš ani na druhej strane akejkoľvek hranice v akejkoľvek krajine.

Naučil som sa nevytvárať si žiadne domnienky, ale rovno sa pýtať. Občas tým ľudí šokujem, čo znamená, že nie celá spoločnosť sa stane mojim kamarátom. Ale pre mňa je to najefektívnejší spôsob budovania si života tu.

Claire Sturm

Obed zadarmo

Nie som si istá, kedy to vlastne dohodli, ale vykonané to bolo v septembri 2015. Rakúska vláda požiadala slovenskú o ubytovanie 500 sýrskych utečencov. Stále mali byť posudzovaní ako žiadatelia o azyl v Rakúsku, avšak dočasne umiestnení na Slovensku. Po tom, ako sa 71 ľudí udusilo v nákladnom aute pri Parndorfe, zrazu už Sýrčania neboli v akejsi vzdialenej, vojnou zmietanej krajine, ale zomierali v strednej Európe, 40 minút cesty od nás.

A tak sme chceli ísť do Gabčíkova a pomôcť. Po početných telefonátoch a dohadovaní sa L konečne podarilo presvedčiť slovenských správcov onoho „tábora“ (pôvodne to bola robotnícka ubytovňa z čias budovania neďalekej priehrady), aby nám umožnili doniesť tam množstvo darovaného šatstva. Dovolili nám použiť miestnosť so stolmi a stoličkami. Pomoci sa nám dostalo aj od Slovákov, ktorí tam pracovali, ba aj od niekoľkých Sýrčanov. Išlo to celkom hladko, hoci sme podcenili časovú náročnosť. Prišli sme o deviatej a nebolo ešte ani poludnie, keď už nám niektorým škŕkalo v bruchách. Jeden zo zamestnancov nám odporučil dať si niečo u nich v jedálni.

P, L, M a ja sme teda váhavo obišli ubytovňu zloženú z troch budov a opatrne vstúpili do jedálne. Bola ako každá iná slovenská jedáleň. Asi sedemdesiat ľudí v rôznom veku v nej buď jedlo, čakalo v rade na porciu obeda, alebo odovzdávalo tácky na miesto určené na špinavý riad. Rozhliadali sme sa s nenápadným úsmevom, pričom sme tiež boli pozorovaní a mnohí nás vítali úsmevom alebo prikývnutím. Ale pri dverách nám zamestnankyňa zbierajúca lístky oznámila, že sa po ne musíme vrátiť na recepciu. Bolo zrejmé, že berie svoju prácu vážne a my sme chceli prejaviť našu ochotu riadiť sa pravidlami tábora a nespôsobiť nikomu problémy. Poslušne sme počúvali, keď nám radila ako sa dostať na recepciu a zakúpiť si obedové lístky.

Neprešli sme však ani desať krokov, keď za nami pribehla Sýrčanka vo veku čosi po dvadsiatke. Nehovorila vôbec po anglicky, ale úsmevom a gestami nám naznačila, aby sme ju nasledovali. L sa tešila, M a P iba ako vždy poslúchli a ja som si uvedomovala, že všetci v jedálni nás sledujú. Zamestnankyňa pri dverách od Sýrčanky pokojne prijala obedové lístky, a tá nás potom nasmerovala k voľnému stolu. „Sadnite si a počkajte tu“, naznačila opäť gestami a odbehla. Postavila sa do radu pre naše obedy. My sme si zatiaľ vymieňali úsmevy s deťmi navôkol. M potom išla Sýrčanke pomôcť s táckami, na ktorých bolo pečené kura s hubami v hnedej omáčke, tarhoňa a chlieb. Poctivé slovenské jedlo. Ale naša hostiteľka si k nám nesadla. Vrátila sa k stolu, kde obedovala jej rodina, muž a 9- či 10-ročný chlapec, a kde medzitým vychladol jej vlastný obed. Boli sme dojatí týmto malým gestom, ktoré odhalilo veľa ľudskosti. Prišli sme do Gabčíkova rozhodnutí pomôcť oblečením utečencom unikajúcim pred krutou občianskou vojnou a táto žena, ktorej sme my mali pomôcť, nám darovala obedové lístky patriace jej rodine.

Neviem, kam sa odvtedy podela, ale domnievam sa a dúfam, že kdesi v Rakúsku práve začína nový život. Často ale na ňu myslím a v srdci nemám obavy. S tou ľudskosťou a dobrotou bude v poriadku.

poviedka

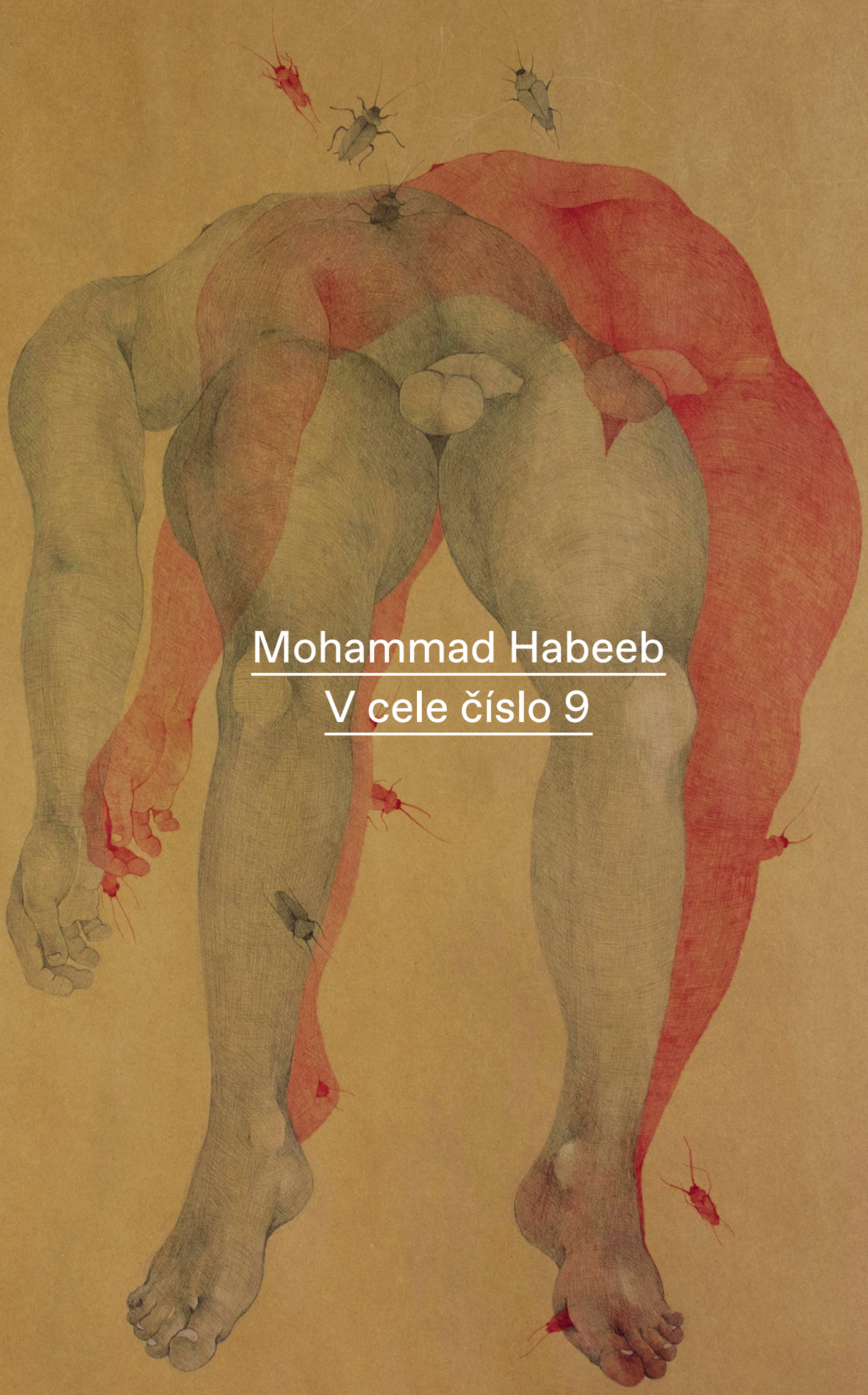

Mohammad Habeeb
V cele číslo 9

kresby: Robert Gabris

Keď mu bachar otvoril dvere na cele č. 9, zrazu sa mu z hlavy vyparilo všetko, čo mal načítané o väzenskom prostredí a celách. V tej chvíli sa mu zrútili všetky predstavy, ktoré si vytvoril v mysli o tom, ako bude znášať ten nezdravý brloh plný lepkavej temnoty. Tma ho zhltla skôr, než mohol pochopiť tú lepkavosť, ktorá sa mu začala vkrádať do tela cez póry na pokožke. Akoby stál nahý uprostred nepreniknuteľnej čiernoty. Zmätene prešľapoval na mieste ako zviera lapené do neviditeľnej pasce. V jednu chvíľu, trvanie ktorej by nevedel určiť, sa mu zazdalo, že prišiel o zrak. Nesmie však dovoliť, aby sa ho zmocnila panika. Zhlboka sa nadýchol a čakal, kým si oči zvyknú na tmu, aby zistil v akej veľkej cele sa vlastne ocitol. Čakal. V momente, keď pocítil, že už je pripravený, aby čelil onomu zisteniu, mu v hlave skrsla myšlienka: „Tak pre toto Cigáni inštinktívne tiahnu k nomádstvu a nikdy sa neusadia. Kvôli tomuto nechcú bývať v domoch, ktorých steny sa navzájom dotýkajú a majú presne vymedzený priestor. No možno sa už zmenili. A ty si to ani nepostrehol.“

Znovu si spomenul na početné návštevy väzníc, na knihy a romány, ktoré o takýchto kobkách prečítal. Opäť si v mysli premietol všetky scenáre psychologickej prípravy, ktoré si vytvoril, kým čakal, až ho čochvíľa zatknú. Avšak nič z toho nezafungovalo. Nijako to nemohlo rozptýliť tú tmavú, chladnú a lepkavú temnotu pripomínajúcu jed.

Pomyslel si: „Kto bol prvý zlosyn v histórii, ktorému napadlo, aby živých ľudí zatvárali do takýchto hrobov. Ako takéto niečo vôbec môže dopustiť ľudský rozum?“ Spomenul si na báseň od Abú al-Kásim al-Šábbího, ktorú sa naučil ešte v škole: „Základný kameň môjho domu z kovu je strechou pre môj dom z kameňa. A tak nech si len veje vietor a zmáča ho dážď.“

No tento malý hrob, ktorý sa nachádza päť metrov pod zemou, nepostavili, aby chránil jeho obyvateľov pred nepriazňou krutého počasia.

Povedal mi: „Myslel som si, že človek je v totálnom bezpečí medzi pevnými a teplými stenami. Tým lepšie, ak je tam s ním nejaký spriaznený človek, s ktorým sa môže potešiť zabalený v teplom kokóne mlčania a vychutnáť sladkú chuť slastných vzdychov. Určite si spomenieš na tie chvíle, keď som unikal pred životnými sklamaniami a pred ľuďmi. Pred svojimi omylmi a trpkými sklamaniami. Ach, ako veľmi som vtedy chcel byť sám. Vtedy som nachádzal v uzavretých priesoroch útechu, no v tejto lepkavej temnote sa nič také nenachádza. Naopak, hrozí, že ma každú chvíľu udusí. Aký obrovský je rozdiel medzi temnotou, ktorá preniká do špiku kostí a tou dobrovoľnou, do ktorej sa človek uchyľuje, keď má chuť kontemplovať.”

Pravdou je, že videl, ako sa steny cely stali pritesnými pre mnohých, čo tu boli pred ním. Každý na to reagoval inák. Otvoril ústa. Chcel zakričať, aby tma zmizla. Alebo aby ho už prestala ohmatávať.

Zvláštne, že tento príval spomienok akoby mal za úlohu uľahčiť ľudskému trápeniu, alebo oslobodiť človeka z tohto hrobu. Spomienky ho v čase vrátili o jedenásť rokov späť. Keď poprvýkrát vstúpil do domu a mal pocit, že na neho každú chvíľu padnú steny. Nemohol v ňom vydržať a tak si vymyslel výhovorku a odišiel.

Keď sa to niekoľkokrát zopakovalo, začal to prisudzovať negatívnej energii, ktorou steny nasiakli. Mohla byť energiou tak obyvateľov domu, ako aj ich návštevníkov.

Tma nereagovala ani na výkriky, ani na prosby. Bude musieť túto bitku vybojovať sám. Bude jej jediným svedkom? Naozaj jediným?

Keďže nepreniknuteľná tma nakoniec zahalila očiam všetko, rozhodol sa, že si vypomôže hmatom. A neskôr čuchom. Áno, napadlo mu, že bude oňuchávať steny a prikrývku, na ktorej stál. Prikrývka, ako si neskôr uvedomil, bola to jediné v celej cele. Prekvapil ma týmto zvláštnym rozhodnutím. Žiadny z jeho predchodcov to takto nerobil. Nezažil som, aby niekomu napadlo oňuchávať steny. Avšak tento nový obyvateľ ovoniaval veci v ktoromkoľvek dome. Robil to však veľmi obozretne. Len vtedy, keď sa naskytla vhodná príležitosť. Oňuchávanie považoval za veľmi dôležitý indikátor toho, v akom duševnom rozpoložení sa nachádzajú obyvatelia domu. Ovoniaval podpery na laviciach, na ktorých sedel, inokedy zase záclony zatuchnuté od dymu z cigariet. Tak ich aj vždy nazýval – rezervoár pre cigaretový dym.

Opýtal som sa: „Naozaj majú miesta svoju špecifickú vôňu, farbu a zvuk a sú uložené ako určitá stopa v teplých kútoch? Alebo sa tento rezervoár nachádza len v subtílnej ľudskej pamäti a ľudia k nemu siahajú, kedykoľvek sa im zachce. Myslíš, že samotný sklad spomienok takisto hrá určitú úlohu v procese tohto tvorenia? Domnievaš sa, že filtruje detaily a má na starosti výber tých čerstvých, aj tých dávno minulých spomienok podľa toho, aký má k nim vzťah?“

Otázka ho vytrhla z vlastných spomienok. Tváril sa však, že ju nepočul a rozhodol sa využiť príležitosť, aby robil niečo iné. Postavil sa a rozpažil ruky na šírku cely. Studené steny, ostré ako žihadlo boli bližšie, ako si myslel. Nechal padnúť ruky pozdĺž tela ako paralyzované. Steny sa začali pomaly hýbať. Tma ešte viac zhustla a stemnela. Ako čepeľ hydraulických nožníc dotýkajúcich sa jeho ramien sa chladné steny ešte viac priblížili a začali drviť jeho telo rovnako neúprosným spôsobom, akým ľad útočí na hladinu vody.

Nakoniec sa steny zrazili. Rozmliaždili ho a jeho telo premenili na lepkavú kašu ešte skôr, než ho nadobro pohltila tma. Steny tak dosiahli vrchol rozkoše v rovnakej chvíli, keď jeho praskajúce končatiny vydali posledný vzdych.

Zomknuté steny sa prestali hýbať. Načúvali žalospevu duše nad rozmliaždeným telom a radovali sa. Steny boli jediným svedkom toho, ako sa prirodzený stav vecí v tomto hrobe obrátil naruby. Telo, o ktorom sa domnieval, že je schopné vydržať čokoľvek, ochutnalo trpkú príchuť porážky. Jeho sila bola len púhou ilúziou. Telo pripomínajúce lepkavé želé opúšťa ducha. Zahaľuje ho čiernočierna tma. Pulz života a duch sa primkýnajú k sebe. Neoplakávajú ho. Veď nemá zmysel oplakávať telo, ktoré padlo živé.

Pulz života sa triasol obťažkaný vôňou detských a mládežníckych snov. Pritiahol k sebe zmysly a povedal: „Poďte! Už nás čakajú.“ Z pórov mlčiacich stien unikali stovky vôní. Bolo cítiť potuchnutú bazalku, ktorá vyčkáva na vánok alebo vietor, len aby sa mohla povzniesť nad zápach krvi a pudy tyrana.

Stretnutie to bolo príjemné. Bezpochyby. Veď také sú všetky stretnutia intímnych priateľov. Či existuje niečo krajšie ako počuť v zmäti hlasov v cudzine známy hlas, čo poteší srdce povedomou melódiou?

Po tom, čo sa spoznali, rozprestrel na podlahe cely jedinú prikrývku, ktorá tam bola a vyložil na ňu topánky. V cele sa vznášala vôna zatuchnutej bazalky. Vytvárala teplo, ktoré rozptyľovalo temnotu a umožňovalo zmierenie sa so životom i smrťou. Kvôli tomu bolo nevyhnutné znovu sa narodiť. Jeho duša bola v tej chvíli oveľa pokojnejšia ako mĺkvy hrob. Nestaral sa už dokonca ani o svoje ponížené telo, ktoré sa náhlilo spojiť sa s dušou.

Mohammad Habeeb je jedným z najvýznamnejších sýrskych prekladateľov do arabského jazyka (T. S. Eliot, José Saramago, Erich Fromm, Carl Gustav Jung a iní), ako aj spisovateľom a vysokoškolským učiteľom. V roku 1989 spoluzakladal Výbor na obranu demokratických slobôd a ľudských práv v Sýrii a stal sa redaktorom undegroundového časopisu Hlas demokracie. V roku 1991 bol prvýkrát zatknutý pre šírenie letákov kritizujúcich porušovanie ľudských práv. V roku 2015 musel definitívne opustiť svoju krajinu po sústavnom obťažovaní zo strany vládnych vojakov a milície. Azyl mu poskytla organizácia ICORN (International Cities of Refuge Network), ktorá sa stará o spisovateľov a umelcov, ktorým hrozí v ich krajine nebezpečenstvo z dôvodu hájenia slobody prejavu a demokratických hodnôt.

21^4

štvrtok o 18.00
KC Dunaj,
Nedbalova 3

Svoju tvorbu príde do Bratislavy predstaviť Mohammad Habeeb na pozvanie Literárneho klubu a festivalu [fjúžn].

Funnylicious

Funnylicious je medzinárodná improvizačná skupina zložená z ľudí, ktorí milujú smiech a kreativitu. Sme prvou anglicky hovoriacou improvizačnou skupinou na Slovensku. Sídlime v Bratislave, avšak vystupujeme a trénujeme seba i iných v celej strednej Európe. Na základe návrhov publika vytvárame situácie, postavy, vzťahy, príbehy. Úplne bez prípravy, na mieste.

Vznikli sme v marci 2014 vďaka iniciatíve nášho zakladateľa a umeleckého riaditeľa – Hon Chonga. Hlavnou myšlienkou Funnylicious bolo priniesť umenie improvizácie a všetky jeho pozitívne aspekty na Slovensko. V našej skupine vítame ľudí zo všetkých kútov či kultúr sveta.

Veríme, že improvizačné divadlo je prospešné pre každého – hercov aj nehercov – bez ohľadu na vek či zázemie. Rozvíja schopnosti potrebné pre vystupovanie na pódiu, ale aj pre prácu a bežný život. Sú nimi napríklad komunikačné a prezentačné zručnosti, aktívne počúvanie, prijímanie návrhov druhých, budovanie dôvery, empatia, práca v tíme, sebaistota, riešenie problémov a kreativita.

Improvizačné divadlo takisto znižuje strach z robenia chýb či neúspechu. Je úplne v poriadku, ak sa scénka nepodarí. Dôležité je ísť ďalej. Niekedy práve vďaka chybe sa scénka rozvinie do veľmi humorných momentov.

Veríme v silu a pozitívne účinky improvizačného divadla, preto sme sa rozhodli ukázať ju čo najviac ľuďom a začali sme ponúkať workshopy pre verejnosť a pre firmy. Workshopy realizujeme v anglickom a slovenskom jazyku, a všetci, ktorí majú záujem, sú vítaní vyskúšať si, aké je to byť kreatívni a akceptovaní. Workshopy sú takisto pre hercov aj nehercov, účastníci si neskôr môžu vyskúšať aj naozajstné improvizačné divadlo pred publikom. V tomto roku sme rozbehli aj voľnočasový program pre deti a tínedžerov.

V blízkej budúcnosti sa chystáme reprezentovať Slovensko na medzinárodných improvizačných festivaloch. Chceli by sme vystupovať na pódiách po celej Európe a naučiť improvizačné divadlo toľkých ľudí, ako je to len možné.
www.funnylicious.eu
facebook.com/befunnylicious

InterNations

Začať žiť v cudzej krajine nie je nikdy ľahké. Je to ako malé dobrodružstvo. Spoznávať nový jazyk, neznáme jedlá, nových ľudí môže byť zábava, ale aj náročné obdobie pri prekonávaní prvotného kultúrneho šoku, kedy sa zrazu človek môže dostať do sociálnej izolácie. Práve kvôli tomu je tu projekt InterNations.

Táto celosvetová sieť vznikla v Nemecku v roku 2007. Dnes má 1,8 milióna členov v 390 mestách v 195 krajinách po celom svete. V roku 2012 bola založená aj v Bratislave. Cieľom bratislavskej komunity je propagácia hlavného mesta, rôznych aktivít a prepájanie Bratislavčanov s cudzincami. Na spoločných stretnutiach prostredníctvom osobných príbehov sa členovia komunity vzájomne obohacujú o nové informácie o spôsobe života v krajinách celého sveta. Slováci takto získavajú okrem iného aj možnosť zdokonaľovať sa v anglickej komunikácii. S pomocou InterNations Bratislava sa cudzincom darí lepšie zvládať adaptáciu v novej krajine. Je to najväčšia medzinárodná online komunita pre ľudí žijúcich a pracujúcich na Slovensku, ktorí potrebujú pomoc, nájsť užitočné informácie a služby či priateľov v novej krajine.

Čo si ľudia na týchto stretnutiach najviac cenia, sú kontakty a priateľstvá, ktoré tu môžu nadviazať. V bratislavskej komunite je registrovaných 4 000 členov. Na podujatiach sa síce striedajú, no jadro komunity sa už dobre pozná a veľakrát sú tieto aktivity jedinými príležitosťami, kedy sa ľudia vedia pri svojej pracovnej vyťaženosti stretnúť s viacerými členmi naraz.

Ako sa stať členom InterNations? Stačí si kliknúť na www.internations.org a vyplniť profil. Celý proces je rýchly a bezplatný. Na webstránke potom môžete sledovať, aké aktivity lokálna komunita organizuje. Tie môžete nájsť aj na Facebooku. Najnavštevovanejší event je „business networking“ organizovaný každý mesiac, obľúbenými sú i vedomostný kvíz v angličtine, kurz varenia či rôzne ochutnávky vín a jedál medzinárodných kuchýň.
www.internations.org
https://www.facebook.com/InternationsBratislava/

Superar

Hudba spája, posilňuje, inšpiruje. Môže však hudobné vzdelávanie napomáhať integrácii?

Od roku 2009 poskytuje medzinárodná iniciatíva Superar so sídlom vo Viedni špičkové bezplatné hudobné vzdelávanie všetkým deťom, bez ohľadu na ich národnosť, vierovyznanie, či kultúrnu identitu.

Iniciatíva bola založená známymi inštitúciami: Caritas Viedenskej arcidiecézy, Wiener Konzerthaus a Viedenským chlapčenským speváckym zborom. S jedným hlavným cieľom – priniesť pozitívnu energiu, silu hudby a umenia aj tam, kde deti a mladí ľudia k nim nemajú dostatočný prístup.

Superar pôsobí najmä tam, kde je lokálna komunita rozdelená a poskytuje deťom bezplatné hudobné vzdelávanie vysokej kvality prostredníctvom detských speváckych zborov a orchestrov. Výuka prebieha výhradne v skupinách a je založená na kombinácii sekvenčného vzdelávania a workshopov s vhodným hudobným repertoárom. Hodiny hudby sú pravidelné, prebiehajú štyri až šesťkrát do týždňa v prostredí, ktoré je pre deti stimulujúce a podporujúce.

Superar je súčasťou medzinárodnej hudobno-vzdelávacej siete Sistema Europe. Inkluzívny prístup, ktorým pracuje, inšpiruje deti k chápaniu spoločnosti, v ktorej majú všetci ľudia rovnaké príležitosti, kde sa vzdelanie a vzťah ku kultúre nepovažujú za luxus. Superar nevyhľadáva talenty, ale je otvorený všetkým deťom, ktoré majú záujem o hud-

---

22⁴

piatok o 20.00
A4 – Priestor súčasnej kultúry, Karpatská 2

Nenechajte si ujsť zábavné, nepredvídateľné a úplne imrpovizované predstavenie Funnylicious na festivale [fjúžn].

bu. Cieľom je pomôcť objaviť hudobný talent, ktorý sa skrýva v každom dieťati a to vďaka skúsenostiam, znalostiam a metodickej spolupráci špičkových inštitúcií, ktoré Superar založili a podporujú. Mnohé koncertné vystúpenia sú realizované na svetoznámych pódiách a tak posilňujú sebaistotu detí, ako aj ich zmysel pre sociálne vzťahy a pocit pokroku. Kolektívny zážitok úspechu, zhmotnený koncertnými vystúpeniami je pre deti nekonečným zdrojom motivácie.

Superar zároveň napomáha transformácii sociálnych vzťahov v komunitách, kde pôsobí. Pravidelné hudobné a umelecké vzdelávanie posilňuje pocit identity v komunite, vzájomnú podporu, schopnosť hľadať a dosahovať spoločné ciele a tvoriť pozitívne hodnoty vo veľmi rôznorodých skupinách detí.

V súčasnosti Superar pracuje s deťmi, ktoré hovoria 29 rôznymi materinskými jazykmi. Zo 16 lokalít v Rakúsku sa táto iniciatíva postupne preniesla aj do Bosny, Rumunska, Švajčiarska a na Slovensko. U nás pôsobí od roku 2013 v Banskej Štiavnici a Detve. Aktuálne pripravuje rozšírenie aktivít v Bratislave a Plaveckom Štvrtku.
http://www.superar.eu
https://www.facebook.com/superarsk

Welcome to Bratislava

Život v hlavnom meste zachytávaný očami dvoch Sloveniek, ktoré sa delia so svojimi zážitkami a píšu o miestach, kam radi chodia, o aktuálnom dianí v meste a robia rozhovory so zaujímavými ľuďmi, ktorých príbehy sú s Bratislavou prepletené. Blog písaný v anglickom jazyku sa zameriava na edukáciu zahraničných ľudí žijúcich v meste, a tiež turistov prichádzajúcich do Bratislavy, prostredníctvom článkov, v ktorých dominujú osobné odporúčania.

Myšlienka založiť tento druh blogu vznikla prirodzene ako následok toho, že zakladateľky sa dlhodobo pohybovali v medzinárodnom prostredí. Počas vysokej školy boli aktívne v couchsurfingu a spoznali veľa ľudí zo zahraničia či už cestovaním alebo sprevádzaním turistov po Bratislave. Na blogu nájdete články o tom, čo sa im páči alebo kde im chutí. Viac o úspešnosti projektu hovoria referencie od čitateľov:

„Žijem v Bratislave už niekoľko mesiacov a musím povedať, že máte skvelú stránku! Pomohla mi v mnohých smeroch a situáciách, keď som víkendy trávila sama a nemala som potuchy, čo robiť – u vás som vždy našla skvelé tipy a vďaka vašej stránke som spoznala Bratislavu veľmi detailne. Ďakujem za všetko, čo pre nás robíte!“ (Caro, Nemecko)

„Pracujem ako turistický sprievodca a musím priznať, že ste vytvorili veľmi pekný projekt o Bratislave. Váš web je naozaj veľmi inšpiratívny a myslím, že môže byť veľkým prínosom pre turistov, ktorí plánujú navštíviť naše mesto.“ (Soňa, Slovensko)

„Mám naplánovaný výlet do Bratislavy a pri hľadaní miestnych tipov som natrafil na váš web. Veľmi sa mi páči spôsob, akým o veciach píšete a akým prezentujete krásy vášho mesta. Myslím, že ma čaká ešte veľa čítania, aby som sa poriadne pripravil na moju cestu. Skvelá práca!“ (Emanuele, Taliansko)
www.welcometobratislava.eu
https://www.facebook.com/welcometobratislava/

Internationals Bratislava

Organizácia Internationals Bratislava spája ľudí z rôznych končín sveta žijúcich v Bratislave bez ohľadu na ich pôvod. Podporuje ich sieťovanie, spoluprácu a interkultúrnu výmenu. Jej cieľom je prepájať kultúry a pomáhať vytvárať priateľstvá. Doposiaľ spojila ľudí z viac ako 120 krajín a tento počet neustále rastie. Dnes má viac ako 18000 členov. Služby, ktoré poskytuje nie sú informačné, ale skôr spoločenské – organizovanie párty, stretnutí a výletov pre cudzincov i „domácich“ z Bratislavy bez ohľadu na národnosť a vek.

Organizácia bola založená samotnými migrantami pre medzinárodnú komunitu čerpajúc zo skúseností samotných cudzincov žijúcich tu a zažívajúcich tunajšiu kultúru. Dokáže tak poskytovať tipy pre nočný život, návštevy prírody či iné aktivity. Za účelom socializácie organizuje párty, výlety, workshopy a športové cvičenia – v angličtine (prípadne aj s prekladom do slovenčiny). Pravidelné diskotéky boli jednou z prvých akcií Internationals Bratislava a pritiahli zatiaľ najviac záujmu. Aby nebola núdza o zábavu, majú tieto žúry aj rôzne tematické zameranie ako napríklad halloweenská, havajská, semaforová, fúzová.

Počas výletov zas možno spoznávať nie len krásky Slovenska, ale aj okolitých krajín. Účastníci sa zároveň dozvedajú základné fakty o histórii a atrakciách tej-ktorej navštívenej oblasti či majú možnosť degustovať miestne víno. Raz štvrťročne sa konajú aj tvorivé workshopy pre ženy pod vedením skúsených lektoriek, či už ide o výrobu šperkov, kvetinových vencov, prípravu vianočných dekorácií alebo karnevalových masiek.

Každé dva mesiace je v ponuke workshop pre čerstvých migrantov pod názvom Welcome to Slovakia. Účastníci získajú tipy ako sa rýchlo a pohodlne „usadiť“ v Bratislave, ako aj praktické informácie o možnostiach ubytovania či dostupných službách pre cudzincov.

Športové cvičenia sa organizujú formou pravidelných týždňových kurzov v Starom meste – joga, pilates, zumba, belly dance. Internationals Bratislava organizuje aj ďalšie workshopy, semináre a stretnutia pre rozvoj tela a ducha – meditácia a Gong kúpeľ.

Internationals Bratislava založila v roku 2013 Maria Hrvatić z Chorvátska. Maria prišla na Slovensko v roku 2010 za prácou v IBM. Vďaka rozmachu tejto komunitnej organizácie z firmy odišla a dnes sa naplno a s láskou venuje už iba Internationals Bratislava.
www.internationals.sk
www.facebook.com/InternationalsBratislava

24^4

nedeľa 11.00—19.00
Stará tržnica & Dom umenia/Kunsthalle, Námestie SNP

Internationals Bratislava pre vás pripravila bohatý program na Nedeľnú [fjúžn] Parádu. Príďte si vyskúšať jogu, brušné tance, zumbu či meditáciu v angličtine.

Irena Brežná

Nevďačná cudzinka

Iná skúsenosť v slovenskom slove

foto: Lousy Auber

Irena Brežná: Nevďačná cudzinka (Aspekt, 2014)

Irena Brežná sa narodila v roku 1950 v Bratislave, detstvo prežila v Trenčíne. V roku 1968 emigrovala s rodičmi do Švajčiarska, kde odvtedy žije a pracuje. Vyštudovala slavistiku, filozofiu a psychológiu v Bazileji. Pracovala ako psychologička, prekladateľka a tlmočníčka z ruštiny do nemčiny, koordinátorka v Amnesty International a vojnová reportérka. Realizovala a podporovala rôzne humanitné a ženské projekty. Autorsky debutovala v roku 1982, publikuje najmä po nemecky.

Za román Nevďačná cudzinka získala Irena Brežná 14. marca 2016 Cenu Dominika Tatarku. Prečítajte si krátky úryvok z románu a jej ďakovnú reč z preberania tohto ocenenia.

Nevďačná cudzinka

úryvok

Aby som sa prispôsobila cudzej klíme, musela som zvládnuť skúsenosti celých generácií počas jedného jediného života, musela som urýchliť evolúciu svojho druhu. Bola som v neustálej pohotovosti, povystrkovala som všetky antény a pridala plyn. S novými kapilárami som vybudovala spojenia, chýbajúce zručnosti a orgány som kompenzovala tým, že som divo poletovala sem a tam. Medzidruh s tykadlami a osím pásom bzučiaci vo vysokých frekvenciách, rýchlo, ešte rýchlejšie. Večer som sa vyčerpaná ponárala do snov o putovaní, so starým kufrom som cestovala vo vlakoch, stratila som jeho obsah, kúpila som si nové šaty, okradli ma, sledovala som zlodejov, zbila som ich, uzmierila sa s nimi a potom mi darovali nový odev. Noci som trávila skúšaním šiat, pripravovala som sa na veľké premeny. Aké nezmyselné by bolo chcieť sa vtesnať do jedných jediných slušných šiat. Predo mnou sa predsa otvárali šatníkové skrine sveta.

Dala som zbohom svojej viere v zázraky, žiadne spoločenstvo, žiadna nadpozemská bytosť by ma nikdy neodniesli ta, kde som chcela byť. Naučila som sa, že nič sa nedeje z milosti, a ak predsa, potom nie nevyhnutne mne. Padla som na kolená, začala som sa plaziť, vstala som a bežala a padla a šla ďalej. Vieru v zázraky som si ponechala len na zázraky a jedného dňa sa mi snívalo, že lietam. Osvojila som si miestne zemité vlastnosti, ale len natoľko, aby ma príliš nezaťažovali, a stúpala som stále vyššie, stala som sa prelietavou, videla som krajiny ako záhrady, ktorými tiahli elektrické vláčiky, a konečne som sa zasmiala. Keď som to vzdala nútiť sa k tomu, aby som tu za každú cenu úspešne pristála, ocitla som sa v blaženom stave vznášania. Z výšky som sa pokúšala rozlúsknuť šifry, čítať proti tunajšiemu spôsobu čítania, teda medzi riadkami, ako som bola navyknutá z diktatúry. Nie, nemusela som odhodiť všetko, čo som si priniesla, takže som predsa len nezačínala od nuly.

Moje povrazolezecké balansovanie dostalo smer, pustila som sa skúmať myslenie za každým myslením. Dôverne známu celistvosť som nenávratne stratila, ale získala som schopnosť odhaľovať kúštik dôverne známej blízkosti v mnohom neznámom. Chcela som si ušiť nové šaty, také, aké tu ešte nikdy neboli. Ešte som nevedela, že sa to dá, že kultúry sú farebné látky, o ktoré sa možno jednať, že sa tiež stanem jednajúcou sa trhovníčkou, ktorá nakupuje a predáva, ktorá má na bazári oči otvorené a nič nepovažuje za nemožné. Aby som mohla nerušene myslieť, musela som opustiť aj cudzinecký klan. Čistá cudzota, ktorú som potom dosiahla, sa stala dôverne známym útočiskom, ba viac než to, stala sa voľbou. O tento urýchľovač myslenia som už nikdy nechcela prísť.

Túžba po barokovej blízkosti k ľubovoľným ľuďom, po tučných, súkromných slovách ako bacuľatých anjeličkoch stále slabla. Keď som sa zasa raz stretla s kostnatou informáciou, vychudnutou a drsnou, znášala som ju statočne, bez bolesti. Predtým som žila v hladomorni, ktorú som si vytesala z nesprávnych očakávaní. Vyrástla som v kruhu, a tak som nebola schopná oceniť štvoruholník a všetku tú geometrickú rozmanitosť. Zvykla som si na tmavočervenú, a tak som sa ľakala fialovej a zelenej. Aké som to len bola reflexne reagujúce zviera! Teraz som sa stala človekom, moje reflexy sú slabé, na ich miesto nastupuje voľba. Zostrené zmysly mi stoja po boku ako poradcovia a rozum sa v chlade učí, čo je jeho poslanie. Tam kdesi medzi tými svetmi je miesto pre mňa. Nebolo pre mňa rezervované, vydobyla som si ho.

Už nie som neustále nahnevaná a smutná, ale praktická. Som zberateľka, staré premiešavam so všetkým možným novým, zvyšky vrakov a poznášané časti, a už nikdy neprestanem zbíjať dokopy svoju opovážlivú konštrukciu, ktorá sa raz zrúti a druhý raz zasa osvedčí. Dymiace city z hnedouhoľných kombinátov spájam s čistou, ekologicky odbúrateľnou intelektuálnosťou, pracujem uvoľnene, s nacvičenou precíznosťou a môj povoz pomaly nadobúda harmonickú aerodynamickú formu. Raz pohnem touto pákou, raz tamtou a frčím, frčím stále ďalej a všade prichádzam načas. A vďačne. Ani prezieravosť, ani praktický rozum, ani vďačnosť neohrozujú moju otvorenú identitu.

Iná skúsenosť v slovenskom slove

ďakovná reč

Niekoľko rokov po Nežnej revolúcii som sa v malebnom francúzskom mestečku Die prechádzala pozdĺž rieky Drôme s Francúzkou, ktorá mi rozprávala o svojom nedávno zosnulom milencovi. Z jej zdržanlivého rozprávania mi utkvelo v pamäti iba toto: Keď pricestovala z Paríža do tajomného mesta za Železnou oponou a vyšla so svojím milým do ulíc, tak sa od múra odlepila postava a sledovala ich. Povedala to s ľahkým začudovaním, so smútkom ale aj s dobrodružnosťou, ako keby hovorila o špiónke z Hollywoodskeho príbehu počas Studenej vojny a ja som pocítila niečo z atmosféry v dobe normalizácie, ktorú som nezažila. To ponuré mesto, kde sa tajná služba zaujímala o lásku podozrivého spisovateľa s cudzinkou z nepriateľského tábora bola Bratislava a tá žena bola francúzska slovakistka Sabine Bollacková. Jej ostro sledovaný milenec, to ste určite uhádli, bol Dominik Tatarka.

Po stretnutí pri rieke Drôme som sa pokúšala preložiť niečo z tvorby tohto eruptívneho autora do nemčiny, ale po pár stránkach som to vzdala. Bezbrehosť jeho literárneho textu sa podľa môjho vkusu nezmestila do nemeckej štruktúry, vyznela v nej príliš neskrotne, akoby divoká emocionalita spolu s neostýchavou telesnosťou bola prípustná len za dunajskými močiarmi a iba slovanský jazyk bol schopný túto zmes so samozrejmosťou stráviť.

V hierarchii hodnôt sa racionalita považuje za zrelšiu ako emocionalita a obvykle sa žene pripisuje to, čoho mal Dominik Tatarka neúrekom. Nebol však iba živel, ale aj politicky zodpovedne konajúci občan-disident. Sabine Bollackovú muselo popri profesionálnom záujme niečo na ňom silno priťahovať. Skúmala túto terru incognitu a sprístupnila francúzskemu čitateľstvu jeho Démona súhlasu.

Moja hrdinka z románu Nevďačná cudzin(k)a, za ktorý si preberám cenu Dominika Tatarku, pochádza z citovo a telesne bohatého sveta a z odporu. V novej kultúre si bráni svoju neposlušnú antipragmatickosť, neustále frfle na pokusy vtesnať ju do pravidiel. Učia ju plánovať, dôsledne pracovať, aby sa dostavil želaný výsledok. A vyžadujú od nej, aby odhodila svoju závislosť od dotykov. Ona však akúkoľvek domestifikáciu považuje za bytostné ohrozenie. No jej dospievanie postupne transcenduje starú identitu. A tekutosť už jej patrí iba sčasti, iné, pevné vrstvy ju prekrývajú, chránia ako betónový obal. V románe ide o slobodné prijatie určitej dávky štruktúry, racionality, pragmatizmu. Je to však dlhotrvajúci proces. Ak by sa to udialo príliš rýchlo, hrozí zrútenie osobnosti. Som si vedomá toho, že tieto protiklady sú konštrukt, veď emocionalita má svoju racionalitu i takzvané rozumné konanie býva citovo podmienené.

Osvojenie si hybridnej identity mojej hrdinky, sobáš citu s kontrolou, lepšie povedané ich partnerstvo ako emigrantský happy end sú v románe zobrazené ako pud sebazáchovy, ako dobre premyslená stratégia nielen prežiť, ale obohatiť svoju osobnosť novými, spočiatku opovrhovanými vlastnosťami, takými cenenými v cudzej kultúre, v ktorej city vyvolávajú strach z chaosu.

Takmer polstoročie žijem v kultúre odstupu, tak ju nazývam a stala sa mi dôverne blízkou. Interkultúrne pasovačky boli často témou v mojich textoch, ale polarizácia sa čoraz viac vytráca. V nemčine, z ktorej som si vytvorila literárny jazyk, som sa naučila city zošnurovávať analytickým myslením, ktoré im uberá udychčanosť, absolútnosť. Nevytlačila som ich, ale pridala kovový element, ukotvila som text aj v snahe o formu, ktorú mi slovenské okolie, ktoré ma sformovalo, do vienka nedalo. To je moja integrácia autorky píšucej po nemecky.

Som nesmierne vďačná porote, ktorá ocenila knihu Slovenky píšucej v cudzom jazyku, čím rozšírila pojem slovenská literatúra, ukázala, že sa to dá, že medzi strednou a západnou Európou nestojí duchovný ostnatý plot, môžeme meniť jazyky, kultúry, a nie je to vlastizrada. Raz bol exil, a teraz je možný návrat a nemusí byť fyzický, ale deje sa cez písané slovo, a to slovo nemusí byť iba rýdzo slovenské. Kniha je o emigrácii a že tá je súčasťou našich dejín, to porota svojím rozhodnutím potvrdila.

Zatiaľ čo pre nás sú hranice otvorené, tým, ktorí sú dnes na úteku, stredovýchodná Európa ukazuje neľútostnú tvár, pričom vyrába nového nepriateľa. Mnohí Západoeurópania sú tým zhrození. Či ten rasizmus pochádza z chudoby, z totalitného dedičstva, z obsolétneho nacionalizmu, pýtajú sa ma. Prischla mi rola

sprostredkovateľky, napokon, na preskakovanie z jednej perspektívy do druhej, z jedného jazyka do druhého som zvyknutá. Prišla som tentoraz do krajiny, ktorá sa čoraz viac uzatvára do svojej ulity a dáva výpoveď nielen európskej, ale aj čisto ľudskej solidarite.

Dešifrujem to ako znak pocitu neistoty, dokonca ohrozenia, znak chýbajúceho sebavedomia a chuti pustiť sa do niečoho, čo sa vymyká z boja o každodenné prežitie. Veď či nie je mylná predstava, že keď sa primkneme k tomu, čo nám je tak dobre známe, k takzvaným svojim, tak budeme v bezpečí? Chrániť samých seba a svojich, v tom má byť celá jedinečná skúsenosť života na našej planéte? Očividné oslabenie spoločnosti využívajú xenofóbi a ponúkajú ľuďom falošnú spolupatričnosť v domnelej sile. Exil ma naučil neposudzovať ľudí podľa toho, odkiaľ pochádzajú, ale kam sa uberajú. Na Slovensku je, samozrejme, aj potenciál na vzopretie a ten sa už mobilizuje. Citujem Friedricha Hölderlina: „Wo aber Gefahr ist, wächst das Rettende auch." Ale kde je nebezpečie, tam rastie aj spása.

Posledné dva roky píšem stĺpčeky do Sme, čím som prekvapila samu seba, lebo som si dlho myslela, že na písanie v slovenčine tu treba žiť, no na román si ešte netrúfam. Preto veľká vďaka patrí vydavateľstvu Aspekt a vydavateľke a prekladateľke Jane Cvikovej. Z mojej literárnej nemčiny vytvorila krásnu slovenčinu, ktorú som nadšene autorizovala; to ona mi darovala materinský jazyk, ale rozšírený v porovnaní s tým, ktorým som úplne samozrejme hovorila a písala do tragického augusta 1968. O 21 rokov neskôr prišiel zlom, ktorý mi umožnil mnoho návratov do tejto terry cognity. A s nimi možnosť opájať sa slovenčinou aj v písanom slove, ktoré je už však poznačené inou skúsenosťou.

Hitesh Kumar Lalji Thanki

Môj život na Slovensku a prínos imigrantov

Môj život na Slovensku považujem za úžasný a prirodzene plynúci. Oceňujem, že ľudia sú tu priami a sústreďujú sa na podstatu veci. Tiež oceňujem, že ak to potrebujem, dostane sa mi pomoci od susedov. Úradníci v rôznych štátnych inštitúciách radi pomôžu s riešením problémov. Avšak systém k tomu nie vždy prispieva. Máme mnohé rigidné pravidlá, napríklad povinná certifikácia aj v prípade jednoduchých živností.

Môj dojem zo Slovákov a Sloveniek je, že sú to milí, nepokazení ľudia, ktorí veľa pracujú, no nemajú veľmi radi zmeny. Niektorí ľudia sú takí hanbliví, že sa boja so mnou čo i len rozprávať, lebo som pre nich cudzinec. Žijeme však v 21. storočí a všetci sme vzdelané a civilizované ľudské bytosti. Dnešok už nie je o náboženstve, rase, komunite, ale o rozvoji a napredovaní – aj o rozvoji ľudí. Som Ind zo strednej triedy a trúfam si povedať, že dnes aj „globálny človek“, pretože som dosť času strávil s cudzincami z rôznych krajín – od Ďalekého východu až po Karibik. Od nich som sa mnohému naučil a spravili ma globálnym človekom. Možno nie som dokonalý, ale tiež mám niečo, čím môžem druhých obohatiť. Každý človek môže zdieľať a rozvíjať druhých a tak rozvíjať aj samotný národ.

Pekné na tom je, že keď človek príde so svojou rodinou do inej krajiny ako imigrant, spočiatku musí veľa vecí tolerovať: spoločnosť, tradície, názory, počasie, jazyk, či dokonca choroby. Vyžaduje to veľa práce usadiť sa niekde. A to vás obohacuje viac, ako si vieme predstaviť. O tieto cenné skúsenosti by sme prišli, ak by takíto ľudia nežili okolo nás.

Myslím si, že pre Slovákov by bolo dobre, aby viac pozorovali a učili sa od okolitého sveta. Moja skúsenosť z cestovania po svete a života v rôznych krajinách mi hovorí, že imigranti sú vlastne akýmsi oknom do vonakajšieho sveta a miestna spoločnosť sa od nich môže veľa naučiť. Prinášajú nové nápady, technológie, spôsoby života a chápania vecí, čo obohacuje domácu kultúru. Približujú krajinu svetu a robia ju tak múdrejšou.

Slováci by, podľa môjho názoru, mali pochopiť, že bez migrantov sú možnosti rastu výrazne obmedzené a ich život sa bude točiť v kruhu. Kvalitní a vzdelaní cudzinci sú kľúčom k rozvoju spoločnosti. Dobrými príkladmi ich prínosu pre krajinu sú Juhoafrická republika, Spojené arabské emiráty alebo Austrália, najmä ak ich porovnáme s inými štátmi v ich regiónoch. Ale aj USA, Veľká Británia, Nemecko, či Portugalsko, Španielsko a Francúzsko značne profitovali z migrácie. Prečo asi sa mnohé štáty (Kanada, Dánsko a mnohé ďalšie) usilujú, aby k nim prišli kvalifikovaní zamestnanci a šikovní podnikatelia?

Napriklad, indická spoločnosť TATA motors kúpila firmu Jaguar, ale istotne nie preto, aby ich továrne presťahovala do Indie, ale plánuju expandovať tam, kde sa závody už nachádzajú, prípadne do susedných krajín, ako napriklad na Slovensku. Ďalší príklad – spoločnosť Arcelor kúpila Mittal Group z Indie a, samozrejme, Veľká Británia sa teší z tohto korporátneho „imigranta“, ktorý novými nápadmi a stratégiou zachráni ich obrovskú, ale chradnúcu nadnárodnu firmu a tisíce pracovných miest. A toto je len niekoľko príkladov, ako môžu byť imigranti prínosom. Zatiaľ čo sa svet postupne mení na jednu „globálnu dedinu“, imigranti sú spôsob ako sa stať jednou jej štvrťou.

Michal Banaš

Na úteku uprostred ničoho

Sobota doobeda, posledné minúty v pohodlí domova na Slovensku. Romantické ideály sa premieňajú na rešpekt a úctu. Neviem príliš do čoho idem, rovnako neviem, čo ma čaká. Jedno však viem, už nemôžem dlhšie len tak sedieť a vytvárať si názor bez prežitej skúsenosti. Delí ma od toho už iba 6 hodín cesty. Nastupujeme do auta a vydávame sa spolu s dobrovoľníkmi na očakávanú cestu do Srbska, konkrétne k mestečku Šid.

Moje prvé zoznámenie sa s utečencami prichádza v nedeľu skoro ráno. Ako dobrovoľníci sa vždy rozdelíme na dve skupiny, jedna ide do tábora v Adaševci a druhá do tábora Principovač. Tentokrát na mňa vychádza ten v Adaševci, kde som nakoniec strávil najviac dní z celého týždňa. Tábor leží doslova uprostred ničoho. Utečenci sú ubytovaní v bývalom moteli, ktorý sa nachádza pri diaľnici s pumpou, a za ním sú len polia. Ženy a deti spia priamo v moteli, muži vo veľkých stanoch.

Prvú hodinu trávime v sklade, kde triedime potrebné veci ako oblečenie, hygienické potreby, či hračky. Prechádzame okolo provizórnej recepcie a skôr, než si to stihnem uvedomiť, je na mne zavesených minimálne 5 detí, ktoré všetky naraz kričia otázku, či nemám balón alebo bublifuk. Z vrecka vyťahujem balóny, ktoré sa behom pár sekúnd rozoberú, snažím sa nájsť pastelky a papiere na kreslenie, sadáme si za stôl. Sledujem, ako

sa úprimne tešia z maličkostí a ich radosť sa prenáša aj na mňa. Hlavou mi mihne, že ak by dospelí ľudia vnímali svet detskými očami, dejiny by boli bez zabíjania.

Venovať sa deťom berie človeku príliš veľa fyzickej energie, ale dvakrát toľko sa mu vráti tej psychickej. Cítim sa nečakane skvele. Po pár hodinách skúšam prvýkrát vytiahnuť fotoaparát, trochu zvedavý, ako naň budú ľudia navôkol reagovať. Obkolesí ma ešte viac detí, než keď som rozdával balóny. Všetky sa chcú dotknúť fotoaparátu. Po prvotnom váhaní a obavách sa rozhodnem, že im ho dám do rúk. Nastavujem automatický režim, vysvetľujem, ako funguje spúšť, a dúfam, že im nespadne. Deti zachytili prirodzené momenty a spontánne chvíle, ktoré by sa mne možno nepodarilo, takže svoje rozhodnutie neľutujem.

Večer sa presúvam k mužským sprchám. Ľudia v tábore majú k dispozícii teplú vodu v dvoch 3-hodinových intervaloch denne. Počítam uteráky, rozlievam šampón, kontrolujem hygienické potreby ako napríklad žiletky a čakám. Prichádzajú prví muži, sú neskutočne skromní, pokorní a vďační. Snažíme sa prehodiť pár slov anglicky. Útržkovito sa dozvedám, že sú tu už druhý mesiac, kto sa chce kam dostať, koľko majú rokov, ich plány a nádeje, dokonca sa učím aj prvé arabské slová. Prvý krát mi dochádza, že keď odtiaľto odídem, už sa pravdepodobne nikdy nedozviem, čo sa stalo s ľuďmi, ktorých práve spoznávam.

Večer vyťahujem z kufra auta svoju gitaru. Pokúšam sa zladiť svoje hudobné schopnosti s rytmami Blízkeho východu. Príliš mi to nejde, ale ľudia sa bavia aj napriek tomu. Stretávam sa s prvými rovesníkmi, 19-ročný Mamoun sa ma pýta, či je ťažké sa naučiť hrať na gitaru, a koľko taká gitara stojí. Ukazujem mu prvé akordy. Povedal mi, že by sa chcel stať speváko m, ale najprv sa musí dostať za bratom do Hannoveru. Problémom sú momentálne uzatvorené hranice. Nikto nevie, kedy sa otvoria, a čo bude s ľuďmi, ktorí uviazli medzi Gréckom a Nemeckom. Pociťujem bezmocnosť a bezradnosť, ktorej sa nedokážem zbaviť.

Mamoun ma predstaví svojim priateľom. Všetci sú to sympatickí chalani v mojom veku. Delia sa so mnou o jedlo a vodu. Pýtajú sa ma základné otázky ako odkiaľ pochádzam, či študujem, koľko mám súrodencov alebo či mám priateľku. Už trochu unavený po celom dni odpovedám jednoducho a snažím sa udržiavať konverzáciu. Prichádza však otázka na ktorú doteraz neviem odpovedať. „Prečo nás ľudia v tvojej krajine nemajú radi?“ Zahanbene premýšľam a s ľútosťou krútim hlavou.

Na otázku som im teda neodpovedal a zostala otvorená. Rovnako ako zostáva otvorený osud týchto ľudí, s ktorými som strávil týždeň svojho života. Preto nemôžem napísať ani nejaký finálny verdikt alebo koniec, ku ktorému som dospel. Pretože verím, že cesta, ktorú ľudia na úteku už majú za sebou, nie je na konci, a napokon sa dostanú do krajiny, kde chcú žiť a prežijú tam slobodný život v mieri, aký si všetci z nich zaslúžia.

Paja Počajová

Češka na Slovensku

„Po slovensky začala rozprávať jedného dňa tak, že jednoducho prepla z češtiny do slovenčiny. Hneď po našej svadbe a presťahovaní sa do Bratislavy“. Takto o mne hovorí môj manžel. Aj keď má slovenčina k češtine blízko, zdalo sa mi, že bude dobré, keď sa naučím reč svôjho manžela tak, aby nikto nespoznal, že nie som odtiaľto. Nútila som ho, aby ma opravoval, aby som nerozprávala ako Záhorák. Jasné, že sa mi občas namiesto „prepáč“ podarilo „propáč“ alebo z českého „promiň“ som spravila „premiň“. Miešaniu jazykov sa

však snažím vyhýbať a v rámci možností stále „prepínam“.

Raz som ešte ako mladá gazdinka stála v rade na zeleninu. Chcela som kúpiť kaleráby, ale ani za svet som si nevedela na slovenský výraz spomenúť. Stále mi prichádzal na um karfiol, ale to som vedela, že je český „květák“. Po česky je kaleráb kedluben, takže odvodiť som to tiež nevedela. Keď som prišla konečne na rad, vypadlo zo mňa: „Prosím si dva tie zelené!“

Môj manžel je profesionálny hudobník a keď sme mali malé deti, zvykol vyučovať hru na gitare doma v byte na sídlisku, kde sme bývali. Raz mal prísť nový študent z tureckej ambasády. Keď sa objavil vysoký, tmavší, kučeravý chalan, spustila som na neho po anglicky. Vysvetlila som mu, že manžel hneď príde, a že si môže odložiť veci a počkať. Chalan stále opakoval: „To je v pohode!“ Hovorím si, chudák, asi nič iné po slovensky nevie. Po pár minútach z neho vypadlo, že si prišiel pre nejakú aparatúru a keďže bola pripravená v chodbe, schytil ju a vyšiel na ulicu. Nebol to Turek z ambasády, ale hudobník, ktorý potreboval požičať kombo! Keď vyšiel von, stretol tam manžela a hovorí mu: „Tvoja žena asi nie je odtiaľto, však?“

A ako mi vtedy chutilo slovenské národné jedlo? Na halušky ma manžel zobral do mliečneho baru na Hviezdoslavovom námestí hneď po svadbe. Poviem popravde – zjedla som asi len dve lyžice. Nechutilo mi. Bryndza a masť so slaninou síce dávajú haluškám tu pravú chuť, ale ja som z toho nadšená nebola. Tak dobre viem pochopiť cudzincov, ktorí halušky prevaľujú v ústach, keď ich prvýkrát ochutnajú. Dnes robím recept od Irenky z Banskej Štiavnice a celá rodina ich miluje.

Keď sa hrá hokejový zápas medzi ČR a SR ja vždy vyhlásim, že naši vyhrajú. A verte mi, oni vždy vyhrajú! Lebo naši sú aj Slováci aj Česi. My na Slovensku čítame aj české knihy a pozeráme české filmy. Pre ostatných cudzincov to musí byť asi ťažké, ale my si rozumieme. To je moja výhoda. Obdivujem všetkých, ktorí sa prisťahovali zďaleka a učia sa slovenčinu. Je ťažká v porovnaní s inými svetovými jazykmi.

Naša druhá dcéra si zobrala Slováka, ale žije v Prahe. Jej tri deti sa teda učia po česky od rodičov Slovákov. Minule ma pobavila najmladšia vnučka, keď si pýtala od mamy „vrchnáček“. Použila slovenské slovo a českú koncovku! Asi ju tak doma naučili...

Práve o jej mame Linde sa v rodine rozpráva príbeh, ako jej moja mama ukazovala chrobáčikov na dvore a pýtala sa jej: „Linduško, no co to je, jak se jmenuje ten brouček? Beruška, ne?“ A Linda jej suverénne odpovedala: „Lienka predsa!“

Hovoríme: „Na Slovensku je to tak.“ Na niektoré veci si treba aj tu zvyknúť. Na niečo si nezvykneme nikdy. Úprimne však musím povedať, že Slovensko je môj domov a vždy vo svete vysvetľujem, že Česi a Slováci sú odlišné národy, s odlišným jazykom. Majú k sebe blízko, ale rozlišujte ich, prosím.

Na čo si nikdy nezvykneme? S čím treba bojovať a nikdy to nevzdať? Mám pocit, že na Slovensku je veľa srdečných ľudí, ktorí majú srdce na dlani. Sú pohostinní a otvorení. Prečo je tu však aj toľko zasmušilých, neusmievajúcich sa, negatívnych tvárí? Jedna naša dcéra sa vydala do USA a napriek tomu, že americký úsmev je možno pretvárka, vždy ma tam v obchode viac poteší neúprimne sa usmievajúca predavačka, ako tá úprimne naštvaná u nás. Tá, čo sa vám nepozrie ani do očí, neusmeje sa, ani nepozdraví. A čo tak popriať „Pekný deň“? Zabudnite. Za ten plat? Ľudia si v cudzine prácu vážia, zákazník je pán a to je celkom iná kultúra.

Vďaka cudzincom, ktorí sa prisťahovali na Slovensko, som si rozšírila okruh dobrých priateľov. Moji predkovia tiež museli odísť po prehranej bitke na Bielej hore v roku 1620 z Čiech do exilu na Ukrajine. Tam nemali problém s vierou a dostali dobrú zem, ktorú obrábali a ta ich živila po celé generácie. Po vojne sa vrátili do Čiech. Keď som v kontakte s Ukrajincami, ktorí žijú tu, mám pocit, že naše praprababky sa spolu tiež kamarátili. Chcem, aby sa tu cítili prijatí, aby sa tu cítili aspoň trošku ako doma. Ja tu doma som. V júli to bude 29 rokov, čo sa Slovensko stalo mojím druhým domovom. Kto vie, s kým sa budú kamarátiť naše vnúčatá?

Illah & Šymon

Naša rodina je tu

foto: Nora Sapárová & Jakub Čaprnka

Zuzana Fajta
Rozhovor a fotografie vznikli pre Hemmet.sk.

HEMMET

Hemmet je blog, ktorý vznikol v roku 2014 z potreby zachytávať krásne bývanie a inšpiratívne príbehy našich priateľov. Za dva roky sa toho ale veľa zmenilo, a my sa už nevenujeme iba kreatívnym interiérom a ich majiteľom. Od roku 2015 aj cestujeme a odporúčame tie najlepšie miesta nielen v Bratislave.

Keby som mala spočítať, koľkokrát som dostala otázku, prečo som ešte na Slovensku, boli by sme tu do zajtra. O to zvláštnejší pocit je, pýtať sa to niekoho iného. V dnešných pohnutých časoch je však dôležité si pripomínať, že sa veci dajú, aj keď máme pocit, že nie. Fotografi Illah Van Oijen a Šymon Kliman sú toho príkladom. A nielen vo vzťahu k Bratislave. Od toho, že je ako stvorená pre nové projekty, sme sa postupne dostali k tomu, čo je v živote najdôležitejšie. Rodina.

Illah, ako si sa ocitla na Slovensku?

Illah: Študovala som v Holandsku a chýbalo mi, že som počas štúdia nebola na žiadnej výmene ani Erazme. Mala som možnosť ísť na Slovensko, keďže môj vtedajší priateľ dostal ponuku tu pracovať. Rozhodla som sa odísť s ním, lebo som tu chcela fotiť novú hranicu Európskej únie. V Holandsku je tak veľa fotografov a všetko je tam už pofotené, takže mi prišlo zaujímavejšie prísť sem a skúsiť to tu. Moja imigrácia vyzerala tak, že som si zabalila všetko, čo som si chcela doniesť. Naložila som to do dodávky, ktorú šoférovala moja mama spolu s jej mužom. Mala som zoznam vecí, ktoré v tom aute boli, aby som ho vedela ukázať pri kontrole na schengenskej hranici medzi Rakúskom a Slovenskom. To bolo ešte obdobie, keď sa veľmi dlho čakalo na hraniciach. Nás ale nakoniec pustili bez kontroly, takže som ten dlhý zoznam robila úplne zbytočne! (smiech)

Ako dlho si plánovala ostať na Slovensku?

Illah: Plánovala som tu ostať rok, možno rok a pol. Na svoj holandský telefón som si pred odchodom nahrala odkaz pre ľudí, ktorí by mi volali. Bol asi takýto: „Ahoj, momentálne tu nie som, ak ma chcete zastihnúť, toto je moje slovenské číslo a vrátim sa v roku 2007.“ To sa ale nikdy nestalo. A holandské číslo už nemám. Na Slovensku pre mňa ale nebolo zaujímavé iba fotografovanie. Cítila som sa tu veľmi dobre. Mala som pocit, že môžem začať odznova. Začala som teda pripravo-

vať knižku o Bratislave, počas prípravy ktorej som stretla super ľudí, medzi nimi bol aj Šymon.
Šymon: Stretli sme sa na Vysokej škole výtvarných umení, kde som študoval. Bol som akurát po ročnom pobyte v Prahe a mal som pocit, že potrebujem skončiť so štúdiom. Nakoniec som sa rozhodol, že to predsa len nejak dokončím a počas tých posledných rokov na škole sme sa stretli s Illah. Ona robila knihu o Bratislave a ja som jej ukazoval zaujímavé miesta a zákutia.

Čo ťa fascinovalo na Bratislave a Slovensku?

Illah: Že tu bolo všetko v pohybe a všetko sa rýchlo menilo.
Šymon: A ešte stále sa to mení! Ten boom je podľa mňa rovnaký, keby si pokračovala v tej práci o Bratislave doteraz, tak by bolo o čom.
Illah: Vtedy to bola ale taká veľká zmena, ktorú som sa snažila zachytiť.
Šymon: Slovensko ponúka strašne veľa možností. V Holandsku majú všetko. Tam je na všetko tisíc expertov, u nás vieš byť veľmi ľahko jednooký kráľ medzi slepými. V tomto je Slovensko absolútne vymakané! (smiech)
Illah: S tým môžem len súhlasiť! Poviem to tak, že ma nikdy nelákalo ísť naspäť. To, čo robí Slovensko pre mňa výnimočným, sú ľudia, ktorých poznám. A to, čo robím, sa sem hodí, keďže rada rozbieham veci, ktoré ešte nie sú. Napríklad aj trhy – to je niečo, čo funguje v Holandsku odjakživa, pamätám si to už ako dieťa. Tam by to pre mňa nemalo zmysel robiť. Tu je to pre mňa výzva a preto je z môjho pohľadu Slovensko zaujímavé.

MEDA 5R
105 CM

Ako si sa naučila po slovensky?

Illah: To bola asi najzložitejšia vec v mojom živote! Učila som sa iba konverzáciou. Mala som našťastie dobrého učiteľa. Stále som sa ale hanbila rozprávať, čo bola pre mňa nová vec. Po roku aj pol, dvoch som sa ale osmelila a teraz po ôsmych to už nie je problém. Dokonca už aj s deťmi hovorím po slovensky.

Hovoríš s nimi aj po holandsky?

Illah: To nie. V holandčine si už nie som taká istá a nemám sa s kým rozprávať. Ťažko sa mi do toho jazyka prepína. Medzi angličtinou a slovenčinou mi to ide ľahšie.

Šymon, ty si nemal niekedy chuť ísť naopak žiť do Holandska?

Šymon: Stále! Ale nejak mi to neprešlo... Bolo by to tam, samozrejme, ťažšie, lebo tu poznáme ľudí a máme väzby, ale áno, lákalo ma to.
Illah: Ja sa nebojím, že by sme v Holandsku nedokázali nájsť prácu alebo kamarátov, ale naša rodina je tu. Tak to cítim. Šymon tu ma celú rodinu, tak si to neviem predstaviť.

Tebe rodina nechýba?

Illah: Ja mám rodinu všade inde, len nie v Holandsku. Tam už žije len jeden môj brat. Druhý je v New Yorku, otec v Los Angeles a starí rodičia v Arizone. Takže pokiaľ sa chceme stretnúť, vyžaduje si to veľa plánovania.

Tvoja rodina sa ti nečudovala, prečo ideš práve na Slovensko?

Illah: Doteraz to nechápu. Najmä tým v Amerike musím stále vysvetľovať, keď sa niečo deje v okolitých krajinách, ako napríklad na Ukrajine, že som v pohode.
Šymon: Starí rodičia celkom prežívajú to, čo sa naokolo nás deje a aj to, že máme napríklad fašistov v parlamente. Lebo tie správy sa k nim dostávajú.

Ste rodičia, zamýšľali ste sa nad tým, kde je najlepšie vychovávať deti?

Šymon: Z môjho pohľadu ide predovšetkým o školy. Aj v Holandsku, aj na Slovensku to má svoje klady, ale aj zápory. Je jasné, že bohatý školský systém je základom a prínosom.
Illah: Ja som mala skvelú školu a školské roky boli pre mňa fantastické! Nikdy som z nej nemala traumu. Slováci majú ale tendenciu hovoriť, že

však, keď sme to prežili my a sme v pohode, tak to musia prežiť aj naše deti. Ako keby vôbec nepočítali s možnosťou, že by to mohlo byť lepšie.

Hovorili ste, že vás na Bratislave baví, že sa vyvíja. Vnímate aj po rokoch stále dynamiku mesta rovnako, alebo sa už pomaly doťahujeme na Západ?

Šymon: Minule som sa rozprával s kamarátkou, ktorá sa vrátila z Londýna a povedala mi: „Však vy tu nie ste 100 rokov za opicami! Iba 60!“ Pokiaľ cestuješ, chodíš mimo Slovenska, tak dokážeš viac-menej odhadnúť ten urbánny vývoj. Teraz u nás prevláda gastro, máme samé nové bistrá, predtým to bolo zase niečo iné. Podľa mňa tu ešte stále zažívame takú renesanciu.

Illah: Ja si nemyslím, že tu nemáme výzvy. Participatívne projekty alebo urbánny dizajn v meste s dlhodobou víziou tu majú stále miesto. Ja si skôr kladiem otázku, že kam ďalej s tým, čo sme už rozbehli. Máme každý týždeň v tržnici sobotné potravinové trhy a myslím, že to budeme vedieť ťahať dlhodobo, ak sa o tie projekty budeme náležite starať.

Ako sa ti pracuje na Slovensku?

Šymon: Ty si mala taký pekný výrok, že keď ti Slovák povie, že sa niečo nedá, tak to musíš spraviť.
Illah: Zo začiatku to bolo srandovné. Ja som chcela vydať knižku

a človek, s ktorým som spolupracovala v občianskom združení, mi povedal, že to nie je možné. To mi prišlo vtipné, lebo to, samozrejme, išlo. Pochopila som, že cez svoje fotky dokážem ukázať ľuďom veci, ktoré predtým tak nevnímali. Čo sa ale týka napríklad Dobrého trhu, to bolo trochu iné. Nápad prišiel od Barbary a Aleša z OZ Punkt a bola to skôr spolupráca – či už s nimi alebo so samosprávou. Pre mňa je to pekný príklad toho, ako veci môžu fungovať. Dobrý trh je toho dôkazom. Organizačne je do toho zapojených mnoho ľudí a každý z nich tam vkladá kúsok seba. Trh iba otvoril dvere a ľudia sa toho chytili. Cez tento projekt aj vidím, aké krásne veci na Slovensku vznikajú.

Boli ľudia otvorení nápadu mať v meste, na ulici trh?

Illah: Pred tým, než sme ten projekt spustili, sme si robili prieskum. Pýtali sme sa ľudí, či si vedia predstaviť trh na ich ulici. Takých 80% povedalo áno. Potom sme sa ich spýtali, či si myslia, že niečo také aj bude. Väčšina povedala nie. Raz sme im ukázali, že sa to dá a odvtedy sa to už len rozširovalo. Naposledy sme mali okolo 120 predajcov a keby bolo viac priestoru, tak by sme ich pokojne mali aj viac. V septembri to bude už 5 rokov a som rada, že sa tomu darí, ale nechcem to brať ako samozrejmosť a nedívať sa na to kriticky. Som ale rada, že si ľudia napríklad aj vďaka trhom začínajú uvedomovať, že majú na výber. Zodpovednosť za to, čo kupujú alebo kam chodia, je na nich. Môžu sa rozhodnúť, či podporia lokálneho výrobcu, biznis alebo svoje peniaze dajú nadnárodnej sieti. Každopádne alternatíva tu už je a ľudia to vnímajú.

Čo je pre teba najkrajšie na Bratislave?

Illah: Podľa mňa má Bratislava všetko, čo potrebuje – vodu aj hory. Na prvý pohľad nemusíš tú krásu vidieť, ale na druhý pohľad, keď mesto preskúmaš, je tu kopec krásnych zákutí. A to ma baví – objavovať. Ideš napríklad na prechádzku k Dunaju a nemusíš ísť na oficiálnu pláž, ale môžeš nájsť zákutie, ktoré je celé len pre teba.

Aké sú vaše plány do budúcnosti?

Šymon: Ak sa podarí, tak zachrániť Cvernovku. Je tu ale strašne veľa možností, čo sa dá robiť.
Illah: Ja mám momentálne, keďže som na materskej, také osobné ciele. Napríklad by som chcela mať na terase vermikompostér. A aby to, čo robíme, fungovalo. To je pre mňa najväčšia výzva. Samozrejme, som ale otvorená čomukoľvek, čo príde.

festival [fjúžn]
organizuje

NADÁCIA MILANA ŠIMEČKU
MILAN ŠIMEČKA FOUNDATION

s finančnou podporou

Bratislavský samosprávny kraj

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BRATISLAVA

eea grants
norway grants

Projekt Zapojenie sociálne znevýhodnených skupín do kultúrneho života na Slovensku realizuje Nadácia Milana Šimečku v spolupráci s Alianciou Stará Tržnica v období od apríla 2016 do apríla 2017. Projekt je financovaný z grantov Islandu, Lichtenštajnska a Nórska prostredníctvom Finančného mechanizmu EHP a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky vo výške 134.977€. Granty EHP – Zachráňme dedičstvo našich predkov. www.eeagrants.sk

s mediálnou podporou

.týždeň

bigmedia PREMIUM OUTDOOR

Bratislavské Noviny

THE SLOVAK SPECTATOR

DENNÍK N

CITYLIFE.SK ČO SA DEJE V BRATISLAVE A OKOLÍ

in.ba

kam do mesta

WELCOMETOBRATISLAVA.EU

RÁDIO_FM

Multikulti.sk

v partnerstve s

AIC asiainfo.sk

ajlavmjuzik

BRATISLAVSKÉ ROŽKY POZSONYI KIFLI

cestami necestami

CREATIVE MORNINGS BRATISLAVA

DIVADLO BEZ DOMOVA

DOBRÝ TRH NA JAKUBÁKU

Dom Quo Vadis

DRAGÚNI

FUNNYLICIOUS Impro Theater

InterNations connecting global minds

Dom umenia KHB Kunsthalle Bratislava

Dom umenia REF Kunsthalle Bratislava

OSVETOVÉ NÁRODNÉ DIVADLO

literarnyklub.sk

Internationals Bratislava

M_P_BA

Slovenské národné divadlo

Stará Tržnica

((S)) SUPERAR

TLAČIAREŇ BARDEJOV

tranzit.sk ERSTE Stiftung

ARTFORUM

ďakujeme za spoluprácu
na spravodaji

ASPEKT

DENNÍK N

HEMET

iDNES.cz

jablko

Dom umenia KHB Kunsthalle Bratislava

k literarnyklub.sk

MONO

SME

tranzit.sk
ERSTE Stiftung

ďakujeme za spoluprácu
na festivale

A4 – priestor súčasnej kultúry
Amnesty International Slovensko
Anasoft litera
Apollo Hotel
Bike&City
Bratislavské kultúrne a informačné stredisko
Café Berlinka
Centrum pre výskum etnicity a kultúry
Cirkev bratská v Bratislave
Človek v ohrození
Evanjelický cirkevný zbor Bratislava Staré Mesto
FUGA – priestor pre chýbajúcu kultúru
Full Moon Party
Geisha Sushi
Hemmet
i+i print
IOM – Medzinárodná organizácia pre migráciu
Islamská nadácia na Slovensku
KC Dunaj
Liga za ľudské práva
Lousy Auber
Mercure Hotel
Nadácia otvorenej spoločnosti
Peter Šiška (Kuchár Pepe)
PUNKT
Reštaurácia Bemba
Riddim Dance by Aron „Mitu“
Slovenská humanitná rada
Slovenská národná galéria
Vegan Bar
Výzva k ľudskosti
yourDesign

حبيبي

Habibi — spravodaj
11. ročníka festivalu [fjúžn]

vydala Nadácia
Milana Šimečku,
Panenská 4,
811 03 Bratislava

pripravili
Michal Valach
& Laco Oravec

dizajn
& grafická úprava
Matúš Hnát

foto na obálke
Lousy Auber

tlač i+i print

manažér festivalu
Martin Brix

kontakt
nms@nadaciams.sk

© 2016

ISBN 978-80-89008-41-4

[fjúžn]
21
28
apríl
2016

11. ročník festivalu nových menšín

téma
pohyb
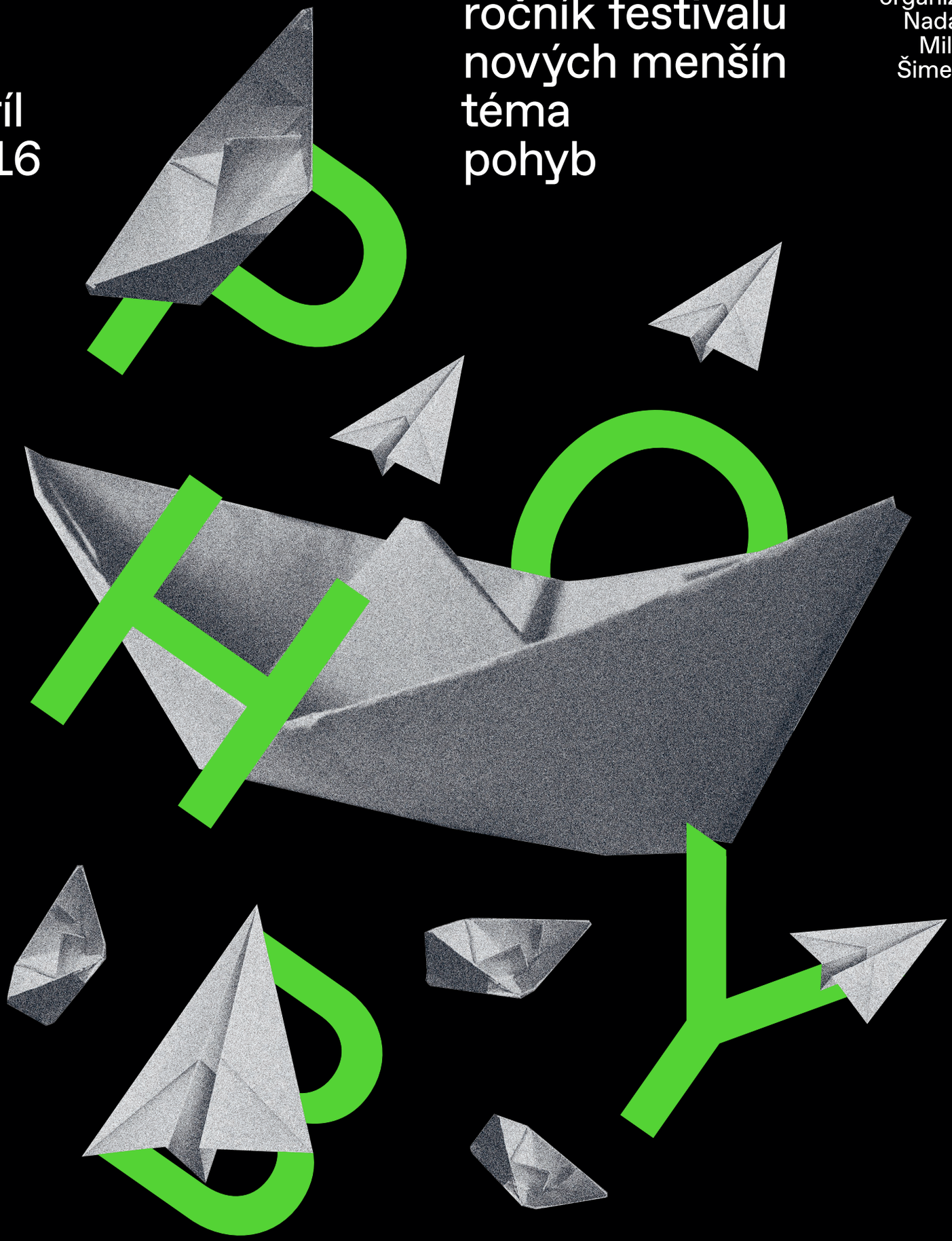
fjuzn.sk
fb [fjúžn]
organizuje
Nadácia
Milana
Šimečku